

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2024

Martin Rylich

UNIVERZITA PARDUBICE

FAKULTA FILOZOFICKÁ

**Barokní kostely na panství Loučeň-Dobrovice a jejich
stavebněhistorický vývoj**

Martin Rylich

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2024

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Martin Rylich**
Osobní číslo: **H21274**
Studijní program: **B0222A120026 Historie**
Specializace: **Historie – Ochrana hmotných památek**
Téma práce: **Barokní kostely na panství Loučeň-Dobrovice a jejich stavebněhistorický vývoj**
Zadávající katedra: **Ústav historických věd**

Zásady pro vypracování

Cílem bakalářské práce je poznání a dokumentace regionální skupiny sakrálních staveb na panství Loučeň-Dobrovice z 1. poloviny 18. století. Předmětem práce je v první řadě samostatný terénní průzkum těchto staveb metodou zjednodušeného stavebněhistorického průzkumu v intencích platné metodiky. Terénní výzkum bude doplněn rešerší dostupné regionální literatury a základním archivním výzkumem. Výsledky práce budou prezentovány formou zjednodušených stavebněhistorických průzkumů. Kapitoly budou obsahovat podrobný popis a rozbor stavby, přehled stavebního vývoje a uměleckohistorické hodnocení v kontextu dobové a regionální produkce. Nedílnou součástí hesla bude i vlastní měřičská, kresebná a fotografická dokumentace. Úvodní kapitoly budou věnovány historickému vývoji panství Loučeň-Dobrovice a vývoji církevní správy v regionu s důrazem na 1. polovinu 18. století. Samostatné kapitoly představí rod Valdštejnů jako majitele panství a stavebníky zkoumaných kostelů a dále osobnost a dílo navrhujících architektů Františka Maxmiliána Kaňky a Františka Ignáce Prée. Závěrečné kapitoly budou věnovány komparativní analýze získaných poznatků, především zařazení zkoumaných staveb do širšího kontextu české barokní architektury a jejich postavení v díle navrhujících architektů.

Rozsah pracovní zprávy: **50**
Rozsah grafických prací: **30**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- BAREŠ, František, *Soupis památek historických a uměleckých v Království Českém: Politický okres Mladoboleslavský*. Praha, 1905.
- BERÁNEK, Jan – MACEK, Petr (edd.). *Metodika stavebněhistorického průzkumu*. Praha, 2015. ISBN 978-80-7480-037-5.
- BLÁHA, Jiří et al. *Operační průzkum a dokumentace historických staveb*. Praha, 2005. ISBN 80-86516-18-0.
- *Dějiny českého výtvarného umění II*. Praha: Academia, 1989. ISBN 80-200-0069-0.
- HRBEK, Jiří. *Barokní Valdštejnové v Čechách: 1640–1740*. Praha: NLN a Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2013. 422 s. ISBN 978-80-7422-233-7, ISBN 978-80-7308-451-6.
- POCHÉ, Emanuel, ed. *Umělecké památky Čech*. Praha: Academia, 1982.
- SEDLÁČEK, August, Karel LIEBSCHER a Vojtěch KRÁL Z DOBRÉ VODY. *Hrady, zámky a torze Království českého*. Díl 10, Boleslavsko. Praha: Argo, 1997. ISBN 80-7203-060-4.
- ŠKABRADA, Jiří. *Konstrukce historických staveb*. Praha, 2003. ISBN 80-7203-548-7.
- VLČEK, Pavel. *Slavné staoby Františka Maxmiliána Kaňky*. Praha, 2016. ISBN: 978-80-87073-90-2.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Bohdan Šeda**
Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. března 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. března 2023**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Pavel Marek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2022

Prohlašuji:

Práci s názvem Barokní kostely na panství Loučeň-Dobrovice a jejich stavebněhistorický vývoj jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 30.3.2024

Martin Rylich v. r.

Poděkování:

Rád bych poděkoval v první řadě vedoucímu práce, Mgr. Bohdanu Šedovi, za podnětné rady a připomínky při psaní této práce a Mgr. Františku R. Václavíkovi za uvedení do problematiky práce s 3D skenerem ZEB Horizon a možnost jeho využití. Poděkování patří také pracovníkům v badatelkách SOkA Nymburk, SOA Praha, Archivu ÚOP NPÚ Středočeského kraje a stavebního odboru Biskupství litoměřického, kteří byli při mých návštěvách daných institucí vždy ochotní a nápomocní. Nesmím zapomenout ani na společnost Zámek Loučeň a.s. a mcelského faráře Lukáše Hrabánka, jež mi umožnili přístup do kostela na Loučeni. Nakonec je nutné zmínit pedagogy a studenty, s nimiž jsem se během studia setkal a bez kterých by toto studium bylo výrazně těžší. Největší dík ovšem patří mé rodině za trpělivost, se kterou mě ve studiu podporuje.

Anotace

Tato práce se snaží rozšířit dle názoru autora nedostatečné poznání nejen stavebního vývoje kostela Nanebevzetí Panny Marie na Loučeni. Jejím cílem je také určit architekty, jež se na jeho výstavbě v první čtvrtině 18. století podíleli. První část práce se zaměřuje na stavební činnost rodiny Valdštejnů a architekty, kteří v jejích službách působili, dále na porovnání vybraných sakrálních staveb těchto architektů a výsledné vyhodnocení autorství loučeňského kostela. Druhou částí je stavebněhistorický průzkum, vedený dle příslušné metodiky, obsahující popis objektu, jeho stavební vývoj, hodnocení a také bohatou obrazovou přílohu.

Klíčová slova

Loučeň, zámecký kostel, stavebněhistorický průzkum, archivní průzkum, dějiny objektu, stylová komparativní analýza, stavebněhistorické hodnocení, památkové hodnocení, František Maxmilián Kaňka, Mikuláš Raimondi, Valdštejnové

Title

Baroque Churches on the Loučeň-Dobrovice Estate and Their Architectural and Historical Development

Annotation

This thesis seeks to expand, in the author's opinion, the insufficient knowledge not only of the constructional development of the Church of the Assumption of the Virgin Mary at Lautschin. It also aims to identify the architects who participated in its construction in the first quarter of the 18th century. The first part of the thesis focuses on the building activities of the Wallenstein family and the architects who worked in its service, as well as on the comparison of selected sacral buildings by these architects and the resulting evaluation of the authorship of the Lautschin church. The second part is a architectural and historical research, conducted according to the relevant methodology, containing a description of the building, its construction development, evaluation and a rich pictorial appendix.

Key words

Loučeň, castle, church, architectural and historical research, archival research, history of the building, stylistic comparative analysis, architectural and historical evaluation, monument evaluation, František Maxmilián Kaňka, Mikuláš Raimondi, Wallenstein family

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Kostel Nanebevzetí Panny Marie na Loučeni, jeho stavebníci a autorství.....	4
2.1 Valdštejnové a jejich stavební činnost.....	4
2.2 Architekti ve službách Valdštejnů	8
2.2.1 František Maxmilián Kaňka	9
2.2.2 Marco Antonio Canevalle.....	11
2.2.3 Giacomo Antonio Canevalle.....	12
2.2.4 Mikuláš Raimondi	12
2.3 Vyhodnocení.....	13
2.4 Přílohy	18
3. Stavebněhistorický průzkum zámeckého kostela Nanebevzetí Panny Marie na Loučeni	21
3.1 Titulní list	21
3.2 Úvod.....	22
3.3 Anotace.....	24
3.4 Rešerše pramenů a literatury	25
3.5 Popis stavby	61
3.5.1 Urbanistická situace.....	61
3.5.2 Základní charakteristika objektu	62
3.5.3 Exteriér	62
3.5.4 Interiér	64
3.5.5 Ostatní stavby	70
3.6 Stavební dějiny objektu.....	71

3.7 Grafické vyhodnocení stavebního vývoje kostela Nanebevzetí Panny Marie na Loučeni	77
3.8 Hodnocení objektu	82
3.9 Grafické zobrazení památkového hodnocení kostela Nanebevzetí Panny Marie na Loučeni	84
3.10 Náměty pro potřeby památkové péče.....	89
3.10.1 Hodnotné konstrukce, prvky a detaily	89
3.10.2 Závady	92
3.10.3 Náměty pro případné stavební zásahy	92
3.11 Náměty na další průzkumy.....	93
3.12 Seznam příloh.....	94
3.13 Přílohy	100
3.13.1 Historické mapy a plány	100
3.13.2 Historická ikonografie	110
3.13.3 Dokumentace současného stavu	113
3.13.4 Současná fotodokumentace	122
4. Závěr	145
5. Resumé.....	147
5. Prameny a literatura	148
5.1 Prameny.....	148
5.2 Literatura	149
5.3 Internetové zdroje.....	152

1. Úvod

Zájem autora o regionální historii přerostl v námět na téma pro zpracování bakalářské práce. Panství Loučeň-Dobrovice se rozkládalo mezi Nymburkem a Mladou Boleslaví, z velké části v krajině potoku Vlkavy mezi Jabkenickou plošinou a Chloumeckým hřbetem, s centry na Loučeni a v Dobrovici. V této oblasti se nachází pět barokních kostelů, vystavěných rodinou Valdštejnů v 1. polovině 18. století. Všechny kostely jsou dle literatury¹ zřejmě dílem významných českých architektů - Františka Maxmiliána Kaňky a Františka Ignáce Prée. Jedná se o zajímavý soubor staveb, který ovšem dosud nebyl podrobně zkoumán, ani jeden z těchto kostelů neměl zpracovaný stavebněhistorický průzkum. Informace o nich bylo možné najít jen v nepříliš četné literatuře,² která se ale stavebnímu vývoji objektů věnuje jen okrajově. Tato práce si tedy dala za cíl prohloubení poznání jejich stavebního vývoje a zasazení do kontextu práce architektů, kteří se na jejich vzniku podíleli. Jedná se o kostel Nanebevzetí Panny Marie na Loučeni, sv. Jana Nepomuckého v Rejšvicích, sv. Anny v Týnci u Dobrovice, sv. Prokopa v Semčicích a sv. Mikuláše v Žerčicích. Po detailním prostudování literatury bylo zjištěno, že autorství čtyřech z uvedených kostelů je jisté, avšak v případě kostela na Loučeni nebyl podíl práce F. M. Kaňky na jeho stavbě prokázán. Práce si proto jako další cíl vytyčila zodpovědět i tuto otázku.

Pro značný rozsah pramenné základny bylo přikročeno k omezení rozsahu práce na v první části určení autora, nebo autorů kostela na Loučeni a v části druhé na standardní nedestruktivní stavebněhistorický průzkum tohoto kostela. SHP byl proveden v plné míře dle platné metodiky,³ dostupné na webových stránkách Národního památkového ústavu. Část práce, která zkoumá možný podíl F. M. Kaňky na stavbě loučeňského kostela je strukturována následovně: seznámení se s architekty působícími ve službách rodiny Valdštejnů v čase

¹ BAREŠ, František. *Soupis památek historických a uměleckých v Království Českém: Politický okres Mladoboleslavský*. Praha, 1905, s. 339, 359, 384, 410; VLČEK, Pavel. *Slavné stavby Františka Maxmiliána Kaňky*. Praha, 2016, s. 25-27, 75-76, 108-109; VLČEK, Pavel. *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*. Praha, 2023, s. 398-401, 717-718.

² BAREŠ, František. *Soupis památek historických a uměleckých v Království Českém: Politický okres Mladoboleslavský*. Praha, 1905, s. 339, 359, 384, 410; KOŽÍŠEK, Karel. *Místopis okresu Nymburského II*. Brno, 2014, s. 250-251; MACEK, Petr - VLČEK, Pavel - ZAHRADNÍK, Pavel. František Maximilián Kaňka "In regno Bohemiae aedilis famosissimus". In: *Umění: časopis Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky* 40, 1992, č. 3, s. 188, 208, 220; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2: K-O*. Praha, 1978, s. 312; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3: P-Š*. Praha, 1980, s. 224, 307; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 4: T-Ž*. Praha, 1982, s. 124, 418; VLČEK, Pavel. *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*. Praha, 2023, s. 398-401, 717-718; VLČEK, Pavel. *Slavné stavby Františka Maxmiliána Kaňky*. Praha, 2016, s. 25-27, 75-76, 108-109; SLÁDEČEK, Antonín. *Paměti města Dobrovice a jeho okolí*. 2. vyd. Praha, 1900, s. 427-428, 448-450, 467-471, 505-508.

³ BERÁNEK, Jan - MACEK, Petr (edd). *Metodika stavebněhistorického průzkumu*. Praha, 2015. ISBN 978-80-7480-037-5.

výstavby kostela na Loučeni, vytvoření pomocné tabulky, obsahující přehled jejich staveb, vyřídění těchto staveb a následná komparace, na základě které by mělo být možné učinit patřičné závěry.

K vypracování části práce zabývající se autorstvím kostela na Loučeni, nebylo nutné využít archivní prameny, postačila pouze literatura. Pro poznání fungování rodiny Valdštejnů na přelomu 17. a 18. století je významná vydaná dizertační práce Jiřího Hrbka *Barokní Valdštejnové v Čechách*,⁴ která ovšem příliš nezmiňuje jejich majetkové zázemí. Pro lepší orientaci v této problematice je vhodné nahlédnout do studie⁵ téhož autora. K získání přehledu o díle architektů působících ve Valdštejnských službách bylo využito především základního encyklopedického díla,⁶ jehož druhé vydání vyšlo roku 2023 a můžeme předpokládat, že uvádí informace odpovídající nejnovějšímu stavu bádání o dotčených architektech, případně studií publikovaných v odborných periodících regionálního i nadregionálního významu.⁷ Čerpáno bylo také ze stavebněhistorického průzkumu, který je součástí této práce.

Stavebněhistorický průzkum čerpá z daleko širšího spektra pramenů i literatury. Zásadním pro jeho zpracování je výše zmíněná *Metodika stavebněhistorického průzkumu*. Počátky loučeňského kostela a možná účast F. M. Kaňky na jeho výstavbě je nastíněna v monografii Pavla Vlčka,⁸ nebo v *Ilustrované encyklopedii českých zámků*⁹ z pera téhož autora. Zprávy o kostele podává také regionální literatura, např. v podobě publikace *Loučeň a Thurn Taxisové*.¹⁰ SHP však vychází také ze zjištění první části této práce. Z pramenů lze zmínit fond SOA Praha Velkostatek Dobrovice-Loučeň, který uchovává účetní knihy¹¹ a od poloviny 19. století také účetní přílohy.¹² Ty jsou neocenitelným pramenem pro zpracování stavební historie kostela. Moderní historii potom ozřejmují různé průzkumy a zprávy, uložené

⁴ HRBEK, Jiří. *Barokní Valdštejnové v Čechách: 1640-1740*. Praha, 2013.

⁵ HRBEK, Jiří - Rezidenční síť členů valdštejnského rodu v 17. a 18. století. In: *Folia Historica Bohemica* 28, 2013, č. 1, s. 59-103.

⁶ VLČEK, Pavel. *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*. Praha, 2023.

⁷ Z regionálních periodik např. MANDAŽIEV, Petr. Marginálie k barokní architektuře a Českolipsku a Mladoboleslavsku: glosy k tvorbě Mikuláše Raimondiho. In: *Bezděz: Vlastivědný sborník Českolipska* 23, 2014, s. 299-310; z periodik nadregionálního významu např. MACEK, Petr - VLČEK, Pavel – ZAHRADNÍK, Pavel. František Maximilián Kaňka "In regno Bohemiae aedilis famosissimus". In: *Umění: časopis Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky* 40, 1992, č. 3, 180-227.

⁸ VLČEK, Pavel. *Slavné stavby Františka Maxmiliána Kaňky*. Praha, 2016.

⁹ VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. Praha 2001.

¹⁰ MAREČEK, Zdeněk. *Loučeň a Thurn Taxisové*. Loučeň, 1998.

¹¹ např. SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 146, sg. IV-1, inv. č. 861, Kniha počtů záduší loučenského, 1765-1791.

¹² např. SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 148, sg. IV-1, inv. č. 897, Kostelní účty, Loučeň, 1868.

v Archivu UOP NPÚ Středočeského kraje v Praze a na stavebním odboru Biskupství litoměřického. Zmínit je třeba ještě Pamětní knihy,¹³ uložené v SOkA Nymburk, ve fondu Farní úřad Loučeň, které dodávají zmíněným účetním materiálům alespoň základní kontext.

Opomenout nelze ani internetové zdroje, především mapové aplikace, nebo aplikace zpřístupňující fondy zahraničních institucí. Z mapových aplikací je nutné uvést alespoň Archiv Zeměměřičského úřadu,¹⁴ který umožňuje přístup k mapám stabilního katastru i dalším významným historickým mapovým dílům. Významnou pro tuto práci je také aplikace ÖBM Digital¹⁵, zpřístupňující fondy Rakouské národní knihovny, kde se nachází 3 v přílohách uvedené veduty, zachycující loučeňský zámek s kostelem.

¹³ SOkA Nymburk, fond Farní úřad Loučeň, Pamětní kniha loučeňského kostela, 1814-1882.; SOkA Nymburk, fond Farní úřad Loučeň, Pamětní kniha loučeňského kostela, 1882-1900.

¹⁴ Archivní mapy. Archiv ČUZK [cit. 20.1.2024]. URL: <<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=BOL266018420>>.

¹⁵ ÖNB Digital. Österreichische Nationalbibliothek [cit. 20.1.2024]. URL: <<https://digital.onb.ac.at/rep/osd/?1129A6D0>>.

2. Kostel Nanebevzetí Panny Marie na Loučeni, jeho stavebníci a autorství

Stavebněhistorický průzkum, který je součástí této práce, ozřejmuje stavební vývoj loučeňského kostela Nanebevzetí Panny Marie a uvádí, že tento kostel má zcela jistě dvě barokní fáze. První proběhla v letech 1710-1713 a zahrnovala výstavbu lodi kostela s presbytářem, sakristií a dolní oratoře. Ve druhé fázi byla k západnímu průčelí kostela přistavěna věž, která starší stavbu převyšuje o jedno patro, nad dolní oratoř byla přistavěna oratoř horní, její okno bylo vloženo do staršího okna v presbytáři kostela a upraven byl otvor dolní oratoře. Tato fáze proběhla někdy mezi lety 1713-1725 a lze s ní spojovat ještě propojení horní oratoře se zámek arkádami nesenou chodbou. Autorství jednotlivých fází není prokázáno. Obecně bývá jako autor kostela a přilehlého zámku uváděn František Maxmilián Kaňka, který je na Loučeni doložen, ovšem až k roku 1720. Nikoli však v souvislosti s kostelem, ale s úpravami zmíněného zámku. Autorství kostela je mu tedy připisováno bez jakýchkoli přímých důkazů.

Z výsledků stavebněhistorického průzkumu můžeme říci, že pokud byl Kaňka opravdu autorem alespoň části kostela, jednalo se spíše až o druhou fázi, neboť tato se zcela jistě odehrála nejpozději v době Kaňkova působení na Loučeni. Autor první fáze je neznámý. Jak potvrzení Kaňkovy účasti na stavbě věže a pravděpodobně také křídla zámku spojující jej s kostelem a horní oratoří (ačkoli architektura zámeckého křídla navazujícího na kostel byla od doby výstavby změněna, nelze tedy z její podoby vyvozovat jakékoli závěry související s Kaňkou), tak autora první fáze stavby, oboje si dává za úkol poznat tento text. Ten má dvě části – seznámení se stavební činností Valdštejnů na přelomu 17. a 18. století s důrazem na stavebníky loučeňského kostela a zámku a představení architektů v této době působících v jejich službách. Ve druhé části textu je na základě rozboru sakrálních staveb těchto architektů bez ohledu na stavebníka proveden pokus o určení autora nebo autorů loučeňského kostela. Kostel i věž jsou jako dvě různé fáze stavby posuzovány odděleně.

2.1 Valdštejnové a jejich stavební činnost

Díky rozsáhlým pobělohorským konfiskacím se dostaly do rukou Adama z Valdštejna rozsáhlé statky na jihovýchodě tehdejšího Boleslavského kraje s centry na Loučeni a v Dobrovici. Nedaleko Dobrovice, v obci Vinařice, si Adam nechal roku 1626 vystavět zámek,

jenž se měl stát hlavním Valdštejnovým venkovským sídlem.¹⁶ Jeho potomci ovšem dávali přednost zámku v Dobrovici a od počátku 18. století zámku na Loučeni.¹⁷ Adamův druhorozený syn Maxmilián zdědil po otci Dobrovici s Loučením, dále získal od Albrechta z Valdštejna pojizerská panství Mnichovo Hradiště, Klášter, Studénka, Zvířetice, Svijany, Nudvojovice a Kurovice a po konfiskaci Albrechtova majetku také Hrubou Skálu, část města Turnov a pražský Valdštejnský palác. Po Maxmiliánově smrti byly tyto majetky rozděleny mezi jeho tři syny.

Hlavní Valdštejnská doména se významně rozrostla za Maxmiliánova vnuka Arnošta Josefa, který držel pojizerská panství a k nim ještě přikoupil Dolní Malobratřice, Zásadku, Chocnějovice, Bělou pod Bezdězem, Doksy a Křivoklát.¹⁸ Právě za Arnošta Josefa, na konci 17. století, zde začala vznikat nová valdštejnská rezidenční síť. Hlavním sídlem rodu byly v této době Zvířetice, původně hrad přestavěný na renesanční zámek, později barokně upravený, ležící nad řekou Jizerou při významné cestě k Praze.¹⁹ Zvířetice ale přestávaly vyhovovat vzrůstajícím nárokům na pohodlí a estetiku a byla zahájena přestavba zámku v Bělé pod Bezdězem, který se měl stát novým sídlem primogeniturní linie rodu. Nejspíš kvůli rozepřím s městem se ale tento plán neuskutečnil.²⁰ Proto se již v 80. letech 17. století stalo Arnoštovým sídlem Mnichovo Hradiště, tehdy renesanční zámek, vystavěný zde Václavem Budovcem z Budova.²¹ Během přestavby mnichovohradištského zámku sídlil Arnošt Josef na zámku v nedalekém Klášteře, jeho rodina obývala zámek Zásadka.²² Úpravy mnichovohradištského zámku byly dokončeny roku 1711.²³

Druhý Maxmiliánův vnuk²⁴ Karel Arnošt zdědil po smrti svého otce Karla Ferdinanda roku 1702 loučeňsko-dobrovické a svijanské panství. Byl držitelem řádu zlatého rouna, působil ve službách císaře Leopolda I., věnoval se zahraniční diplomacii – pobýval ve Svaté říši římské, v Polsku, Španělsku, jako vyslanec v Portugalsku, téměř rok strávil v zajetí ve Francii, později ve Vídni jako nejvyšší maršálek a nejvyšší císařský komorník.²⁵ Příliš tedy na svých středočeských panstvích nepobýval. Navštívil je pouze třikrát.²⁶ Místo něho zde často

¹⁶ HRBEK, Jiří. Rezidenční síť členů valdštejnského rodu v 17. a 18. století. In: *Folia Historica Bohemica* 28, 2013, č. 1, s. 66.

¹⁷ HRBEK, Rezidenční síť, 2013, s. 67.

¹⁸ Tamtéž, s. 68.

¹⁹ Tamtéž, s. 69.

²⁰ Tamtéž, s. 73.

²¹ Tamtéž, s. 74-76.

²² Tamtéž, s. 79.

²³ Tamtéž, s. 83.

²⁴ Rodokmen Valdštejnů. Genealogy.eu. [cit. 3.2.2024]. URL: <<http://www.genealogy.euweb.cz/waldstein/waldstein5.html#AM>>.

²⁵ NAČERADSKÁ, Petra. *Po stopách Valdštejnů*. Praha, 2020, s. 54-55.

²⁶ HRBEK, Jiří. *Barokní Valdštejnové v Čechách: 1640-1740*. Praha, 2013, s. 202.

vykonávali kontroly inspektoři.²⁷ Nezapomínal však stejně jako jeho nástupci svá panství finančně podporovat. Nejvíce získávala Dobrovice, která byla do počátku 18. století valdštejnským rezidenčním městem, jehož funkci později nahradil Arnoštem vystavěný zámek na Loučeni.²⁸ Karel Arnošt držel krátce také seniorátní panství Třebíč, které zdědil po Janu Karlovi z Valdštejna. Jan Karel zde vedl spor, zda je panství Třebíč seniorátní, či alodní. Než bylo rozhodnuto, Jan Karel zemřel. Během celého sporu, který skončil na přelomu let 1713 a 1714 panství spravoval nejvyšším písař Markrabství Moravského Jan Anton Pachta z Rájova.²⁹ Významnou stavební činnost zde tedy za Karla Arnošta nemůžeme předpokládat. Mezi další stavby budované Karlem Arnoštem patří kostel sv. Václava v Rychnově u Jablonce nad Nisou, stavěný v téže době jako loučeňský, ovšem na Arnoštově svijanském panství.³⁰

Valdštejnové měli velice blízko k císaři. Část rodiny sídlila přímo ve Vídni, byli součástí dvorské společnosti. Eleonora Marie, dcera Karla Arnošta, byla pokřtěna v kapli vídeňského Hofburgu.³¹ Díky otcově angažmá ve Vídni se stala dvorní dámou.³² Také její sňatek s Janem Josefem z Valdštejna se roku 1706 odehrál u dvora.³³ Dokonce se oba manželé v roce 1723 účastnili korunovace Karla VI. českým králem.³⁴ Jan Josef byl císařským komorníkem³⁵ a jedním z nejbohatších mužů Čech první poloviny 18. století.³⁶

Co se týká sňatku Jana Josefa s Eleonorou Marií, šlo patrně o snahu zachovat majetky v rukou rodiny – byli bratranec a sestřenice z druhého kolene.³⁷ Po smrti Eleonořina otce Karla Arnošta zdědila jeho majetky vdova Marie Terezie. Od ní Jan Josef zakoupil panství Svijany,³⁸ Loučeň s Dobrovicí získala od matky Eleonora, a i přes manželství s Janem Josefem byla nadále jejich vlastníkem. Jan Josef z Valdštejna zdědil po otci panství Křivoklát a po strýci Bedřichovi, pražském arcibiskupovi, panství Duchcov-Horní Litvínov, později také Třebíč, v Praze nechal vybudovat palác, dnes Pálffyovský.³⁹

²⁷ HRBEK, Jiří. *Barokní Valdštejnové v Čechách: 1640-1740*. Praha, 2013, s. 202.

²⁸ HRBEK, *Barokní Valdštejnové v Čechách*, s. 243.

²⁹ BEČKOVÁ, Jana. *Valdštejnové a Třebíč: 1613-1945*. Třebíč, 2008, s. 35-36.

³⁰ MACEK – VLČEK – ZAHRADNÍK, František Maximilián Kaňka, s.188.

³¹ HRBEK, *Barokní Valdštejnové v Čechách*, s. 309.

³² Tamtéž, s. 688.

³³ Tamtéž, s. 310.

³⁴ Tamtéž, s. 688.

³⁵ Tamtéž, s. 627.

³⁶ Tamtéž, s. 727.

³⁷ Tamtéž, s. 350.

³⁸ Tamtéž, s. 313.

³⁹ HRBEK, *Rezidenční síť*, s. 86-87.

Protože Jan Josef nepreferoval Prahu jako rezidenční sídlo, rozhodl se na panství Křivoklát přestavět zámek v Lánech, kde se poté často zdržoval.⁴⁰ Kvůli zdravotním problémům pobýval později pravidelně v Teplicích a využíval zámek v Lánech nebo Nižboru. Často navštěvoval také zámek v Duchcově.

Stejně jako Karel Arnošt, ani jeho dcera Eleonora se na Loučeni ani v Dobrovici příliš nezdržovala. Trávila čas spíše na manželových panstvích v Duchcově a Lánech. Všechna panství ale mohla těžit na z přítomnosti svých majitelů ve Vídni, v blízkosti císaře.⁴¹ Mezi valdštejskými panstvími v různých částech Čech probíhala bohatá kulturní výměna. Krom architektů, jakými byli František Maxmilián Kaňka nebo Ottavio Broggio, putovali z Duchcova na Dobrovici řemeslníci, naopak do Duchcova sochaři Jelínkové z Kosmonos.⁴²

Zajímavé je, že Eleonora Marie a její manžel Jan Josef měli oddělené finance, proto mezi nimi byly běžné vzájemné výpůjčky.⁴³ Výnosy ze svého panství pomáhala Eleonora Marie financovat hospodářské aktivity svého manžela.⁴⁴

Po smrti Jana Josefa se Marie Eleonora stala nejprve laickou členkou karmelitánského řádu a později, roku 1734, odešla do karmelitánského kláštera sv. Josefa v Praze na Malé Straně.⁴⁵ Zemřela v klášteře roku 1749 a zde byla také pohřbena do řádové hrobky.⁴⁶ Jan Josef s Eleonorou Marií z Valdštejna měli celkem tři děti. Dospělosti se však dožila pouze Marie Anna.⁴⁷ Ta po smrti svého otce roku 1731 zdělila panství Křivoklát.⁴⁸ Majetek po matce převzala poté, co Eleonora Marie vstoupila do Karmelitánského řádu.⁴⁹ Jakožto dědička významných statků byla Marie Anna velmi žádaná. Již v 16 letech, roku 1723, se provdala za Viléma z Fürstenberka.⁵⁰

Pro tuto práci jsou ze jmenovaných osobností významní Karel Arnošt a jeho dcera Eleonora Marie z Valdštejna. Jak je zmíněno v níže předloženém stavebněhistorickém průzkumu, zámek spolu s kostelem Nanebevzetí Panny Marie na Loučeni byly stavěny do roku 1713 jako dvě samostatné stavby. Vzhledem k úmrtí Karla Arnošta a později také jeho

⁴⁰ HRBEK, *Rezidenční síť*, s. 88.

⁴¹ HRBEK, *Barokní Valdštejnové v Čechách*, s. 242.

⁴² Tamtéž, s. 255.

⁴³ Tamtéž, s. 456.

⁴⁴ Tamtéž, s. 351.

⁴⁵ Tamtéž, s. 727.

⁴⁶ Tamtéž, s. 728.

⁴⁷ Tamtéž, s. 350.

⁴⁸ Tamtéž, s. 157.

⁴⁹ Tamtéž, s. 351.

⁵⁰ Tamtéž, s. 301.

manželky, začala loučeňsko-dobrovické panství a s ním i loučeňský zámek s kostelem spravovat Eleonora Marie. Pravděpodobně z její iniciativy a z jejích finančních prostředků byla dostavěna kostelní věž, nebo alespoň křídlo propojující zámek s kostelem.

2.2 Architekti ve službách Valdštejnů

Na konci 17. století byl hlavním architektem Arnošta Josefa z Valdštejna vlastníčího mnichovohradišťské panství Bernard Canevalle. Ten pro něho pracoval na stavbě zámku v Bělé pod Bezdězem. Po Canevallově smrti roku 1691 převzal tamní stavbu a novým valdštejnským stavitelem se stal Kristian Ditrich.⁵¹ Dalším Architektem, který pro Arnošta Josefa na zámcích v Bělé a Mnichově Hradišti pracoval, byl Jean Baptista Mathey. Ten přijel do Čech na pozvání Arnoštova strýce, arcibiskupa Jana Bedřicha.⁵² Není jasné, jaký podíl na těchto stavbách Mathey měl, zda je přímo navrhl, nebo sloužil jen jako poradce. Spolupracoval totiž se Silvestrem Carlonem a Marcem Antoniem Canevallem. Právě M. A. Canevalle se po Matheyově návratu do Francie roku 1695 dostal ve Valdštejnových službách do popředí.⁵³ Zároveň s Canevallem působil ve službách Arnošta Josefa z Valdštejna na přelomu 17. a 18. století Mikuláš Raimondi.⁵⁴ Roku 1707 se syn Arnošta Josefa Jan Josef oženil s dcerou Karla Arnošta z Valdštejna Eleonorou. Jan Josef na svých panstvích zaměstnával architekta Giacoma Antonia Canevalla a později také Františka Maxmiliána Kaňku.⁵⁵

Architekti působící na panství Karla Arnošta z Valdštejna, otce Eleonory Marie, nejsou známí. Dá se však předpokládat, že po smrti Karla Arnošta, v době, kdy Eleonora Marie držela panství Loučeň-Dobrovice, zde působili ti samí architekti, jako na panstvích Jana Josefa, případně jeho otce Arnošta Josefa. Ti zde ostatně mohli působil již dříve, dobrovické a mnichovohradišťské panství spolu sousedily, navíc obě větve Valdštejnů si byly velmi blízké, jak dokládá sňatek Eleonory Marie a Jana Josefa. Ve Valdštejnských službách tedy na počátku 18. století působili Marco Antonio Canevalle, Giacomo Antonio Canevalle, Mikuláš Raimondi a František Maxmilián Kaňka. Je pravděpodobné, že některý z nich byl autorem loučeňského kostela.

⁵¹ HRBEK, Rezidenční síť, s.73.

⁵² Tamtéž, s. 77.

⁵³ Tamtéž, s. 78.

⁵⁴ Tamtéž, s. 82.

⁵⁵ Tamtéž, s. 91.

2.2.1 František Maxmilián Kaňka

František Maxmilián Kaňka se narodil roku 1674 v Praze. Byl nejstarším synem pražského zednického mistra Víta Václava Kaňky.⁵⁶ Z celkem 8 dětí Víta Kaňky a jeho manželky Kateřiny⁵⁷ nebyl František Maxmilián jediným stavitelem. Tím byl nejspíš také jeden z jeho bratrů, další malíř a pozlacovač, třetí zlatník.⁵⁸ Ke stavitelství se Kaňka dostal jistě již v mládí díky otci, kterému pomáhal s návrhy staveb. Vyučil se ovšem u jiného významného pražského stavitele - Pavla Ignáce Bayera. Z učení byl propuštěn roku 1693. Patrně krátce nato spolupracoval s Janem Blažejem Santinim.⁵⁹

Pro následující roky neznáme pro Kaňkův život prameny. Tento čas trávil nejspíše v cizině.⁶⁰ Víme jen, že se kolem roku 1700 stal samostatným stavitelem⁶¹ a nejpozději se počátkem roku 1702 oženil s Ludmilou Marií Rozmillerovou. Měl s ní čtyři děti.⁶² Ludmila zemřela roku 1736 a již roku následujícího se Kaňka oženil s Kateřinou Malou z Tulechova.⁶³ S tou měl další tři děti.⁶⁴ Zemřel roku 1766 v Praze, v domě U Zlaté štiky.⁶⁵ Pohřben byl v Týnském chrámu.⁶⁶ Roku 1774 zemřela také jeho druhá manželka.⁶⁷

Hned od počátku své kariéry udržoval Kaňka styky se šlechtou, kněžstvem i císařským stavebním úřadem. Působil téměř výlučně na území Čech, a to jak v Praze, tak na venkově. Stavěl podle svých i cizích návrhů, navrhoval zámky, paláce, kostely i užitkové stavby.⁶⁸

První stálé působení za pravidelný plat mu nejpozději roku 1708 poskytl nejspíše rod Černínů.⁶⁹ Roku 1722 se stal na dobu pěti let komorním stavitelem. V této době také získal titul císařského architekta.⁷⁰ Pro stavební kancelář Pražského hradu vykonával funkci vrchního stavitele v království českém.⁷¹ V té době pracoval na zámcích v Brandýse nad Labem,

⁵⁶ VLČEK, Pavel. *Slavné stavby Františka Maxmiliána Kaňky*. Praha, 2016, s. 8.

⁵⁷ WIRTH, Zdeněk. František Maxmilián Kaňka: náčrt k monografii barokového architekta. In: *Sborník prací k počtě šedesátých narozenin Antonína Matějčka*. Praha, 1949, s. 169.

⁵⁸ MACEK – VLČEK – ZAHRAVNÍK, František Maximilián Kaňka, s.180.

⁵⁹ WIRTH, František Maxmilián Kaňka, s. 162.

⁶⁰ MACEK – VLČEK – ZAHRAVNÍK, František Maximilián Kaňka, s.181.

⁶¹ WIRTH, František Maxmilián Kaňka, s. 162.

⁶² VLČEK, *Slavné stavby Františka Maxmiliána Kaňky*, s. 8.

⁶³ WIRTH, František Maxmilián Kaňka, s. 169.

⁶⁴ Tamtéž, s. 170.

⁶⁵ Tamtéž, s. 169.

⁶⁶ MACEK – VLČEK – ZAHRAVNÍK, František Maximilián Kaňka, s.187.

⁶⁷ WIRTH, František Maxmilián Kaňka, s. 169.

⁶⁸ Tamtéž, s. 162.

⁶⁹ MACEK – VLČEK – ZAHRAVNÍK, František Maximilián Kaňka, s. 182.

⁷⁰ VLČEK, *Slavné stavby Františka Maxmiliána Kaňky*, s. 8.

⁷¹ WIRTH, František Maxmilián Kaňka, s. 162.

Pardubicích a Poděbradech.⁷² Mezi jeho další klientelu patřila Karlo-Ferdinandova univerzita v Praze,⁷³ město Polička, pražští staroměstští jezuité i jiné církevní řády⁷⁴ Kaňku zaměstnávaly také další šlechtické rody – krom zmíněných Černínů také Trauttmansdorffové, Valdštejnové nebo Šporkové.⁷⁵

Kaňka byl jedním z nejvyhledávanějších českých umělců 2. a 3. desetiletí 18. století.⁷⁶ Byl tím pádem finančně dobře zajištěný. V Praze vlastnil několik domů nebo vinic.⁷⁷ Ve druhé polovině 20. let 18. století Kaňkova činnost postupně upadala a v následujícím desetiletí zcela ustala.⁷⁸ Ve třicátých letech se objevuje spíše jako odborník.⁷⁹ Od poloviny téhož desetiletí již není známa činnost Kaňky jako architekta, živilo ho například pivovarnictví nebo obchod.⁸⁰

Zdrojem Kaňkovy inspirace byla jistě vídeňská a francouzská architektura a současně s ním v Čechách působící architekti jako Giovanni Battista Aliprandi nebo Jan Blažej Santini Aichel.⁸¹ Byl obklopen nejlepšími umělci. Mezi jeho spolupracovníky se řadili Matyáš Bernard Braun, Václav Vavřinec Rainer, Petr Brandl, Ferdinand Maxmilián Brokoff nebo Václav Kramolín.⁸² V Kaňkově okruhu se objevují také jména význačných kameníků, štukatérů, pozlacovačů, mramorářů a štafířů.⁸³

Mezi Kaňkovými pokračovateli a žáky je možné jmenovat Františka Ignáce Prée nebo stavitele Johanna Ferdinanda Hübnera. Dále se v jeho okruhu pohybovali stavitel Václav Špaček a architekt Jan Josef Hrdlička.⁸⁴

Kaňka ve své práci využívá jednoduchá půdorysná schémata s vyloučením křivek. Jedná se buď o jednoosé schéma s podélnou lodí a mělkým kněžištěm a věží v průčelí, nebo křížového půdorysu, symetrického na obě osy.⁸⁵ Prostorově jde o jednolodní sálové kostely s křížovými klenbami nebo plackami. Typické jsou mělké rizality, vykrojená nároží, drobně profilované

⁷² VLČEK, *Slavné stavby Františka Maxmiliána Kaňky*, s. 8.

⁷³ WIRTH, František Maxmilián Kaňka, s. 162.

⁷⁴ Tamtéž, s. 164.

⁷⁵ Tamtéž, s. 162.

⁷⁶ MACEK – VLČEK – ZAHRADNÍK, František Maximilián Kaňka, s.180.

⁷⁷ WIRTH, František Maxmilián Kaňka, s. 170.

⁷⁸ MACEK – VLČEK – ZAHRADNÍK, František Maximilián Kaňka, s.206.

⁷⁹ Tamtéž, s.210.

⁸⁰ Tamtéž, s.187.

⁸¹ VLČEK, *Slavné stavby Františka Maxmiliána Kaňky*, s. 122.

⁸² WIRTH, František Maxmilián Kaňka, s. 163.

⁸³ Ke kameníkům patřili Johann Ulrich Mannes a Dominico Antonio Rappa, ze štukatérů Tomasso Soldatti a ke Kaňkovým pozlacovačům, mramorářům a štafířům patřil Johann Heinrich Wentzely.

⁸⁴ VLČEK, *Slavné stavby Františka Maxmiliána Kaňky*, s. 121.

⁸⁵ WIRTH, František Maxmilián Kaňka, s. 164.

římsy, jemná rustika, vpadlé výplně, zřídka oválná okna, dvoj až třídílný klenák, v balustrádách se střídají balustry s doky.⁸⁶

František Maxmilián Kaňka a Valdštejnové

Ve Valdštejnských službách začínal možná u Karla Arnošta z Valdštejna a jeho dcery Eleonory na loučeňsko-dobrovickém panství, snad stavbou fary a kostnice v Dobrovici v letech 1709 a 1711,⁸⁷ dále je mu v tomto období připisována stavba zámku a kostela na Loučeni.⁸⁸ S jistotou je však doložen až roku 1714 ve službách Jana Josefa z Valdštejna, zetě Karla Arnošta, a to na svijanském panství, kde nahradil Giacomu Antonia Canevalla. Karel Arnošt zemřel roku 1713. Nabízí se tedy myšlenka, že k Janu Josefovi přešel Kaňka právě z jeho služeb. Nasvědčovat by tomu mohla také skutečnost, že Kaňku zaměstnala i dcera Karla Arnošta Eleonora, manželka Jana Josefa.⁸⁹ Kaňka jistě působil pro Arnošta Josefa, otce Jana Josefa z Valdštejna také na Rakovnicku a Křivoklátsku. Jeho práce zde začíná rokem 1715. Dohlížel tu na drobnější stavby.⁹⁰ Pro Valdštejny dále působil v Duchcově nebo Horním Litvínově.⁹¹ Naposledy je ve službách Jana Josefa doložen k roku 1733, na loučeňsko-dobrovickém panství jeho manželky Eleonory ještě roku 1734. Zde mu lze s jistotou připsat práce na kostele v Týnci, Žerčicích, faru v Rejšvicích, dále úpravy kostela sv. Bartoloměje v Dobrovici a menší zásahy na zámku tamtéž.⁹²

2.2.2 Marco Antonio Canevalle

Marco Antonio Canevalle byl původem italský architekt a stavitel, syn Giovanniho Canevalla. Narodil se roku 1652 v italském Lanzu. Roku 1674 je uváděn jako zedník staroměstského pražského cechu, roku 1680 se stává měšťanem Nového Města pražského. S manželkou Františkou měl celkem sedm dětí, nejvýznamnějším byl patrně Carlo Antonio Canevalle, stejně jako otec stavitel a architekt.

Poprvé je M. A. Canevalle jako stavitel zmíněn roku 1682 ve smlouvě, dle které v případě smrti Silvestra Carloneho, který stavěl konventní budovy Strahovského kláštera, měl tohoto stavitele nahradit. V 80. letech 17. století již působil pro Gallase, Valdštejny, Dietrichsteiny, Pachty a Eggenberg. Jistě není známé celé jeho dílo. Ve své závěti mimo jiné

⁸⁶ WIRTH, František Maxmilián Kaňka, s. 165.

⁸⁷ MACEK – VLČEK – ZAHRADNÍK, František Maximilián Kaňka, s.187.

⁸⁸ Tamtéž, s.188.

⁸⁹ Tamtéž, s.189.

⁹⁰ Tamtéž, s.190.

⁹¹ Tamtéž, s.193.

⁹² MACEK – VLČEK – ZAHRADNÍK, František Maximilián Kaňka, s. 208.

odkazuje dlužné peníze za prováděné stavby. Zemřel v Praze roku 1711. Z působení pro Valdštejny víme, že pracoval dle nedatované smlouvy pro Jana Josefa, a pravděpodobně ještě předtím také pro mnichovohradištské Valdštejny.⁹³ Poprvé doložen je v jejich službách roku 1697 v souvislosti s pracemi na mnichovohradištském zámku.⁹⁴ Práce v Mnichově Hradišti skončily až roku 1711, Canevalle je zde však doložen pouze do roku 1702, poté tuto práci patrně převzal Mikuláš Raimondi.⁹⁵ Mezi Canevallovi nejvýznamnější stavby patří rozšíření zámku v Mnichově Hradišti, budování zámeckého kostela v Duchcově, Clam-Gallasův palác na Starém Městě pražském, v Praze na Novém Městě postavil ještě kostel sv. Voršily. Uváděn je také návrh na rozšíření zámku na Loučeni⁹⁶ někdy po roce 1704.⁹⁷ Poslední významnou stavbou M. A. Canevally je kostel Navštívení Panny Marie v Petrovicích.⁹⁸

2.2.3 Giacomo Antonio Canevalle

Narodil se roku 1660 v Praze, zemřel roku 1731 tamtéž. Byl měšťanem Starého Města pražského. Vyučil se roku 1674, později se stal cechovním mistrem. S manželkou Dorotou měl celkem 8 dětí. Z jeho díla neznáme mnoho, často stavěl podle návrhů Jeana Baptisty Matheye nebo svého příbuzného Marca Antonia Canevally. Literatura neudává žádnou jeho vlastní sakrální stavbu, jejímž by byl nepochybným autorem, známý je pouze z četných úprav a přestaveb.⁹⁹ Pro nemožnost posoudit možný podíl G. A. Canevally na stavbě loučeňského kostela na základě rozboru jím realizovaných sakrálních staveb, nebude tento již zmíněn.

2.2.4 Mikuláš Raimondi

O Mikuláši Raimondim není známo mnoho informací, není znám ani jeho původ. Raimondi byl stavitel a štukatér, působící převážně pro rodinu Valdštejnů na mnichovohradištsku.¹⁰⁰ Poprvé je doložen roku 1693 jako polír Ceresolly Allia na stavbě zámku v Mělníku. Ten v této době patřil Černínům, a právě v jejich službách se Raimondi také objevoval. Doložen je do roku 1714, pozdější stavby jsou mu pouze připisovány.¹⁰¹ O místech

⁹³ VLČEK, *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách.*, s. 124

⁹⁴ JIHLAVEC, Jaroslav. Příspěvky k dějinám výtvarné kultury na Mnichovohradištsku v letech 1697-1711. In: *Umění: časopis Ústavu pro teorii a dějiny umění Československé akademie věd* 8, 1960, č. 6, s. 612.

⁹⁵ Tamtéž, s. 611.

⁹⁶ Rok 1704 je v literatuře uváděn jako rok zahájení stavby zámku. Zámek, respektive jeho západní křídlo bylo stavěno do roku 1713, rozšiřování probíhalo později, tedy po Canevallově smrti. Zpráva o návrzích rozšíření tedy nedává příliš smysl. Jaké rozšíření loučeňského zámku Canevalle mohl navrhnout a zda bylo realizováno, případně zda se podílel na stavbě loučeňského kostela není jasné.

⁹⁷ VLČEK, *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, s. 124.

⁹⁸ Tamtéž, s. 125.

⁹⁹ VLČEK, *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, s. 122.

¹⁰⁰ JIHLAVEC, Příspěvky k dějinám výtvarné kultury na Mnichovohradištsku v letech 1697-1711, s. 613.

¹⁰¹ VLČEK, *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, s. 738.

jeho pobytu víme jen to, že v čase působení pro mnichovohradištské Valdštejny bydlel v sídle správy panství – na zámku v Klášteře Hradišti,¹⁰² případně na zámku v Mnichově Hradišti. Ve službách Valdštejnů se poprvé objevuje roku 1698, kdy je označen jako polír na stavbě dvora v Lhoticích. Roku 1700 je již označován jako baumistr.¹⁰³ Zajímavá je také zmínka o Raimondim jako o políru M. A. Canevally při opravách požárem poničeného kláštera v Turnově v roce 1707.¹⁰⁴

Prvním jeho vlastním doloženým dílem je přestavba kostela sv. Barbory v Bakově nad Jizerou.¹⁰⁵ Nejvýznamnějším je pro něho však patrně účast na přestavbě zámku v Mnichově Hradišti. Zde působil mezi lety 1702 a 1711.¹⁰⁶ Provedl štukovou výzdobu několika pokojů,¹⁰⁷ dále postavil „*pomaranč a lusthaus*“, dům pro zahradníka a domek vrátného. Jak pro Valdštejny, tak Černíny vystavěl několik kostelů, např. kostel sv. Nanebevzetí Panny Marie v Oseku u Sobotky, kostel sv. Havla v Horních Stakorech nebo kostel sv. Havla v Tuhani, dále myslivnu v Mankovicích, nebo faru v Bosni.¹⁰⁸ Připisován je mu kostel sv. Václava v Rychnově u Jablonce nad Nisou, téměř totožný s kostelem v Tuhani.¹⁰⁹ I přes nevelké množství známých staveb lze říci, že v dostupné literatuře můžeme sledovat celou Raimondiho kariéru - začíná jako polír, později stavitel hospodářských objektů, dále se podílí na výzdobě a přestavbě významnějších budov, nakonec je označován jako baumistr a provádí samostatné stavby.¹¹⁰

2.3 Vyhodnocení

Pro zjištění pravděpodobného autorství kostela Nanebevzetí Panny Marie na Loučeni bylo přikročeno k následujícímu: Poznání díla zmíněných architektů, z nichž jako nejaktivnější se jeví F. M. Kaňka. O tomto také literatura poskytuje největší množství informací, týkajících se mimo jiné i jeho soukromého života. Takové detaily u ostatních dvou nelze dohledat, zmínky v literatuře se věnují převážně jejich kariéře, respektive výčtu staveb, na kterých se podíleli. Na základě literatury¹¹¹ byla zpracována pomocná tabulka, obsahující pokud možno kompletní

¹⁰² JIHLAVEC, Příspěvky k dějinám výtvarné kultury na Mnichovohradištsku v letech 1697-1711, s. 613.

¹⁰³ Tamtéž, s. 614.

¹⁰⁴ VLČEK, *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, s. 125.

¹⁰⁵ JIHLAVEC, Jaroslav. Mikuáš Reimondi, valdštejnský stavitel na Mnichovohradištsku v letech 1898-1701. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností* 57, 1949, s. 190.

¹⁰⁶ JIHLAVEC, Příspěvky k dějinám výtvarné kultury na Mnichovohradištsku v letech 1697-1711, s. 611.

¹⁰⁷ JIHLAVEC, Mikuáš Reimondi, valdštejnský stavitel na Mnichovohradištsku v letech 1898-1701, s. 190.

¹⁰⁸ JIHLAVEC, Příspěvky k dějinám výtvarné kultury na Mnichovohradištsku v letech 1697-1711, s. 614.

¹⁰⁹ MANDAŽIEV, Petr. Marginálie k barokní architektuře a Českolipsku a Mladoboleslavsku: glosy k tvorbě Mikuláše Raimondiho. In: *Bezdez: Vlastivědný sborník Českolipska* 23, 2014, s. 302.

¹¹⁰ JIHLAVEC, Příspěvky k dějinám výtvarné kultury na Mnichovohradištsku v letech 1697-1711, s. 614.

¹¹¹ VLČEK, *Slavné stavby Františka Maxmiliána Kaňky*; VLČEK, *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*.

výčet sakrálních staveb daných architektů s informacemi o doloženosti jejich autorství, době vzniku, případně stavebníkovi. Dále byly porovnány zaznamenané stavby daných autorů (s výjimkou těch, které není možné posoudit, například proto, že již zanikly, případně byly zásadně přestavěny). V případě F. M. Kaňky se jedná o 16 staveb včetně těch, které jsou mu pouze připisovány, 8 staveb Mikuláše Raimondiho a 9 staveb Marca Antonia Canevally, u obou též včetně připisovaných. Není známa sakrální stavba, jejíž jediným autorem by byl Giacomo Antonio Canevalle. Jím vedené stavby podle cizích návrhů, případně vlastní přestavby není možné hodnotit a na následujících řádcích již nebude zmíněn.

Hodnoceno bylo celkem 21 kritérií, z nichž nejvyšší důraz byl kladen na prostorové uspořádání objektu, členění průčelí a interiéru, obzvláště lodi, rámování otvorů, tvar jejich záklenků a členění různých říms. Pro účely této práce nebylo možné z časových důvodů navštívit všech 33 staveb osobně. Bohužel se v několika případech nepodařilo dohledat fotografie interiéru kostela, ovšem na výsledek výzkumu by tento fakt neměl mít zásadní vliv.

V případě Františka Maxmiliána Kaňky nelze s jistotou určit stavbu, která by mohla být vzorem pro loučeňský kostel, případně která by z tohoto vycházela. Podobné jsou pouze jednotlivosti. V zásadě lze říci, že styl, jakým tvořil Kaňka, je od loučeňského kostela velmi odlišný. Nelze v portfoliu jeho staveb najít jediný kostel na půdorysu řeckého kříže, jeho kostely mají v většinou půdorys buď obdélný, případně ve tvaru svatojiřského kříže. Co se týká vstupního, západního průčelí, nelze najít v Kaňkově díle takové, které by svým rozvržením zcela odpovídalo loučeňskému, nejvíce podobné je západní průčelí kostela sv. Prokopa ve Středoklukách, který je ale Kaňkovi pouze připisován. Ani v případě členění ostatních průčelí nelze mezi Kaňkovými stavbami a loučeňským kostelem nalézt shodu.

Změna však nastává, pokud se zaměříme na detaily. Jako téměř totožný se jeví portál kostela zaniklého špitálu v Duchcově s portálem hlavního vstupu do loučeňského kostela, který je součástí jeho věže. Velmi podobný portál také rámuje hlavní vstup do Kaňkova městského kostela v Donaueschingen v Bádensku-Württembersku. Co se týká záklenků oken, převládají v Kaňkových kostelech segmentové. Půlkruhové byly zaznamenány v 5 případech, z toho pouze v jednom je stejně jako na Loučeni použito půlkruhových záklenků na loď a segmentových na věž kostela. Jedná se o případ již zmíněného, Kaňkovi pouze připisovaného kostela ve Středoklukách. Shodné prvky s šambránami oken věže loučeňského kostela lze nalézt na oknech nad vstupem a v nejvyšším patře věže městského kostela v Donaueschingen

a okna v druhém patře věže Kaňkova návrhu¹¹² kostela Nanebevzetí Panny Marie ve Svatoboru. Na tomtéž návrhu lze nalézt šambrány nik po stranách kostelní věže, velmi podobné šambránám oken lodi kostela na Loučeni. Co se týká interiéru, Kaňka nejčastěji pro zaklenutí kostelů využívá placky. Nejpodobněji loučeňskému, je zaklenut kostel sv. Jana Křtitele v Lysé nad Labem, kde se stejně jako na Loučeni v centrální části lodi nachází placka. V postranních částech a v presbytáři křížové klenby. Významným kritériem bylo umístění vřetenových schodišť v síle zdiva po stranách kruchty. Toto řešení se v Kaňkových kostelech nevyskytuje. Vřetenová schodiště umísťuje do rohů kruchty, případně do nároží na styku lodi a kruchty, často také po stranách věže na západním průčelí kostela. Ohledně členění interiéru kostelů, jsou loučeňskému kostelu podobné dva Kaňkovy, alespoň co se týká centrální části lodi. Totožné jsou zkosené kouty centrálního prostoru, ve kterých se nachází niky s půlkruhovým záklenkem, po stranách těchto zkosených koutů stojí pilastry, ze kterých vybíhá klenba. Jedná se o kostel sv. Klimenta v pražském Klementinu, sv. Prokopa ve Středoklukách a stejně členěný je ještě presbytář zámeckého kostela v Nižboru. Pokud jde o hlavice pilastrů, jak v exteriéru, tak v interiéru využívá Kaňka většinou korintské nebo kompozitní. V interiéru i exteriéru loučeňského kostela jsou však využity dórské hlavice, krom posledního patra věže, na jejíž průčelích a portálu hlavního vstupu se objevují hlavice iónské.

Shodné prvky vyskytující se na loučeňském kostele a stavbách Marca Antonia Canevally nelze téměř dohledat. Podobnost lze najít mezi kostelem na Loučeni s kostelem Zvěstování Panny Marie v Duchcově v členění patek pilastrů vstupních průčelí, dále členění centrální části lodi v kostele Navštívení Panny Marie v Petrovicích u Rakovníka a podobným se může jevit také vřetenové schodiště přiložené na bok kruchty v tomtéž kostele.

Objektů, které postavil Mikuláš Raimondi, neudává literatura mnoho. Doložená je jeho účast na čtyřech stavbách a jedné úpravě kostela. Dalších pět kostelů je mu připisováno. Ty byly vystavěny až ve 20. letech 18. století, v době, ve které o Raimondim nemáme žádné zprávy.

Nyní ale k podobnosti Raimondiho kostelů s kostelem Nanebevzetí Panny Marie na Loučeni. Co se týká prostorového uspořádání, nejpodobnější z Raimondiho staveb je zaniklý kostel sv. Havla v Horních Stakorech.¹¹³ Vystavěn byl na půdorysu řeckého kříže. Severní, jižní rameno lodi a presbytář měly tvar kruhové úseče, západní rameno lodi bylo o něco širší než

¹¹² VLČEK, *Slavné stavby Františka Maxmiliána Kaňky*, s. 104.

¹¹³ Informace o zaniklém kostele sv. Havla v Horních Stakorech čerpány z: BAREŠ, František. *Soupis památek historických a uměleckých v Království Českém: Politický okres Mladoboleslavský*. Praha, 1905, s.369.

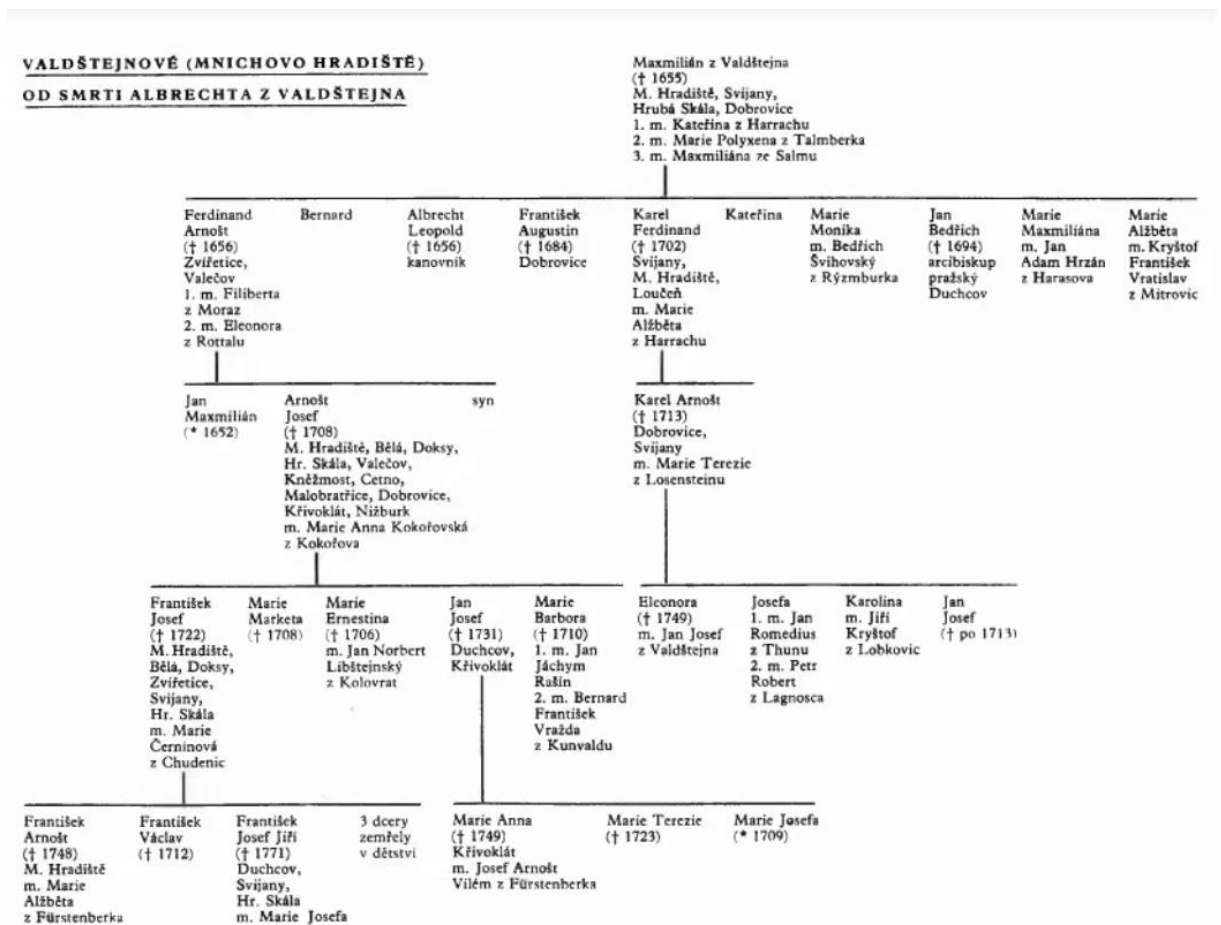
presbytář a mělo půdorys obdélníku. Celkový půdorys kostela tedy tvořil jakýsi trojlíst. V západním rameni lodi se nacházela kruchta, přístupná vřetenovým schodištěm, umístěným v síle její severní stěny. Souměrně se schodištěm se na jižní straně kruchty nacházela malá obdélná místnost. Centrální část lodi měla zkosené kouty s nikami, zaklenutá byla plackou, stěny členěny pilastry, tedy vše odpovídá řešení kostela na Loučeni. Další podobnosti s loučeňským kostelem nelze identifikovat. Exteriér kostela se jeví naprosto odlišný. Velké shody lze nalézt ještě u dvou dalších Raimondiho kostelů. Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Oseku u Sobotky má půdorys svatojiřského kříže. Západní rameno lodi je stejně jako na Loučeni o něco širší než presbytář. Na jižní straně kruchty prochází v síle zdiva schodiště, na severní straně potom stoupá druhé nejen na kruchtou, ale také na půdu kostela. Centrální část lodi je totožná s Loučeni – kouty zkosené, ve zkosených částech niky. Centrální část lodi je zaklenuta plackou, pod kruchtou klenba křížová. Liší se však zastropení ostatních částí kostela – nad presbytářem placka a nad kruchtou plochý strop. Co se týká detailů, podobné s Loučeni je členění západního, tedy vstupního průčelí. Naprosto totožné jsou patky pilastrů na tomto průčelí, stejně tak jejich hlavice. Stejně jako v kostele na Loučeni (krom věže) mají veškerá okna půlkruhové záklenky. Velmi podobné je severní a jižní průčelí západního ramene lodi – stejně jako na Loučeni jsou obě členěna lizénami a vpadlými poli. Totožné je členění soklu. Ostatní průčelí jsou v Oseku jednodušší, tedy od Loučeni odlišná. Podobné jsou také detaily interiéru, v Oseku lze ovšem pokládat za výrazně jednodušší. Poslední Raimondiho stavba podobná kostelu na Loučeni je kostel sv. Havla v Tuhani. Prostorové uspořádání objektu je naprosto odlišné, ovšem značnou podobu lze najít v detailech, především ve členění západního průčelí. Zcela odpovídá sestava pilastrů a nik po stranách průčelí. Totožné jsou patky pilastrů, pilastry mají také velmi podobné hlavice a kladí nad nimi, korunní římsa odpovídá pouze zčásti. Ostatní průčelí jsou členěna jednodušeji, nelze najít jasnou podobnost s loučeňským kostelem. Shodné jsou ovšem půlkruhové záklenky oken, včetně tvaru okenních nik a pásku v patě záklenku. V kostele v Tuhani se nenachází žádná placková klenba, zaklenut je valenou s trojbokými výsečemi. Podobné Loučeni je však uspořádání okolo kruchty. V přízemí je prostor pod kruchtou zúžený, na jihu se nachází schodiště na kruchtou, které ovšem nepokračuje výš – přístup na půdu zajišťuje vřetenové schodiště na styku lodi a presbytáře. Na severní straně pod kruchtou se potom nachází malá obdélná místnost. Interiér je členěn pilastry. Jejich hlavice a další římsy se Loučeni příliš nepochobají. Velmi podobný kostelu v Tuhani je Raimondimu pouze připisovaný kostel sv. Václava v Rychnově u Jablonce nad Nisou. Zaklenut je valenou klenbou s trojbokými výsečemi, v přízemí je prostor pod kruchtou zúžený, na jedné straně se pak nachází schodiště na kruchtou, na druhé straně pod kruchtou malá

místnost. Půda je přístupná vřetenovým schodištěm přiléhajícím k věži a presbytáři. Její architektura je od věže loučeňského kostela výrazně odlišná. Interiér kostela je členěn pilastry. Jejich hlavice a další římsy se Loučeni příliš nepodobají.

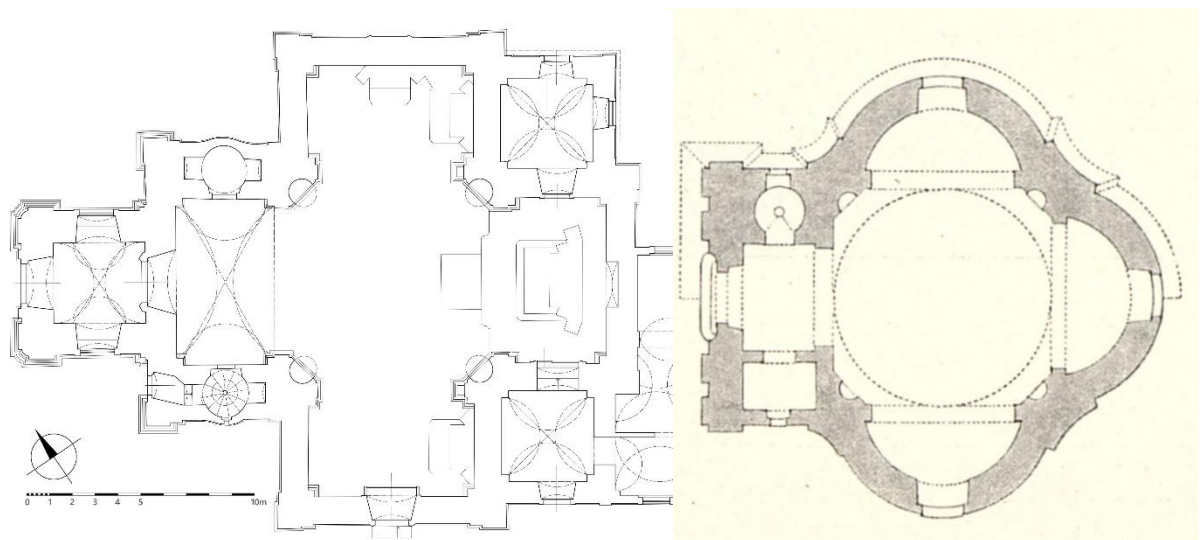
Z výše uvedeného vyplývá, že kostel Nanebevzetí Panny Marie na Loučeni jistě není dílem M. A. Canevally. Styl, jakým tvořil, se výrazně liší od architektury zkoumané stavby. Jméno a stavby F. M. Kaňky se zde objevují především v souvislosti s věží kostela, Raimondiho stavby zase se západním průčelím a prostorovým uspořádáním lodi. Na stavbách obou architektů se podařilo identifikovat prvky podobné těm, vyskytujícím se na loučeňském kostele. Bohužel se nepodařilo nalézt jedinou stavbu zmíněných architektů, jejíž součástí by byl portál podobný portálu v podvěží a rámování vstupu z nádvoří zámku na Loučeni. Totožná s jinými stavbami není ani profilace korunní římsy a některých říms v interiéru kostela.

Na základě vyhodnocení podobnosti věže a lodi loučeňského kostela se stavbami F. M. Kaňky a M. Raimondiho lze dojít k závěru, že Kaňka je opravdu autorem věže. Prvky, které se na ní vyskytují mají jistě souvislost s jeho prací, spojit s ním pravděpodobně můžeme také vznik křídla spojujícího zámek s kostelem a horní oratoř. Raimondi potom mohl být autorem stavby kostela samotného. Tato teorie je o to pravděpodobnější, když vezmeme v potaz, že kostel sv. Václava v Rychnově u Jablonce nad Nisou podobný loučeňskému, připisovaný Raimondimu, byl stavěn Arnoštem z Valdštejna ve stejné době jako loučeňský. Objevují se ovšem drobné nesrovnalosti. Zaprvé pilastry západního průčelí lodi, na které navazují totožné, členící severní, jižní a západní průčelí věže – Kaňka pravděpodobně ve své práci navázal na členění staršího průčelí. Zadruhé se dají nesrovnalosti najít v šambránách oken lodi – jsou velmi podobné Kaňkově práci – to se dá vysvětlit možným zásahem Kaňky do ještě ne zcela dokončeného kostela a jeho výzdoby. Zatřetí, pokud je opravdu autorem loučeňského kostela Raimondi, můžeme nenalezení portálu podobnému zmíněnému na Loučeni v podvěží a vstupu z nádvoří přisoudit nedostatečné znalosti Raimondiho díla. Nejedná se o architekta, jehož život a dílo jsou zcela probádané. Je možné, že se v budoucnu objeví stavba, jejímž byl autorem a kde se podobné portály i další prvky budou objevovat.

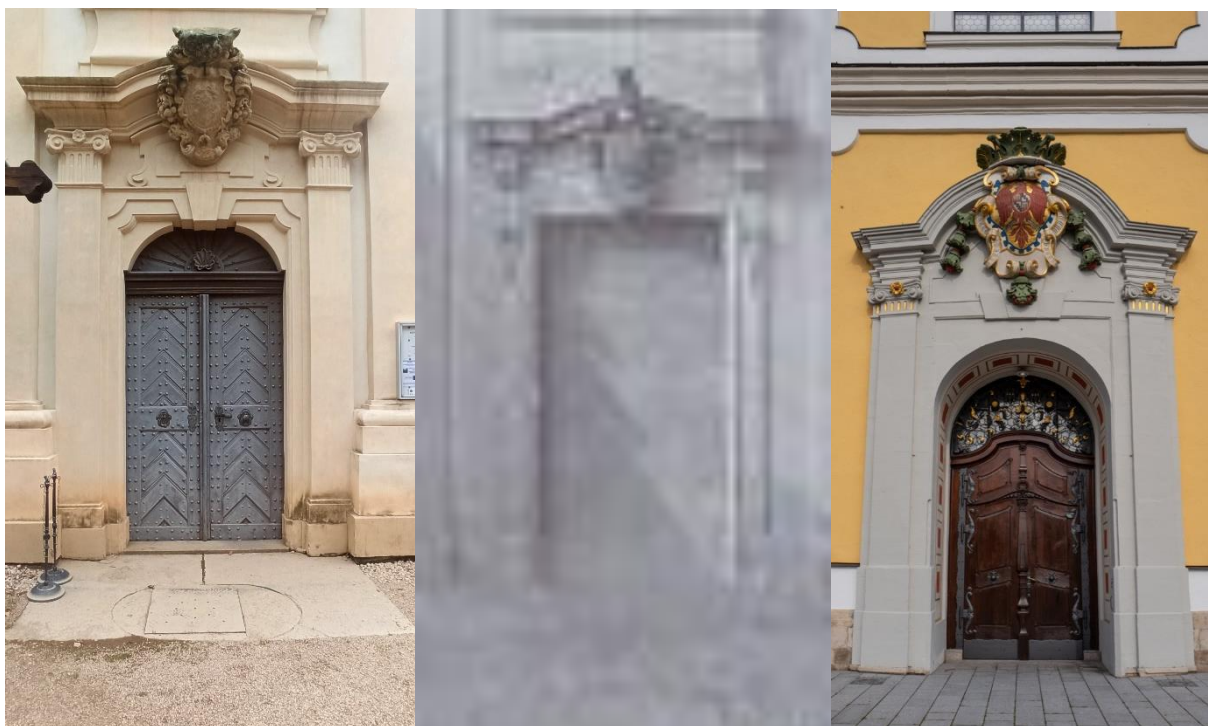
2.4 Přílohy

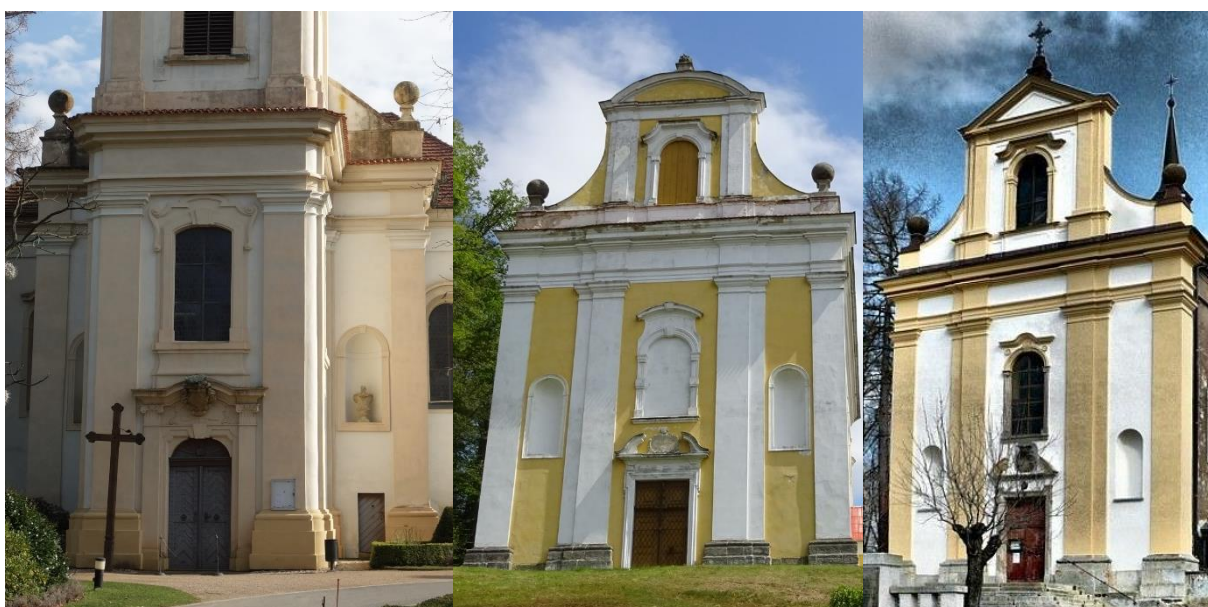
1. Rodokmen Valdštejnů. (ANDĚL, Rudolf a kol. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku III: Severní Čechy*. Praha, 1984, s. 587.)

2. Půdorysy kostela Nanebevzetí Panny Marie na Loučeni (v programu AutoCAD vytvořil autor) a zaniklého kostela sv. Havla v Horních Stakorech (BAREŠ, František. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Mladoboleslavském*. Praha, 1905, s. 369. Dostupné z: Digitální knihovna AVČR. Kramerius [cit. 10.2.2024]. URL: <<https://kramerius.lib.cas.cz/view/uuid:748683e0-234f-11e6-8803-005056827e51?page=uuid:cdb83d00-61e5-11ea-9509-005056a2b051>>.)

3. Hlavní vstupní portál do kostela Nanebevzetí Panny Marie na Loučeni (foto autor); Hlavní vstupní portál do kaple Nanebevzetí Panny Marie, špitál Duchcov, výřez z historické fotografie (Dostupné z: Panský špitál. Muzeum města Duchcov [cit. 10.2.2024]. URL: <<http://www.muzeumduchcov.cz/pansky%2Dspital/g-1437/prehravac=1&p1=68#vfoto>>.); hlavní vstupní portál městského kostela v Donaueschingen. (Dostupné z: Stadtkirche St. Johann. Visit-a-Church [cit. 10.2.2024]. URL: <<https://www.visit-a-church.info/sacred-buildings/church/detail/1577930432871?lang=de>>.)

2. Západní průčelí kostela Nanebevzetí Panny Marie na Loučeni (foto autor), kostela sv. Havla v Tuhani. (Dostupné z: Kostel sv. Havla, Tuhaň. Mapy.cz [cit. 10.2.2024]. URL: <<https://mapy.cz/turisticka?pano=1&source=base&id=2077948&gallery=1&x=14.4695176&y=50.5368501&z=19>>.) a kostela sv. Václava v Rychnově u Jablonce nad Nisou (Dostupné z: Kostel sv. Václava, Rychnov u Jablonce nad Nisou. Mapy.cz [cit. 10.2.2024]. URL: <<https://mapy.cz/turisticka?source=base&id=2069340&gallery=1&sourcep=foto&idp=252978&x=15.1487301&y=50.6869689&z=18>>.)

4. Šambrána okna lodi kostela Nanebevzetí Panny Marie na Loučeni (foto autor); šambrána niky západního průčelí kostela Nanebevzetí Panny Marie ve Svatoboru, výřez z návrhu F. M. Kaňky (VLČEK, Pavel. *Slavné stavby Františka Maxmiliána Kaňky*. Praha, 2016, s. 104.); nika okna lodi kostela sv. Havla v Tuhaní (Dostupné z: Kostel sv. Havla, Tuhaň. Mapy.cz [cit. 10.2.2024]. URL: <<https://mapy.cz/turisticka?pano=1&source=base&id=2077948&gallery=1&x=14.4695176&y=50.5368501&z=19>>.); nika okna lodi kostela sv. Václava v Rychnově u Jablonce nad Nisou (Dostupné z Kostel sv. Václava, Rychnov u Jablonce nad Nisou. Mapy.cz [cit. 10.2.2024]. URL: <<https://mapy.cz/turisticka?source=base&id=2069340&gallery=1&sourcep=foto&idp=252978&x=15.1487301&y=50.6869689&z=18>>.)

3. Stavebněhistorický průzkum zámeckého kostela Nanebevzetí Panny Marie na Loučeni

3.1 Titulní list

Objekt:	kostel Nanebevzetí Panny Marie
Lokalita:	Loučeň, kraj Středočeský, okr. Nymburk
Ulice:	Nymburská
Číslo popisné:	součást č.p. 1
Katastrální území:	Loučeň
Číslo parcely:	st. 1
Rejstříkové číslo USKP:	36018/2-1859
Zpracovatel:	Martin Rylich
Doba zpracování:	3.2023 – 3.2024

3.2 Úvod

Stavebněhistorický průzkum kostela Nanebevzetí Panny Marie na Loučeni byl zpracován v rámci bakalářské práce. Objektu, ač významné památce lokálního charakteru, součásti areálu a budovy zámku, nebyla dosud věnována v odborné literatuře ani jinde významnější pozornost. V literatuře¹¹⁴ je uváděn zásadně v souvislosti s přilehlým zámkem, hodnoceno je především jeho vybavení, nikoli stavba samotná. SHP zámku z roku 2004¹¹⁵ kostel zmiňuje pouze velmi okrajově, grafické vyhodnocení tohoto SHP dokonce naprosto vynechává hodnocení konstrukcí kostela přímo navazujících na prostory severního křídla zámku. Tento průzkum má za cíl poskytnout informace o loučeňském kostele a tím doplnit dosud nekompletní stavebněhistorické poznání celého zámku.

Objekt od počátku své existence nepřetržitě plní stejný účel, využíván je jednou týdně k bohoslužbám, příležitostně k pořádáním svatebních obřadů, v posledních letech také zřídka k instalaci drobných výstav. Je v majetku Římskokatolické farnosti Loučeň, a to i přes skutečnost, že přilehlý zámek i pozemky, které kostel obklopují, vlastní společnost Zámek Loučeň a.s., která má kostel v dlouhodobém pronájmu.

Budova je v poměrně dobrém technickém stavu, nevyžaduje žádné neodkladné zásahy. Jako v budoucnu závažná se může jevit vztlínající vlhkost, zaznamenaná především na západním průčelí věže a statické poruchy některých kleneb a západní stěny západního ramene lodí. Celý kostel byl pro potřeby zpracování SHP přístupný. Jednalo se o standardní nedestruktivní stavebněhistorický průzkum, v rámci kterého nebyly provedeny žádné sondy ani doplňující průzkumy.

Z důvodu neexistence moderního zaměření kostela, bylo toto provedeno v rámci průzkumu. Byla použita metoda 3D skenování přístrojem ZEB Horizon, následně v programu GeoSLAM vyhotoveny řezy. Na jejich vektorizaci a tvorbu grafického vyhodnocení SHP byl použit program AutoCAD.

¹¹⁴ KOŽÍŠEK, Karel. *Místopis okresu Nymburského II*. Brno, 2014, s. 250-251; MACEK, Petr - VLČEK, Pavel – ZAHRADNÍK, Pavel. František Maximilián Kaňka "In regno Bohemiae aedilis famosissimus". In: *Umění: časopis Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky* 40, 1992, č. 3, s. 188; POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2: K-O*. Praha, 1978, s. 312; VLČEK, Pavel. *Slavné stavby Františka Maxmiliána Kaňky*. Praha, 2016, s. 25-27; MAREČEK, Zdeněk. *Loučeň a Thurn Taxisové*. Loučeň, 1998.

¹¹⁵ Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg. P586, Zámek Loučeň: Stavebněhistorický průzkum a architektonicko památkové vyhodnocení, 2004.

Výsledky SHP nenahrazují závazná vyjádření příslušných orgánů státní památkové péče podle zákona č. 20/1987 sb., o státní památkové péči, v platném znění.

Předložený elaborát podléhá autorským právům, chránícím duševní vlastnictví autorů.

3.3 Anotace

Kostel Nanebevzetí Panny Marie se nachází v severní části obce Loučeň. Jedná se o objekt stavebně spojený s místním zámekem, stojícím na okraji svahu nad Polabskou nížinou. Kostel funkčně nahradil starší stavbu, lokalizovanou v jiné části obce. Stavěn byl rodinou Valdštejnů v tutéž dobu jako zmíněný zámek. Známý jsou dvě fáze výstavby - první proběhla v letech 1710-13, jejím autorem byl pravděpodobně Mikuláš Raimondi, druhá poté někdy mezi lety 1713 a 1725, v podobě přístavby věže k západnímu průčelí kostela a propojení kostela s budovou zámku včetně zřízení panské oratoře v patře na jižní straně presbytáře. Autorem této fáze byl pravděpodobně František Maxmilián Kaňka.

Kostel je vystavěn na půdorysu řeckého kříže. Jeho východní rameno tvoří presbytář, ostatní ramena jsou součástí lodi. Západní je o něco širší. Nachází se v něm kruchta a po jejích stranách v síle zdiva tubusy pro vřetenová schodiště. Severní tubus je prázdný, jižní obsahuje schodiště. K západnímu průčelí tohoto ramene lodi přiléhá věž, k severní stěně presbytáře sakristie, k jižní bývalá dolní a horní oratoř. Střecha kostela je valbová, krytá bobrovkami, krom západního průčelí západního ramene lodi, kde se nachází štít, z části zakrytý třípatrovou věží. Její střecha je tvořena cibulovou bání pobytou plechem. Východní průčelí kostela je z velké části zakryto budovou zámku.

Jedná se o barokní památku lokálního významu, kterou je možné zařadit do kontextu díla na její stavbě působících architektů. Ti během své kariéry hojně působili ve službách stavebníků loučeňského kostela – Valdštejnů. Během doby své existence kostel neprodělal výraznější proměny. Významnou se může jevit výmalba z přelomu 19. a 20. století, zrušení severního vřetenového schodiště ve 2. polovině 19. století nebo změny v konstrukcích interiéru věže v roce 1848. Nutno však poznamenat že zmíněné zásahy zásadně nenarušily celkový výraz stavby.

Objekt je v dobrém stavu, nevyžaduje akutní zásah. V případě rekonstrukce je ovšem nutné zaměřit se na praskliny v některých klenbách, západní stěně západního ramene lodi a jejich příčiny, dále také na do stěn vzlínající vlhkost, především v nižších partiích západního průčelí věže.

3.4 Rešerše pramenů a literatury

První zmínka o vsi Loučeň pochází z roku 1223 v souvislosti s Předslavem z Loučeně. První písemná zmínka o zdejší kostele, už v té době zasvěcenému Nanebevzetí Panny Marie, pochází z roku 1352. Ze 14. století jsou známa jména některých farářů, například Jan, Zdeněk, syn Beneše z Dětenic, Svatoslav nebo Petr ze Zásady.¹¹⁶ Do husitských válek se na Loučeni nacházela fara, poté byla obec přifařena ke Všejanům.¹¹⁷

Karel Kuča v Městech a městečkách v Čechách, na Moravě a ve Slezsku uvádí, že starý kostel byl kolem roku 1780 zrušen a brzy také zbořen.¹¹⁸ O tom, jak vypadal nebo kde se nacházel neexistuje mnoho zpráv.

Povolení ke stavbě nového kostela na místě odlišném od starého bylo vydáno konzistoří na žádost Arnošta z Valdštejna 10.7.1710. V tomto povolení je starý kostel označován jako zchátralý. Již 18.8. téhož roku byl posvěcen základní kámen. Jako dokončený je kostel zmiňován 10.8.1713.¹¹⁹ I přesto že je známa doba, kdy byl kostel stavěn, prameny k tomuto tématu nevydávají téměř žádné významné informace.

Jediné zmiňuje Pamětní kniha kostela na Loučeni z roku 1814, ve které se v zápisu k roku 1825 objevuje opis z Knihy počtů záduší loučeňského z roku 1713, fol. 2:

„Náklad od vystavení nového kostela, totiž v jedné dýlce a šířce 36 loket a výšce 20, též nová zvonice podobně v zadní dýlce a šířce 10 a výšce 16 loket, řemeslníkům zaplaceno. Totiž:

Zedníkům podle k tomu počtu přiloženého vedeného partikulárního rejstříku řemeslnického, a v něm položených rubryk od roku 1710 až do léta 1713ho, vyjdoucí plat, za vydání se klade úplně 132 zl. 16 kr. 3 d.

Nádeníkům, kteří zedníkům vápno, kámen, cihly a jiné všeliké potřebné věci přiváželi a jim přidávali 571 zl. 59 kr. 5 d.

Tesařům. Mistru tesařskému benátskému Antonínovi Stilcovi, dle projednání celé vazby na kostele nad sakristií, oratorium a udělané vížky nad kostelem v sumě 119 zl.

¹¹⁶ Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg. P586, Zámek Loučeň: Stavebněhistorický průzkum a architektonicko památkové vyhodnocení, 2004, s. 5.

¹¹⁷ MAREČEK, Zdeněk. *Loučeň a Thurn Taxisové*. Loučeň, 1998, s. 58.

¹¹⁸ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Díl III. Kolí–Mi. Praha, 1998, s. 646.

¹¹⁹ VLČEK, Pavel. *Slavné stavby Františka Maxmiliána Kaňky*. Praha, 2016, s. 26.

Taktěž od věže nad zvonici 90 zl.

Více poddacím tesařům od vytesání všeho dříví dle potřeby na lešení téhož zhotovení a dolů sundávání když kostel dostaven byl 61 zl. 17 kr. 5 d.

Kameníku boleslavskému Mikulášovi Kicyekru? od udělání a zhotovení rozličného díla kamenického 361 zl. 2 kr.

Zlatníku a malíři od pozlacení a malování dvou měděných bání, třech křížů na kostel a zvonici, též od zeleně a červeně barvení věže na zvonici, střechy nad sakristií a oratorium 70 zl. 28 kr.¹²⁰

Taktěž truhláři dobrovickému od udělání šesterých dveří do kostela, sakristie a oratorium, 11 kusů rámu pro okna, kazatelnice, jedný zpovědnice, stolic a mříže před oltářem pro communicanty 140 zl.

Sklenáři dobrovickému od dělání oken, sázení koleček do svého olova, pocínování, též daného svého skla neb koleček 86 zl. 22 kr.

Zámečníku kosmonoskému od všelikého díla 78 zl. 9 kr.

Klempíři boleslavskému od vypobíjení 7 soudků bílého, 3 soudky a 200 kusů tabul černého plechu na věž kostelní a zvonici, od bílého po 8 kr., od černého po 7 kr., dáno 81 zl. 40 kr.

Pokryvači kosmonoskému od pokrytí celé střechy nad kostelem s kůrkama, od 219 sáhů po 13 kr.... 43 zl. 48 kr.

Uzdáři dobrovickému od udělání na novou zvonici ke 3 zvonům pro srdce 3 kusy řemenů 2 zl.

Kováři dobrovickému od udělání ke 3 zvonům rohatiny 42 zl. 16 kr.

Taktěž kováři loučeňskému od udělání rozličných klamrů – nárožníků – hřebíků a všelikého potřebného díla 12 zl.

Suma sumarum 3 084 zl. 18 kr.¹²¹

¹²⁰ SOKA Nymurk, fond Farní úřad Loučeň, Pamětní kniha loučeňského kostela, 1814-1882, fol. 10.

¹²¹ Tamtéž, fol. 11.

Práce na výbavě kostela však probíhaly ještě v roce 1718.¹²² V témže roce díky Eleonoře z Valdštejna zažal na Loučeni působit kaplan.¹²³ Ze starého kostela byly do nového přeneseny 3 zvony.¹²⁴

V Uměleckých památkách Čech je uvedeno, že vybavení kostela je současné se stavbou, obraz Nanebevzetí Panny Marie patrně z okruhu Brandlova, sochy na hlavním oltáři by mohly pocházet z okruhu Jana Oldřicha Mayera, oltář při severní stěně lodi je dílem Antonína Brauna.¹²⁵ V další publikaci je uveden jako autor soch na hlavním oltáři Jan Oldřich Mayer, kterému za tyto práce zaplatila Eleonora z Valdštejna 170 zl., hlavní oltářní obraz je pak dílem Johanna Schumera, jenž za tuto práci získal 150 zl.¹²⁶

V této době, konkrétně roku 1720, je na Loučeni doložen František Maxmilián Kaňka. Jedná se o zmínku v souvislosti s konzultací ohledně stavby zámku a kopání studny.¹²⁷ Zda zde působil již dříve nebo později, není doloženo.

Zámek i kostel byly zpočátku stavěny samostatně. K jejich propojení došlo až později, pravděpodobně ve formě chodby propojující patro zámku a panskou oratoř, možná posazené na dvou obloucích otevřených arkád.¹²⁸

V roce 1766 byl pořízen nový oltář do „*dolní kaple*“. Lze předpokládat že se jedná o starý kostel, v této době stále stojící. Za tento nový oltář bylo kosmonoskému řezbáři Martinu Jelínkovi zapláceno 110 zl. K tomu tesaři, který k oltáři zhotovil kříž dáno 15 kr. S umístěním oltáře byly spojeny stavební úpravy budovy: „*Zedníkovi, kterej oltáři zed' vylámal*“ bylo zapláceno 36 kr.

Další záznamy se týkají oltářů v současném kostele: „*Z rozhodnutí jejich knížecí milosti jest do horního kostela dva postranní oltáře štafirovat nechala, od kteréžto 200 zl. štafířem dobrovickým Václavem Barenkou kontraktirováno bylo, pročez z důchodu Mil. Milosti 100 zlatých zapláceno jest, ostatní za vydání se vypisujou 100 zl.*“ a „*Truhláři dobrovskému*

¹²² VLČEK, *Slavné stavby Františka Maxmiliána Kaňky*, s. 26.

¹²³ SOMMER, Gottfried, *Das Königreich Böhmen: Bunzlauer kreis*. Praha, 1834, s. 32.

¹²⁴ MAREČEK, *Loučeň a Thurn Taxisové*, s. 57.

¹²⁵ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech II*. K-O. Praha, 1978, s. 312.

¹²⁶ VLČEK, *Slavné stavby Františka Maxmiliána Kaňky*, s. 26.

¹²⁷ Tamtéž, s. 25.

¹²⁸ Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg. P586, Zámek Loučeň: Stavebněhistorický průzkum a architektonicko památkové vyhodnocení, 2004, s. 5.

*Václavu Konůpkovi, kterej do horního kostela oltářům 3 nový antipendium a nový stupně z jeho vlastního lipovýho dříví a prken zhotovil 58 zl.*¹²⁹

Kaple v dolní části vsi je zmíněna také v účtech z roku 1767: *„Za 1 nový obraz Nanebevzetí Panny Marie do dolní kaple na oltář 16 zl. 50 kr.*“¹³⁰

Z roku 1768 pochází první zmínka o varhanách v loučenském kostele: *„Studczkýmu truhláři od správy varhan 17 kr.*“

Z téhož roku pochází poslední zmínka o sanktusníku: *„Na ??? malé věže nad zámeckým kostele, poloviční náklad se za vidění klade 76 zl. 57 kr. 2 1/4 d.*“¹³¹

Z roku 1770 pochází zmínka dokládající pohřbívání uvnitř starého kostela: *„Zedníkovi Janovi Kilichovi od zazdění vybořelého hrobu v kapli 21 kr.*“¹³²

V roce 1771 je v kostele evidována zámečnická práce: *„Za 1 nový klíč ke kruchtě jabkenickému kováři 9 zl.“* a také práce pokrývačská: *„Pokrývači Matějovi Šverhartovi [Sswerhartovy] od spravení střechy nad kostelem 7 zl. 29 kr. Taktěž přidavači Františku Brníkovi 2 zl. 49 kr. 3 d.“*

Další zmínka o starém kostele svědčí o jeho nejnnutnější údržbě: *„Zedníkovi Josefovi Gillichovi, který v dolejší kapli dlažbu z 40 starými cihlami spravil 22 zl. 3 kr.*“¹³³

Opravy starého kostela pokračují ještě v roce 1772 a 1773: *„Za 4 džbery pražskýho vápna na spravení střechy při dolejší kapli 2 zl. 8 kr. Pokrývači mistrovi Šverhartovi [Shwerhartovi] od reparírování střechy na dolejší kapli 8 zl.*“¹³⁴

V roce 1773: *„Zedníkovi Janovi Kilichovi, kterýžto při dolejší kapli pracoval, ty sešlý zdi vytvrdil a spravoval za 4 dni po 21 kr. 1 zl. 24 kr. K tomu 200 cihel starých spotřeboval a 3 džbery vápna po 32 kr. 1 zl. 36 kr.*“¹³⁵

¹²⁹ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 146, sg. IV-1, inv. č. 861, Kniha počtů záduší loučenského, 1765-1791, fol. 7.

¹³⁰ Tamtéž, fol. 13.

¹³¹ Tamtéž, fol. 17.

¹³² Tamtéž, fol. 24.

¹³³ Tamtéž, fol. 28.

¹³⁴ Tamtéž, fol. 32.

¹³⁵ Tamtéž, fol. 36.

Roku 1774 byla významně opravována střecha na kostelní věži: „*Nymburskýmu plechaři od správy věže, spolu i za plech po srážce 2 zl. 42 kr. 124 zl. Tesařům, který v této věži potřebnou správu činili, spolu za prkna a hřebíky 5 zl. 21 kr.*“¹³⁶

Téhož roku byla opravena střecha na kostele: „*Přikrývači od správy kostelní střechy, spolu za materiálie 15 zl. 32 3/4 kr.*“¹³⁷

Roku 1776 byla loučeňská kaplanka povýšena na lokálii, centrum farnosti se stále nacházelo ve Všejanech.¹³⁸

Další správa o varhanách, tentokrát z roku 1776 ukazuje, že se patrně nejednalo o skutečné varhany, nýbrž pouze o pozitiv: „*Varhaníkovi od spravení pozitivu 14 zl.*“¹³⁹

Poslední zmínka o dolní kapli v této účetní knize pochází z roku 1779 a týká se opět jejich oprav: „*Pražskému pokrývači od opravy střechy nad kaplí za 10 dní 6 zl., pomocníkovi za 10 dní 2 zl. Za spotřebovaných 100 háků, 235 prejzů 2 zl. 30 kr.*“¹⁴⁰

Roku 1782 byla provedena oprava kostelní střechy: „*Od opravení střechy nad kostelem pokrývači za 19 1/2 dne 10 zl. 43 kr. 3 d., pomocníkům za 19 1/2 dne 3 zl. 50 kr.*“¹⁴¹

Taktéž roku 1783 proběhla menší oprava: „*Josefovi Stieberovi, který opravil střechu kostela za 9 dní 4 zl. 3 kr., pomocníkovi za 9 dní 2 zl. 15 kr. Za 6 džberů staroměstského vápna 3 zl. 12. kr. Za 300 kusů prejzů a háků 2 zl. 15 kr.*“

Dále proběhlo „*vylepšení*“ kostelní podlahy, za které bylo zapláceno Josefu Stieberovi za 10 dní 3 zl. 30 kr., pomocníkovi za 12 dní 2 zl. Za 2 kusy ??? 30 kr.

Za kramli na kostelní chór kováři 10 kr.¹⁴²

Roku 1785 je v kostelních účtech zmíněna stavba nového hřbitova – platby zedníkům, tesařům a za materiál.¹⁴³ Tento pravděpodobně nahradil starý hřbitov, který se musel rozkládat okolo starého kostela.

¹³⁶ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 146, sg. IV-1, inv. č. 861, Kniha počtů záduší loučenského, 1765-1791, fol. 39.

¹³⁷ Tamtéž, fol. 40.

¹³⁸ MAREČEK, Zdeněk. *Loučeň a Thurn Taxisové*. Loučeň, 1998, s. 58.

¹³⁹ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 146, sg. IV-1, inv. č. 861, Kniha počtů záduší loučenského, 1765-1791, fol. 47.

¹⁴⁰ Tamtéž, fol. 58.

¹⁴¹ Tamtéž, fol. 66.

¹⁴² Tamtéž, fol. 68.

¹⁴³ Tamtéž, fol. 73.

Roku 1786 proběhla menší oprava střechy: „*Pokrývačům od opravy kostelní střechy za 14 1/2 dne 3 zl. 37 kr. 3 d. Za 2 džbery pražského vápna 1 zl. 4 kr.*“¹⁴⁴

Taktéž roku 1788 probíhají práce na střeše: „*Pokrývači Františku Svatošovi [Swatosch] za 12 1/2 dne práce na kostelní střeše 6 zl. 15 kr., pomocníku Františku Brekovi za 12 1/2 dne 3 zl. 7 kr. 3 d.*“¹⁴⁵

Další opravy střechy následují roku 1789, zajímavá je zmínka o shazování sněhu ze střechy: „*Pokrývači za opravu kostelní střechy za 17 1/2 dne 8 zl. 45 kr., pomocníku Felixi Houžvičkovi [Hauswiczka] za 17 1/2 dne 4 zl. 22 kr. 3 d. Za shození sněhu z kostelní střechy 24 kr.*“¹⁴⁶

V roce 1790 je krom pokrývačů zmíněn sklenář: „*Pokrývači od opravy kostelní střechy za 3 dny 1 zl. 30 kr., Pomocníkovi za 1 1/2 dne 18 kr., „Loučeňskému sklenáři 3 zl. 30 kr.*“¹⁴⁷

V nedatované německy psané tabulce ve složce Popis kostelů, patrně z 2. poloviny 18. století se nalézají následující informace:

Jméno kostela: Kostel na Loučení je lokální, jinak jako panská kaple

Délka téhož: 15 sáhů

Šířka: 11 sáhů

Výška: 7 sáhů

Struktura: klenutá

Zasvěcení kostela: Nanebevzetí Panny Marie

Rok výstavby kostela: 1717

Kterému pánu náleží: Knížata z Fürstenberku¹⁴⁸

V období, které zachycuje Kniha počtů loučenského kostela z let 1792-1816 nedochází k významným pracem na loučenském kostele. Zmínit lze jen několik drobnějších případů - V roce 1794: „*Sklenáři od provedení a opravy kostelních oken 2 zl. 33 kr.*“ (fol.7). V roce 1796:

¹⁴⁴ SOA Praha, fond Velkostatek Dobruvice-Loučeň, kt. 146, sg. IV-1, inv. č. 861, Kniha počtů záduší loučenského, 1765-1791, fol. 75.Fol.

¹⁴⁵ Tamtéž, fol. 80.

¹⁴⁶ Tamtéž, fol. 82.

¹⁴⁷ Tamtéž, fol. 85.

¹⁴⁸ SOKA Nymburk, fond Vikariátní úřad Nymburk, kt. 21, inv.č. 103, Kostely a záduší, 1713-1832.

„Loučeňskému sklenáři od opravy kostelních oken 5 zl. 52 kr.“ (fol. 14) K roku 1798: „Loučeňskému sklenáři od provedení oken 6 zl.“ (fol. 21) A k roku 1799: „Od opravy střechy nad kostelem: Pokrývači za 12 dní. 6 zl., pomocníkovi za 12 dní 3 zl.“ (fol. 25)¹⁴⁹

V roce 1818 je zmíněno pořízení nového klíče od sakristie za 1 zl. 30 kr.¹⁵⁰ Údaje z následujících let se omezují pouze na opravy oken: V roce 1819: „Loučeňskému sklenáři za opravu kostelních oken 2 zl. 6 kr.“ (fol. 10) V roce 1821: „Truhláři za 1 rám okenního křídla v kostele 2 zl. 30 kr.“ „Dle výpisu sklenáře za 1 nové okenní křídlo místo toho bouřkou rozbitého 7 zl. 26 kr.“ (fol. 17) Roku 1824: „Dle výpisu loučeňskému sklenáři od opravy jednoho kostelního okna 4 zl. 21 kr.“ (fol. 23) V roce 1827: „Dle sklenářského výpisu od opravy kostelního okna 8 zl.“ (fol. 34) V roce 1828: „Dle výpisu loučeňskému sklenáři od opravy jednoho kostelního okna 3 zl. 22 1/2 kr.“ (fol. 37) V roce 1830: „Loučeňskému sklenáři Hübnerovi za opravu kostelního okna 11 zl.“ (fol. 44) A v roce 1831: „Loučeňskému sklenáři Hübnerovi za opravu kostelního okna 3 zl. 7 1/2 kr.“ (fol. 47)¹⁵¹

Zpráva o stavu patronátních budov z 9.2.1835 uvádí, že kostel je opět v nejlepším stavu. Od větru poškozená okna jsou částečně zcela nově zhotovena, částečně byla opravena. Střecha na sakristii byla nově pokryta šindelem.¹⁵² K zmíněným opravám bohužel neexistují jiné prameny.

Zpráva o stavu patronátních budov pro rok 1836 (tabulka) uvádí, že kostel se nachází v dobrém stavu. U kostela byla v předešlém roce opravena střecha.¹⁵³

Zpráva o stavu patronátních budov pro rok 1837 (tabulka) uvádí, že patronátní budovy jsou v dobrém stavu, kromě pokrytí kostelní věže. Oprava kostelní věže má být naplánována v témže roce.¹⁵⁴

Zpráva o stavu patronátních budov, 19.1.1838 uvádí, že kostel se nachází v celkem dobrém stavu, kromě pokrytí věže.

¹⁴⁹ SOA Praha, Fond VS Dobrovice-Loučeň, kt. 146, sg. IV-1, inv. č. 862, Kniha počtů loučenského kostela, 1792-1816.

¹⁵⁰ Tamtéž, fol. 7.

¹⁵¹ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 146, sg. IV-1, inv. č. 863, Kniha počtů loučenského kostela, 1817-1866.

¹⁵² SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, inv.č. 159, sg. 3/G, Stavební záležitosti kostelů, 1832-1854.

¹⁵³ Tamtéž

¹⁵⁴ Tamtéž

Zpráva o stavu patronátních budov pro rok 1839 (tabulka) uvádí, že patronátní budovy jsou v dobrém stavu, krom pokrytí věže a plechu, dále že byla opravena dlažba kostela.¹⁵⁵ Tomu odpovídá udání v pamětní knize loučeňského kostela, podle kterého byla v témže roce opravena podlaha kostela.¹⁵⁶

Zpráva o stavu patronátních budov pro armádu pro rok 1840, vyhotovená 22.2.1841 uvádí, že u kostela je špatné pokrytí, stejně tak zdivo v přízemí.¹⁵⁷

Zpráva o stavu patronátních budov pro rok 1840 (tabulka) uvádí, že náboženské památky jsou v dobrém stavu, pokrytí na kostele je nedostatečné a pokrytí věže a střecha na lokálii poškozené, plechová krytina věže bude provedena před opravou zámku.¹⁵⁸

Zpráva o stavu patronátních budov pro rok 1841 (tabulka) uvádí, že patronátní budovy a náboženské sochy jsou v dobrém stavu, kromě špatného kostelního krovu a pokrytí věže, na kostele jsou poškozená místa.¹⁵⁹

V roce 1841 proběhla velká oprava exteriéru kostela včetně opravy střechy. Představu o rozsahu a ceně prací dávají přílohy kostelních účtů. Protože ve stejnou dobu probíhaly také úpravy lokálie, nemusí být následující výčet kompletní, existují nezařaditelné účty, pro které je nemožné určit jejich příslušnost ke konkrétnímu objektu.

Dle konsignace na opravu loučenského kostela: „*Zednická práce, sice, kus opadaný vyspravit, zeď u země podezdít, rozpraskaný zdi vysekat, vyzvekovat, zpucovat.*“ Zapláceno bylo zedníkům 12 zl. 45 kr., nádeníkům 6 zl. 15 kr., k tomu 3 strychy vápna za 6 kr., celkem 25 zl. Podepsán zednický mistr Sameš [Schamesch].

Dle konsignace na opravu loučenského kostela: „*Podezdění jednoho rohu k polední straně, zeď vybourat, vyzdít, zpucovat, okolo zplanýrovat, z rekvizitama v hromad.*“ Za vše bylo zapláceno zedníkovi 9 zl., nádeníkovi 4 zl., k tomu 6 strychů vápna za 12 zl., celkem 25 zl. Podepsán zednický mistr Sameš [Schamesch].

Dle konsignace na opravu loučenského kostela: „*Vyspravení věže, odpadaly zdi vyspravit, též kus střechy přeložit a s rekvizitama*“ Zapláceno bylo zedníkovi 14 zl. 12 kr.,

¹⁵⁵ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, inv.č. 159, sg. 3/G, Stavební záležitosti kostelů, 1832-1854.

¹⁵⁶ SOkA Nymurk, fond Farní úřad Loučeň, Pamětní kniha loučeňského kostela, 1814-1882, fol. 11.

¹⁵⁷ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, inv.č. 159, sg. 3/G, Stavební záležitosti kostelů, 1832-1854.

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Tamtéž

nádeníkovi 4 zl. 5 kr., k tomu za 5 strychů vápna 10 zl. a za 2 strychy pražského vápna 4 zl. 24 kr., celkem 32 zl. 41 kr. Podepsán zednický mistr Sameš [Schamesch].

Dle konsignace na opravu loučenského kostela: „*Dva kamenné prahy hlavních dveří vyzdvihnout, přisekat, usadit, okolo kamennou dlažbu vyzdvihnout, zadláždit zde zvenku i zvnitřku.*“ Zaplaceno bylo zedníkovi 10 zl. 15 kr., nádeníkovi 4 zl. 45 kr., k tomu 5 strychů vápna za 10 zl., celkem 25 zl. Podepsán zednický mistr Sameš [Schamesch].

Dle přehledu nákladů za zednické práce u sakristie loučenského kostela: Za zednické práce 21 zl. 41 kr., nádeníkům 8 zl. 53 kr., za materiál 11 zl., celkem 41 zl. 34 kr. Podepsán zednický mistr Sameš [Schamesch].

Dle přehledu nákladů za zednické práce u sakristie loučenského kostela: Za zednické práce 11 zl., nádeníkům 4 zl. 39 kr., za materiál 17 zl. 10 kr., celkem 32 zl. 49 kr. Podepsán zednický mistr Sameš [Schamesch].

Dle přehledu nákladů za zednické práce u sakristie loučenského kostela: Za zednické práce 21 zl. 39 kr., nádeníkům 13 zl. 48 kr., za materiál 13 zl. 45 kr., celkem 49 zl. 12 kr. Podepsán zednický mistr Sameš [Schamesch].¹⁶⁰

Kniha počtů loučenského kostela zmiňuje 13 zl. 15 kr. pro pokrývače.¹⁶¹ Z toho dle účtů za pokrývačské práce alepoň 5 zl. 18 kr. na opravu střechy kostela, využití zbytku vydaných peněz nejisté.

Dle účtu za žlab a trubky k sakristii vydáno 5 zl. 39 1/2 kr. Podepsán zámečník František Kraus [Krauβ]

Z klempířských prací připadá alespoň 19 zl. 58 kr. na opravu kostela. Podepsán klempířský mistr Michael Rubinger.¹⁶²

Zpráva o stavu patronátních budov pro rok 1842 (tabulka) uvádí, že krom rozbité střechy na kostele jsou patronátní budovy a náboženské sochy v dobrém stavu.¹⁶³

¹⁶⁰ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 147, sg. IV-1, inv. č. 870, kostelní účty, Loučeň, 1841.

¹⁶¹ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 146, sg. IV-1, inv. č. 863, Kniha počtů loučenského kostela, 1817-1866, fol. 74.

¹⁶² SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 147, sg. IV-1, inv. č. 870, kostelní účty, Loučeň, 1841.

¹⁶³ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, inv.č. 159, sg. 3/G, Stavební záležitosti kostelů, 1832-1854.

Zednické i pokrývačské práce pokračovaly v roce 1842, k tomu se přidávají práce zámečnické, truhlářské a sklenářské. Také stále probíhaly práce na lokálii, uvedené částky tedy mohly být vyšší o nezařaditelné účty.

Dle účtů bylo 9 zl. 51 kr. vydáno na opravu střechy kostela, z toho mistrovi za 5 dní 4 zl, tovaryši Josefu Hečlovi [Joseph Hetschel] za 5 dní. 2 zl., mladému Karlu Hečlovi [jung Karl Hetschel] za 5 dní 1 zl., z materiálů za 1 1/2 strychu pražského vápna 1 zl. 3 kr., 50 prejzů z Dobrovice 36 kr., 100 háků za 1 zl. 12 kr. Další finance určené na opravu kostela jsou nejisté. Podepsán pokrývačský mistr Josef Hečl [Joseph Hetschel].

Mezi zednické práce patřila oprava zdí kostela z exteriéru a vybílění sakristie za 4 zl. 54 kr., Zedník Hojsák získává za 1 den 30 kr., Schwartz za 4 dny 2 zl., Adámek za 4 dny 2 zl. a nádeník za 2 dny 24 kr. Podepsán zednický mistr Sameš [Schamesh].

Dle kvitance na 5 zl. 40 kr. za zámečnickou práci bylo spotřebováno 8 sáhů „zválocovaného“ železa na „zadní půlový dveře k chrámu páně Loučeňskému, též na druhý křížový dveře dva tuplované pásy a za přidělení.“ Podepsán zámečnický mistr František Kraus [Frantissek Krauß].

Podle další kvitance na 9 zl. 59 kr. za sklenářskou a truhlářskou práci byly opraveny okenní tabulky a dveře v kostele. Podepsán sklenářský mistr Franz Balda.¹⁶⁴

Zpráva o stavu patronátních budov pro rok 1843 (tabulka) uvádí, že stav kostela až na krytinu z plechu je dobrý.¹⁶⁵

Dle poznamenání stály v roce 1843 sklenářské práce v loučenském kostele 1 zl. 8 kr. Podepsán sklenářský mistr Josef Strejček.¹⁶⁶

Zpráva o stavu patronátních budov pro rok 1844 (tabulka) uvádí, že na kostele je krov a krytina, dále na kostelní věži plechová krytina velmi poškozená.¹⁶⁷

V roce 1844 probíhala v loučenském kostele běžná údržba:

Dle účtu za zednické práce na opravu loučenského kostela tovaryši Rudovi dáno za 1 1/2 dne 45 kr., tovaryši Hawlasovi 37 1/2 kr. Podepsán zednický mistr Sameš [Schamesh].

¹⁶⁴ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 147, sg. IV-1, inv. č. 871, kostelní účty, Loučeň, 1842.

¹⁶⁵ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, inv.č. 159, sg. 3/G, Stavební záležitosti kostelů, 1832-1854.

¹⁶⁶ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 147, sg. IV-1, inv. č. 872, kostelní účty, Loučeň, 1843.

¹⁶⁷ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, inv.č. 159, sg. 3/G, Stavební záležitosti kostelů, 1832-1854.

Účet za tesařské práce na kostelní věži za 1 zl. 26 kr. Podepsán tesařský mistr Sedláček [Sedlaczek]

Opět se v kostelních účtech objevuje shazování sněhu střechy kostela, tentokrát dle konsignace za 1 zl. 42 kr., z toho mistrovi za 1 1/2 dne 1 zl. 12 kr., tovaryši Josefu Hečlovi [Joseph Hetschel] za 1 1/2 dne 30 kr. Podepsán pokrývačský mistr Josef Hečl [Joseph Hetschel].

Zmíněna je ještě pokrývačská oprava loučenského kostela za 8 zl. 24 kr., z toho za 1 1/2 strychu pražského vápna 1 zl. 2 kr., za 100 háků 1 zl. 36 kr., za práci 5 zl. 36 kr. Podepsán pokrývačský mistr Josef Hečl [Joseph Hetschel].

Objevuje se také účet za kovářskou práci, tedy na třmeny a hřebíky za 4 zl. 47 kr. Podepsán František Rafael Vodřel [Frantissek Rafael Vodrzel].¹⁶⁸

Zpráva o stavu patronátních budov pro rok 1846 (tabulka) uvádí, že krytina na kostele je „na spadnutí“ a pokrytí kostelní věže nutné, plech zničený. Povolení ke stavbě uděleno a stavební fond je stanoven.¹⁶⁹

Z účtu na pokrývačské práce z roku 1846 dostal mistr za 2 dny 1 zl. 36 kr., tovaryš Franz Fuka za 2 dny 1 zl., tovaryš Franz Hečl [Hetschel] za 2 dny 1 zl., použity byly 2 strychy vápna za 1 zl. 36 kr., 100 prejzů za 1 zl. 24 kr., a 50 starých háků za 48 kr., celkem 7 zl. 24 kr. Podepsán pokrývačský mistr Josef Hečl [Joseph Hetschel].¹⁷⁰

Dle dalšího účtu bylo zapláceno mistrovi za 2 dny 1 zl. 36 kr., tovaryšovi Franzi Fukovi za 2 dny 1 zl., tovaryši Franzi Hečlovi [Hetschel] za 1 1/2 dne 45 kr., použity byly 2 strychy vápna za 1 zl. 36 kr., 100 prejzů za 1 zl. 24 kr. a 50 starých háků za 48 kr., celkem 7 zl. 9 kr. Podepsán pokrývačský mistr Josef Hečl [Joseph Hetschel].

Dopis vikariátnímu úřadu v Nymburce z 20.2.1847 zmiňuje zprávu o stavu patronátních budov v loučenském církevním okrsku, podle které jsou připravené a schválené nezbytné opravy na kostele, jmenovitě krovy a krytina s plechem ve zrychlení.¹⁷¹

V roce 1847 je v knize počtů loučenského kostela doložena oprava střechy kostela za 23 zl., dále je jmenován Strejček [Streiczek], jemuž bylo zapláceno 8 zl.¹⁷²

¹⁶⁸ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 147, sg. IV-1, inv. č. 873, kostelní účty, Loučeň, 1844.

¹⁶⁹ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, inv.č. 159, sg. 3/G, Stavební záležitosti kostelů, 1832-1854.

¹⁷⁰ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 147, sg. IV-1, inv. č. 875, kostelní účty, Loučeň, 1846.

¹⁷¹ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, inv.č. 159, sg. 3/G, Stavební záležitosti kostelů, 1832-1854.

¹⁷² SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 146, sg. IV-1, inv. č. 863, Kniha počtů loučenského kostela, 1817-1866, fol. 91.

V účtech pro rok 1847 jsou zaznamenány pokrývačské práce na loučeňském kostele, při kterých bylo zapláceno mistrovi za 2 dny 1 zl. 36 kr., tovaryši Franzi Fukovi za 2 dny 1 zl., tovaryši Karlu Hečlovi [Karl Hetschel] za 2 dny 1 zl. a tovaryši Franzi Hečlovi [Hetschel] za 2 dny 1 zl. Dále byly použity 2 strychy vápna za 1 zl. 36 kr., 100 prejzů za 1 zl. 24 kr., 100 háků za 1 zl. 36 kr., celkem 9 zl. 12 kr. Podepsán pokrývačský mistr Josef Hečl [Joseph Hetschel].

Pod dalším účtem za práce v kostele je podepsán sklenářský mistr Josef Strejček, který získal 3 zl. 21 k. Tentýž je podepsán pod kvitací na 3 zl. 12 kr. za sklenářskou práci v loučeňském kostele.¹⁷³

Co přesně bylo předmětem oprav kostela roku 1848 přibližuje Pamětní kniha loučeňského kostela: Nejdříve byla shozena prejzová střecha a byla položena nová. Věž byla pobita bílým plechem a natřena načerveno. Kostel byl vybělen a opraveny oltáře, byla přeložena dlažba ve zvonici. Dále byl kostel zvenčí oškrabán a nabílen. Během této činnosti byly z věže sneseny ciferníky, na kterých se zezadu nalézal letopočet 1780 a pod ním 1726. Probíhaly ještě práce sklenářské a zlatnické. Nakonec byly nabarveny dveře a okna.¹⁷⁴

Kniha počtů loučeňského kostela uvádí některé výdaje. Velkým úskalím k pochopení těchto počtů je však úprava součtu neznámým způsobem, kdy ve sloupci tabulky celkového součtu je výrazně vyšší číslo než v případě prostého součtu předcházejících položek, viz následující řádky. Je možné že se jedná o ceny předběžné, přepočtem navýšené na skutečně zaplacenou částku, případně částku zaplacenou z kostelní poklady a celkovou cenu, jejíž část mohla zaplatit vrchnost.

„Zednickému mistru Samešovi [Samesch] 182 zl. 37 kr.

Pokrývači Hečlovi 67 zl. 30 kr.

Tesařskému mistru Sedláčkovi 226 zl. 30 kr.

Témuž za kovářskou práci 6 zl. 35 kr.

Za práci klempířskému mistrovi Antonínu Amlerovi spolu 786 zl. 52 3/4 kr.

Zámečníku Říhovi 8 zl. 32 kr.“

¹⁷³ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 147, sg. IV-1, inv. č. 876, kostelní účty, Loučeň, 1847.

¹⁷⁴ SOKA Nymurk, fond Farní úřad Loučeň, Pamětní kniha loučeňského kostela, 1814-1882, fol. 32.

Pod výše uvedeným součet 1278 zl. 36 3/4 kr., ovšem následuje přepočet na 3036 zl. 50 kr., uvedených v příslušném sloupci tabulky.

„K tomu za stavební materiály:

Zednickému mistru 101 zl.

Pokryvači 257 zl. 54 kr.

Truhlářskému mistru 382 zl. 30 kr.“

Celkem 741 zl. 24 kr., ovšem následuje přepočet na 1853 zl. 30 kr.

„Více skrze tesařského mistra“ 88 zl. 29 kr., ovšem následuje přepočet na 221 zl. 12 1/2 kr., v příslušném sloupci tabulky poté uvedena částka 463 zl. 22 kr.

Josefu Strejčkovi ze 3 účtů, každého na 8 zl., celkem 24 zl. ovšem následuje přepočet na 60 zl., uvedených v příslušném sloupci tabulky.

Sklenáři Baldovi součtem pěti nespecifikovaných účtů zapláceno celkem 47 zl. 24 kr. ovšem následuje přepočet na 118 zl. 30 kr., uvedených v příslušném sloupci tabulky.

Truhláři Františku Houžvičkovi 9 zl. 58 kr.

„Hodináři Žákovi 14 zl.“ ovšem následuje přepočet na 35 zl., uvedených v příslušném sloupci tabulky.

„Kováři Rafaelovi 4 zl. 55 kr.“

Lokalistovi za rozličné práce 22 zl. 30 kr.

Zednickému mistru 107 zl. 27 1/2 kr.

Na stavbu a opravy za rok 1848 vydáno celkem 405 zl. 44 kr.

*Dobrovickému cihláři za na stavbu koupené tašky 24 zl.*¹⁷⁵

Celkem 16 účtů k roku 1848 za použitý materiál na opravu kostelní věže: Za prkna, fošny, hřebíky, týká se bání nad věží a podlah, zvonové stolice. Celkem zapláceno 167 zl. 18 3/4 kr. Podepsán tesařský mistr František Sedláček.

¹⁷⁵ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 146, sg. IV-1, inv. č. 863, Kniha počtů loučenského kostela, 1817-1866, fol. 94.

Za zámečnickou práci lze dohledat tři totožné účty, vztahující se k pracem v roce 1848, každý obsahuje následující: „*Od sundání jednoho číselníku od hodin 3 zl., od samého opět nahoru dávání a hotovení 3 háků k upevnění 3 zl.*“ Podepsán zámečnický mistr Josef Říha.¹⁷⁶

Předchozí práce pokračovaly jistě i v roce 1849, jak ukazuje Kniha počtů loučenského kostela: Na kostelní věž vydané materiály, dále dodané tesařské práce a za materiály celkem 178 zl. 31 kr. ovšem následuje přepočtení na 446 zl. 19 1/4 kr., uvedených v příslušném sloupci tabulky.

Za další pokrývačské materiály 6 zl.¹⁷⁷

Vysoká částka je vyplacena zámečnicku Říhovi. Celkem 49 zl. 47 1/2 kr. 15 zl. za blíže nespécifikovanou práci.¹⁷⁸

Dále lze k roku 1849 přiřadit účet za pokrývačské práce na střeše kostela, která byla poničena větrem, a to mistrovi za 5 dnů 4 zl., tovaryši Franzi Fukovi za 5 dnů 2 zl. 30 kr., tovaryši Josefu Hečlovi [Joseph Hetschel] za 5 dnů 2 zl. 30 kr., celkem 9 zl. Podepsán pokrývačský mistr Josef Hečl [Joseph Hetschel].

Nechybí ani účet za sklenářské práce za 1 zl. 58 kr. Podepsán Josef Strejček [Streieček].¹⁷⁹

V roce 1850 byla povětrností poničena střecha kostela, dokladem jejích oprav je řada dochovaných účtů:

Účet za pokrývačské opravy loučenského kostela: Pokrývačský mistr získal za 2 dny 1 zl. 36 kr., tovaryš Franz Hečl [Hetschel] za 2 dny 1 zl. 30 kr., tovaryš Franz Fuka za 2 dny 1 zl. Na práci bylo spotřebováno 300 tašek za 4 zl. 12 kr., 2 strychy loučenského vápna za 1 zl. 36 kr., celkem 9 zl. 54 kr. Podepsán pokrývačský mistr Josef Hečl [Joseph Hetschel].

Další účet je téměř totožný - pokrývačský mistr získal za 2 dny 1 zl. 36 kr., tovaryš Franz Hečl [Hetschel] za 2 dny 1 zl. tovaryš Franz Fuka za 1 den 30 kr. k tomu za 300 tašek 4 zl. 12 kr., za 100 prejzů 1 zl. 24 kr. a za 1 strych pražského vápna 1 zl. 12 kr., celkem 9 zl. 54 kr. Podepsán pokrývačský mistr Josef Hečl.

¹⁷⁶ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 147, sg. IV-1, inv. č. 878, kostelní účty, Loučeň, 1849.

¹⁷⁷ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 146, sg. IV-1, inv. č. 863, Kniha počtů loučenského kostela, 1817-1866, fol. 97.

¹⁷⁸ Tamtéž, fol. 98.

¹⁷⁹ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 147, sg. IV-1, inv. č. 878, kostelní účty, Loučeň, 1849.

Účet ohledně vyhotovené pokrývačské opravy loučenského kostela, který byl poničen větrem: Pokrývačský mistr za 2 dny 1 zl. 36 kr., tovaryš Franz Fuka za 2 dny 1 zl., tovaryš František Hečl [Franz Hetschel] 1 zl., k tomu za 100 prežů 1 zl. 24 kr., 300 tašek 4 zl. 12 kr., 1 strych loučeňského vápna 48 kr., celkem 10 zl. Podepsán pokrývačský mistr Josef Hečl [Joseph Hetschel].¹⁸⁰

V roce 1850 jsou v knize počtů loučenského kostela zmíněni ještě dva řemeslníci - zednický mistr získal za blíže nespecifikované práce 10 zl. 12 1/2 kr. a hodinář Horní 91 zl. 15 kr.¹⁸¹

Z toho lze v účtech za práci na hodinách loučenského kostela dohledat následující: „Čtyři futra mosazný 6 zl. 30 kr., tři válce šňůrový futrovat 2 zl. 20 kr.“ celkem 8 zl. 50 kr., dále „Pucování 9 zl.“, „Spingly opravit a zakalit 1 zl. 10 kr., stroj u bicího dílu spravit 2 zl. 30 kr., 1 hlavní tah 1 zl. 30 kr., 16 nových čepů 4 zl.“ celkem 9 zl. 10 kr., „obnovení a kulacení všech zubů 5 zl. 30 kr., dva úkazy rychtovat a předělat 4 zl.“ celkem 9 zl. 30 kr. Ve všech případech je podepsán Hodinář Mielský Horní.¹⁸²

V Inventáři kostela a lokálie na Loučeni z roku 1851 se nachází následující informace o budově kostela: Kostel byl vystavěn roku 1713 z kamene, jihovýchodně od něho stojí lokálie, souvisí s vrchnostenským zámekem, střechu má krytou taškami, kostel má 6 oken a 2 vstupní dveře, sakristii nalevo od hlavního oltáře, napravo dolní a horní oratoř, dále varhanní kruchtu, vše v dobrém stavu. Zvonová věž byla roku 1848 nově pobyta plechem. Dále jsou na kruchtě zmíněny malé staré varhany a na kostelní věži věžní hodiny a 4 kostelní zvony.¹⁸³

V roce 1851 jsou v knize počtů loučenského kostela uvedeny následující stále poměrně vysoké výdaje. Které z nich se týkají přímo kostela není krom hodináře zcela jisté:

„Pokrývači za materiál 48 zl. 37 1/2 kr.

Klempíři 72 zl. 55 kr.

Zámečnickovi 42 zl. 7 1/2 kr.

Hodináři 30 zl. 15 kr.

¹⁸⁰ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 147, sg. IV-1, inv. č. 879, kostelní účty, Loučeň, 1850.

¹⁸¹ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 146, sg. IV-1, inv. č. 863, Kniha počtů loučenského kostela, 1817-1866, fol. 100.

¹⁸² SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 147, sg. IV-1, inv. č. 879, kostelní účty, Loučeň, 1850.

¹⁸³ SOKA Nymburk, fond Vikariátní úřad Nymburk, Inv.č. 153, Farní kostely, filiálky, kaple, 1831-1854, Sg. III/E Inventáře kostelů a far pro biskupskou vizitaci r. 1851

*Tesařům za materiál 21 zl. 49 1/4 kr.*¹⁸⁴

V roce 1852 proběhly drobné menší opravy kostelní střechy. Dle účtu za pokrývačské práce získal pokrývačský mistr Josef Hečl za 2 dny 1 zl. 36 kr., tovaryš Franz Fuka za 2 dny 1 zl. nádeník Franz Proft za 2 dny 30 kr., celkem 3 zl. 6 kr., k tomu za 250 tašek 4 zl. 15 kr., a za 1/2 strychu vápna 32 kr., oboje z Vlkavy. Podepsán pokrývačský mistr Josef Hečl.¹⁸⁵

V roce 1853 uvádí literatura povýšení loučenské lokálie na farnost.¹⁸⁶

V roce 1854 proběhly v loučenském kostele opravy oken. Dle dvou účtů, podepsaných sklenářem Josefem Mečirem, byla provedena běžná práce v podobě výměny některých skleněných koleček, tabulek, olova, kování a železa, celkem za 19 zl. 47 kr.

Z téhož roku pochází ještě inventář kostela na Loučeni, kde je uvedeno, že kostel má nově pokrytou zvonici, celkově se nachází v dobrém stavu, varhany jsou malé staré, na věži se nachází 4 zvony.

Dále byla provedena oprava střechy. Dle účtu dostal pokrývačský mistr Josef Hečl [Joseph Hetschel] za 2 1/2 dne 2 zl., tovaryš Petr Rafal za 2 1/2 dne 1 zl. 30 kr., tovaryš Franz Fuka za 2 1/2 dne 1 zl. 22 1/2 kr., učeň mladý Franz Raček za 2 1/2 dne 37 1/2 kr., učeň mladý Josef Kláček za 2 1/2 dne 37 1/2 kr., k tomu 200 tašek za 3 zl. 24 kr. a 1/2 strychu vápna za 32 kr., celkem 10 zl. 3 1/2 kr. Podepsán pokrývačský mistr Josef Hečl [Joseph Hetschel].¹⁸⁷

V roce 1855 následuje další oprava střechy kostela. Dle účtu dostal pokrývačský mistr za 1 1/2 dne 1 zl. 12 kr., tovaryš Petr Rafal za 1 1/2 dne 54 kr., tovaryš Franz Fuka za 1 1/2 dne 49 kr., tovaryš Jan Auteřický za 1 1/2 dne 54 kr., učeň mladý Franz Raček za 1 1/2 dne 27 kr., celkem 4 zl. 16 kr., k tomu 200 tašek a 1/2 strychu vápna, oboje z Vlkavy. Podepsán pokrývačský mistr Josef Hečl [Joseph Hetschel].¹⁸⁸

Dle účtu za opravu omítek a dlažby v kostele z roku 1856 dostal zednický tovaryš Adámek za 1 den 40 kr., tovaryš Hawlas za 1 den 40 kr., k tomu statky? za 12 kr., dohlídka za 12 kr. a vápno za 12 kr., celkem 1 zl. 56 kr. Podepsán zednický mistr Sameš [Sames]

¹⁸⁴ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 146, sg. IV-1, inv. č. 863, Kniha počtů loučenského kostela, 1817-1866, fol. 103.

¹⁸⁵ SOA Praha, fond VS Dobrovice-Loučeň, kt. 147, sg. IV-1, inv. č. 881, kostelní účty, Loučeň, 1852.

¹⁸⁶ MAREČEK, *Loučeň a Thurn Taxisové*, s. 58.

¹⁸⁷ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 147, sg. IV-1, inv. č. 883, kostelní účty, Loučeň, 1854.

¹⁸⁸ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 147, sg. IV-1, inv. č. 884, kostelní účty, Loučeň, 1855.

Dále byla v témže roce opravena střecha kostela a sakristie. Mistr Josef Hečl [Hečel] získal za 1 den 48 kr., tovaryš Petr Rafal za 1 den 36 kr., tovaryš Franz Fuka za 1 den 33 kr., učedník Franz Raček za 1 den 18 kr., nádeník Vendelín Ullan za 1 den 18 kr., k tomu 1 korec pražského vápna za 1 zl. 3 kr., celkem 3 zl. 36 kr.. Podepsán pokrývačský mistr Josef Hečl [Hečel].

A opravena byla také okna v kostele – za sklenářské práce bylo Josefu Mečřiri zaplacen 9 zl. 5 kr.¹⁸⁹

Dle celkem sedmi účtů podepsaných sklenářem Josefem Mečřirem, bylo tomuto v roce 1860 zaplacen za opravu roku 1859 kroupami poničených oken celkem 68 zl. 4 kr.

Dále bylo dle účtu zaplacen podepsanému klempířskému mistru Josefu Proftovi za nový žlab a okap na kostele a opravu starých celkem 24 zl. 1 kr.¹⁹⁰

Roku 1862 bylo dle účtu zaplacen za opravu kostelní střechy 1 zl. 40 kr. Podepsán pokrývač Jan Outeřický.¹⁹¹

Dle účtu za pokrývačskou práci na loučeňském kostele a sakristii z roku 1863 byla za 12 zl. postavena dvě kulatá okna a přeložena celá střecha. Podepsán pokrývač Jan Outeřický.

Dále bylo dle účtu zaplacen za opravu zámku a zadělání nového háku u kostelních dveří celkem 1 zl. 20 kr. Podepsán zámečník Josef Říha.¹⁹²

Dle účtu za opravu střechy na kostele bylo v roce 1864 zaplacen za 150 tašek 2 zl. 70 kr., za 200 prejšů 3 zl. 60 kr. a za 4 strychy vápna 5 zl. 4 kr., celkem 11 zl. 34 kr.¹⁹³

V roce 1865 probíhají na kostele běžné údržbové práce: dle účtu na zámečnickou práci bylo zaplacen 5 zl. 7 kr. za opravu pěti zámků u kostelních dveří. Podepsán zámečník Josef Wraný.

Dále dle účtu za sklenářskou práci zaplacen 1 zl. 57 kr. Podepsán sklenářský mistr František Balda.¹⁹⁴

¹⁸⁹ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 147, sg. IV-1, inv. č. 885, kostelní účty, Loučeň, 1856.

¹⁹⁰ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 147, sg. IV-1, inv. č. 890, kostelní účty, Loučeň, 1860.

¹⁹¹ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 147, sg. IV-1, inv. č. 891, kostelní účty, Loučeň, 1862.

¹⁹² SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 147, sg. IV-1, inv. č. 892, kostelní účty, Loučeň, 1863.

¹⁹³ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 148, sg. IV-1, inv. č. 893, Kostelní účty, Loučeň, 1864.

¹⁹⁴ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 148, sg. IV-1, inv. č. 894, Kostelní účty, Loučeň, 1865

Z roku 1867 pochází inventář loučenského farního kostela, kde je uvedeno, že kostel byl postaven roku 1713, je vzdálen 80 kroků od lokálie, souvisí s vrchnostenským zámekem, pokrytý je taškami, má 6 oken, 2 vstupy, sakristii nalevo od hlavního oltáře, napravo horní a dolní oratoř, dále varhanní chór, zvonovou věž, která byla roku 1848 pokryta plechem, na kruchtě malé staré varhany, na věži hodiny a 4 zvony

Dále byly tento rok dle účtu provedeny v kostele zámečnické práce za 5 zl. 30 kr. Podepsán Josef Říha.¹⁹⁵

V roce 1868 proběhla významnější zednická oprava. Dokazuje to množství zachovaných účtů nejen pro zedníky. Bohužel krom činností okolo výměny prahu a bílení sakristie nejsou zmíněny podrobnosti zaplacených prací.

Konsignace na kamenickou práci v loučenském kostele uvádí: „*Výsekání dvou prahů do hlavních dveří a udělání dvou nových z pozůstávajícího kamene 2 zl., na osekání dílem nových dílem starých ploten na dlažbu a zrychtování za 3 hodiny 7 zl.*“ Podepsán Hanč.

Konsignace na zednickou práci v loučenském kostele uvádí: „*Zadělání nového prahu u hlavních dveří a vysekávání dlažby a osazení nové a zadělání na vápno,*“ za 4 dny práce 3 zl. 4 kr., k tomu přidavači Baldovi za 2 dny 96 kr. Podepsán Hanč.

Konsignace na zednické práce v Loučenském kostele uvádí: Bártovi zaplaceno za 3 dny 2 zl. 55 kr.; Bartoníčkoví za 3 dny 2 zl. 55 kr.; Hendrichovi za 4 dny 2 zl., k tomu za 2 štětky 1 zl. 40 kr., celkem 8 zl. 50 kr. Podepsán mistr Hrbek.

Konsignace na zednické práce na Loučenském kostele uvádí: „*Za oškrabání, zapucování, vypáčekování? a vybílení sakristie*“ zedníku Bártovi zaplaceno za 2 dny 1 zl. 70 kr., Bartoníčkoví za 2 dny 1 zl. 70 kr., Hendrichovi za 1 den, 50 kr., k tomu za materiály z knížecí cihelny v Dobrovici - 2 kubíky bílého vápna za 60 kr., půl korce zdícího vápna za 63 kr.; kusy prahu za 4 zl. 87 kr., celkem 10 zl. 3 kr. Podepsán mistr Hrbek.

Dále dvě totožné konsignace na zednické práce na Loučenském kostele, které shodně uvádí: Zedníku Bártovi zaplatit za 4 1/2 dne 3 zl. 82 kr. 1/2 d, zedníku Bartoníčkoví za 4 1/2 dne 3 zl. 82 kr. 1/2 d.; nádeníku Hendrichovi za 4 1/2 dne 2 zl. 25 kr., nádeníkovi Piterovi za 1 den 50 kr., celkem 10 zl. 40 kr. Podepsán mistr Hrbek.

¹⁹⁵ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 148, sg. IV-1, inv. č. 896, Kostelní účty, Loučeň, 1867

Ještě dle účtu bylo za sklenářské práce zapláceno 5 zl. Podepsán sklenářský mistr Josef Strejček.

Dle dvou účtů na zámečnickou práci v kostele bylo zapláceno 7 zl. 83 kr. a 2 zl. 83 kr. V obou případech podepsán Josef Říha.

Drobné opravy proběhly dle účtu za sklenářské práce za 4 zl. 90 kr. Podepsán sklenářský mistr Josef Strejček.

Významná je následující zmínka v účtu za tesařské práce v loučenském kostele: „*Ze vchodu starého na kůr schody točivé rozebrat, odnést... 3 zl., dveře od starého vchodu na kůr odklidit a plentu dát... 60 kr.*“ Podepsán mistr Jan Jelínek.¹⁹⁶

V roce 1869 proběhly v loučenském kostele pouze běžné opravy: Dle konsignace za pokrývačskou práci na kostelní střeše poničené povětrností zapláceno 10 zl. Podepsán pokrývačský mistr Jan Outerický.

K pokrývačské práci bylo dle účtu knížecí cihelny vydáno za 2 metrické centy vápna 2 zl. 52 kr.

Dále bylo dle sklenářského účtu za práci v kostele vynaloženo 1 zl. 47 kr. Podepsán sklenářský mistr Josef Strejček.¹⁹⁷

Roku 1870 byla v souvislosti se zprovozněním vodotrysku v zámeckém parku umístěna na kostelní věž nádrž na vodu.¹⁹⁸

Roku 1871 probíhají opět standardní opravy kostela.

Dle konsignace na pokrývačské práce bylo za práce na kostele zapláceno 5 zl. 40 kr. a za práce na sakristii 20 kr. Podepsán pokrývačský mistr Jan Outerický.

K tomu bylo dle výtahu z kostelního počtu zapláceno 8 zl. za pokrývačský materiál.

Dle účtu za klempířskou práci bylo za 2 nové žlaby na sakristii zapláceno 12 zl. Podepsán klempíř Karel Čupelík.

Účet za sklenářskou práci uvádí 10 zl. 21 kr. za práci v kostele. Podepsán sklenářský mistr Josef Strejček.

¹⁹⁶ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 148, sg. IV-1, inv. č. 897, Kostelní účty, Loučeň, 1868.

¹⁹⁷ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 148, sg. IV-1, inv. č. 898, Kostelní účty, Loučeň, 1869.

¹⁹⁸ SOKA Nymurk, fond Farní úřad Loučeň, Pamětní kniha loučenského kostela, 1814-1882, fol. 45.

Účet na zámečnickou práci na loučeňském kostele: Na kruchtě „*nový zámek s klikou, háky do futer a panty*“ za 3 zl. 45 kr., jinak celkem. 6 zl. 80 kr.¹⁹⁹

V roce 1872 byla zaplacená kamenická a zámečnická práce ohledně nových dveří do sakristie: Dle konsignace byl „*vysekán falc pro dveře u sakristie*.“ Zedníku Adámkovi zaplaceno 90 kr. Účet na zámečnickou práci uvádí: „*V sakristii nové půlové dveře s dvěma osovými panty s dvěma háky do kamene sádrem a dva silné svírací panty každý s osmi šrouby, dvě zastrkovadla též do kamene zadlabal a jeden zadlabaný zámek s mosaznými klikami a skobu do kamene sádrem a k rukojeti na sklo z obou stran mřížky*“, vše za 8 zl. K tomu oprava zámku hlavních a postranních dveří za 1 zl. 60 kr., celkem 9 zl. 60 kr. Podepsán Josef Říha.²⁰⁰

Platby za nové dveře do sakristie jsou uvedeny také v roce 1873: Dle účtu na sklenářské práce byly do nových dveří zasazeny skleněné tabule za 3 zl. 33 kr. Podepsán sklenářský mistr Josef Strejček. Samotné nové natřené dvoukřídlé dveře do sakristie stály dle účtu za truhlářskou práci 10 zl. Podepsán truhlář Karel Tyler.

Další nové a natřené dveře byly dle účtu za truhlářskou práci určeny na kruchtě a stály též 10 zl. Podepsán truhlář Karel Tyler.

Dále pokračuje běžná údržba kostela: Dle konsignace na pokrývačské práce bylo na práce na střeše kostela vydáno 3 zl.; na „*hákovou stříšku*“ okolo věže 84 kr., na střechu sakristie 24 kr., celkem 4 zl. 8 kr. Podepsán pokrývač Jan Outeřický. K tomu dle účtu vlkavského cukrovaru dodáno 7 metrických centů vápna za 5 zl. 60 kr. Dále uvádí výkaz vlkavského cukrovaru vydaný pokrývačský materiál pro loučenský kostel, tedy 100 prejzů za 2 zl. 50 kr., 30 háků za 90 kr., celkem 3 zl. 40 kr.

Dle konsignace „*pro loučeňský kostel spravil kameník Maštaliř práh a schod*“ za 1 zl. 57 kr.

Není zcela jasné, co přesně je myšleno, ale konsignace na tesařskou práci zhotovenou v loučenském kostele zmiňuje „*nový pulty zhotovit a přibít*“ za 7 zl. Podepsán Josef Hamerník.²⁰¹

Z roku 1874 pochází inventář kostela na Loučeni, kde je uvedeno, že kostel z roku 1713 je vystavěný z kamene, stojí na sever od fary, souvisí s knížecím zámkem, pokrytý je taškami,

¹⁹⁹ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 148, sg. IV-1, inv. č. 900, Kostelní účty, Loučeň, 1871.

²⁰⁰ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 148, sg. IV-1, inv. č. 901, Kostelní účty, Loučeň, 1872.

²⁰¹ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 148, sg. IV-1, inv. č. 902, Kostelní účty, Loučeň, 1873.

má 6 oken, nalevo od hl. oltáře se nachází sakristie, napravo nad sebou dvě oratoře, k jihu a západu vchodové dveře, kruchta, vše v dobrém stavu, místy prošlapaná podlaha. Zvonice přistavěna ke vchodu roku 1848, pokrytá plechem. Dále se uvádí, že malé staré varhany na kruchtě byly vyměněny za nové velké. Věž je popisována jako kamenná, přístavek ke kostelu, zmíněny jsou vchodové dveře, postranní okna, vše v dobrém stavu. Dále na věži hodiny a 4 zvony.²⁰²

V přílohách počtu loučenského kostela pro rok 1875 se nachází účty, týkající úprav kostela při pořízení nových varhan. Na samotných účtech je však uveden rok 1873. Co vedlo k přiřazení účtů do účetních výkazů následujících let nelze přesně určit. Níže zmíněné účty za tesařskou práci, i přes skutečnost, že jsou přílohou roku 1875, byly ve skutečnosti vydány a práce odvedena a zaplacená roku 1873, jak naznačuje i výše zmíněný inventář.

Dle konsignace na tesařskou práci byly rozbořeny staré varhany, vyneseny a naloženy na vozy. To vše za 10 zl. 10 kr. Podepsán Josef Hamerník

V další konsignaci na tesařskou práci je uvedena práce okolo varhan a měchů za 9 zl. 97 kr. Podepsán Josef Hamerník.

Následně je v konsignaci na tesařskou práci uvedeno „*zhotovení podlahy na chóru u varhan*“ za 10 zl. Podepsán Josef Hamerník.

V konsignaci na tesařskou práci je zaznamenáno ještě „*udělání lešení, vytažení měchů na kůr a jejich zadělání*“ za 10 zl. Podepsán Josef Hamerník.

Poslední záznam v konsignaci na tesařskou práci v loučenském kostele se týká zřízení podlahy pod stolice za 10 zl. Podepsán Josef Hamerník.

Přímo za varhany bylo dle účtu zaplacené až v roce 1875, a to celkem 1360 zl., z toho výroba varhan stála 1290 zl. a jejich štafírování 70 zl.

Nakonec byly nové varhany za 27 zl. 34 kr. naladěny.

V tomto roce proběhla ještě drobná oprava střechy: dle konsignace na pokrývačské práce na střeše kostela bylo zaplacené 5 zl. 94 kr, za práce na střeše sakristie 32 kr. Podepsán pokrývač Jan Outerický.²⁰³

²⁰² SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 148, sg. IV-1, inv. č. 903, Kostelní účty, Loučeň, 1874.

²⁰³ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 148, sg. IV-1, inv. č. 904, Kostelní účty, Loučeň, 1875.

V roce 1876 byly prováděny běžné údržbové práce: Dle účtu na pokrývačskou práci na kostele bylo zaplaceno 4 zl. 20 kr. Podepsán pokrývač Jan Outeřický. S tím souvisí účet na pokrývačský materiál z vlkavské cihelny, za který bylo zaplaceno 1 zl. 80 kr. Výtah z kostelních účtů dále zmiňuje vydání 4 zl. 30 kr. za opravu kostelních dveří.²⁰⁴

Běžné opravy pokračují také roku 1877, kdy účet za klempířské a pokrývačské práce na uvadí: 2 zl. 20 kr. za opravený a vyčištěný žlab na kostele a 1 zl. 50 kr. odkrytí a překrytí střechy, celkem 3 zl. 70 kr. Podepsán pokrývač Jan Outeřický a klempíř Karel Čumpelík.²⁰⁵

V roce 1878 následují další drobné opravy střechy kostela, účet za pokrývačskou práci na střeše poničené následkem povětrnosti udává za 3 dny práce 2 zl. 40 kr. Podepsán pokrývač Jan Outeřický. K tomu dle účtu za materiál na opravu loučenského kostela 300 tašek za 5 zl. 40 kr. Výtah z kostelních účtů dále zmiňuje vydání 60 kr. za opravu oken v kostele.²⁰⁶

Také v roce 1879 je opravována kostelní střecha. Účet za pokrývačské práce zmiňuje 5 dnů práce za 4 zl. Podepsán pokrývač Jan Outeřický. K tomu výtah z kostelních účtů dále zmiňuje vydání 2 zl. za přisun stavebního materiálu.²⁰⁷

Roku 1880 byla střecha loučenského kostela opravována dvakrát. Účet za pokrývačské práce uvádí: „*Pro opravu žlabů od klempířů rozbořeno a znovu zhotoveno, dále rohy okolo věže.*“ Za 12 dní zaplaceno 13 zl. 20 kr., nádeníkovi za 6 dní 1 zl. 80 kr., celkem 15 zl. Podepsán pokrývač Jan Outeřický. Druhý účet za pokrývačské práce uvádí za 1 den vydaných 1 zl. 20 kr. Podepsán pokrývač Jan Outeřický.

K tomu dle účtu zaplaceno za 2 metrické centy vápna 3 zl. A dle účet za pokrývačský materiál zaplaceno za 200 tašek 3 zl. 75 kr. a za 50 prejzů 93 kr., celkem 4 zl. 68 kr.

V tomto roce proběhla ještě oprava krovu a krytiny kostelní věže. Zachycena je v účtech i rozpočtu klempířských prací.

V rozpočtu na klempířské práce na kostelní věži je uvedeno 6 tabulí bílého plechu za 180 zl. 88 kr., tabule cínového plechu za 6 zl. 40 kr., 3 kg cínu za 30 zl. 72 kr. kalafuna za 50 kr., 10 paklů kovaných hřebíků za 8 zl. 50 kr., drátěné hřebíky za 2 zl. 40 kr., za práci mistra, tovaryše a učedníka 70 zl., lešení za 30 zl., k tomu má být věž dvakrát natřena za celkem 45 zl., spraveny a nabarveny žlaby na kostele za 11 zl. 50 kr., obarveny trubky za 5 zl. 60 kr.,

²⁰⁴ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 148, sg. IV-1, inv. č. 905, Kostelní účty, Loučeň, 1876.

²⁰⁵ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 148, sg. IV-1, inv. č. 906, Kostelní účty, Loučeň, 1877.

²⁰⁶ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 148, sg. IV-1, inv. č. 907, Kostelní účty, Loučeň, 1878.

²⁰⁷ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 148, sg. IV-1, inv. č. 908, Kostelní účty, Loučeň, 1879.

zhotoven nový žlab na sakristii za 12 zl. 10 kr., celkem 403 zl. 60 kr. Podepsán klempířský mistr Jindřich Svárovský.

Následně bylo dle účtu na opravu střechy kostelní věže klempířskému mistru Heinrichu Svárovskému z Jabkenic za plánované práce zapláceno 403 zl. 60 kr. a za vícepráce 92 zl. 65 kr., celkem 496 zl. 25 kr. Krom klempířů pracovali na kostelní věži také tesaři. Za jejich práci bylo dle účtu zapláceno 19 zl. 52 kr. Poslední účet se týká ceny dřeva na opravu kostelní věže, získaného od knížecí lesní správy v Jabkenicích a jabkenické pily, za které bylo zapláceno 41 zl. 26 kr.²⁰⁸

Dále byl v tomto roce kostel vymalován - interiér byl natřen šedou barvou: tesařům za lešení zapláceno 23 zl., zedníkovi za oškrabání zdí 9 zl., malíři, který krom jiného vymaloval v presbytáři na modrém podkladu zlaté hvězdičky 90 zl., za uklízení kostela 7 zl. 60 kr., celkem 129 zl. 60 kr.²⁰⁹

Roku 1880 byla bání kostela natřena na červeno.²¹⁰

V roce 1882 proběhla nevelká oprava kostelní střechy. Účet za pokrývačskou práci při děláni hromosvodu uvádí 9 dní práce za 9 zl. 90 kr. a hřebíky za 6 kr., celkem 9 zl. 96 kr. Podepsán pokrývač Jan Outerický. S tím souvisí účet knížecí cihelny ve Mcelích na 350 tašek za 6 zl. 30 kr. a 40 háků za 1 zl. 20 kr., celkem 7 zl. 50 kr.²¹¹ O rok dříve zmíněný hromosvod je uveden ve výtahu z počtu loučenského kostela roku 1883, kdy bylo zapláceno Ottovi Langovi za umístění hromosvodu na loučenský kostel 22 zl. 95 kr. Pamětní kniha záduší loučeňského pak v zápisu pro rok 1882 zmiňuje celkovou částku 262 zl. 95 kr.²¹²

Dále byla opravena střecha kostela a sakristie, poničená vichřicí. Účet uvádí 4 dny práce za 4 zl. 80 kr. Podepsán pokrývač Jan Outerický.²¹³

Ze stejného roku pochází zápis v Pamětní knize loučeňského kostela, který se věnuje kostelním zvonům. Největší, Ježíš, pochází z roku 1615. Další Marie, původně z roku 1708 byl ovšem puklý a v roce 1881 jej Hugo Maxmilián Thurn Taxis nechal přelít. Z pozdějšího přípisku je zřejmé, že byl tento zvon zrekvírován roku 1917.²¹⁴ Zvon Petr byl slit roku 1580,

²⁰⁸ SOA Praha, fond Velkostatek Dobruvice-Loučeň, kt. 148, sg. IV-1, inv. č. 909, Kostelní účty, Loučeň, 1880.

²⁰⁹ SOKA Nymurk, fond Farní úřad Loučeň, Pamětní kniha loučeňského kostela, 1814-1882, fol. 52.

²¹⁰ SOKA Nymurk, fond Farní úřad Loučeň, Pamětní kniha loučeňského kostela, 1814-1882, fol. 53.

²¹¹ SOA Praha, fond Velkostatek Dobruvice-Loučeň, kt. 148, sg. IV-1, inv. č. 911, Kostelní účty, Loučeň, 1882.

²¹² SOKA Nymurk, fond Farní úřad Loučeň, Pamětní kniha loučeňského kostela, 1882-1900, fol. 61.

²¹³ SOA Praha, fond Velkostatek Dobruvice-Loučeň, kt. 148, sg. IV-1, inv. č. 912, Kostelní účty, Loučeň, 1883.

²¹⁴ SOKA Nymurk, fond Farní úřad Loučeň, Pamětní kniha loučeňského kostela, 1814-1882, fol. 54.

nejmenší ze čtveřice zvonů, umíráček z roku 1738, byl stejně jako zvon Marie zrekvírován roku 1917.²¹⁵

Střecha kostela byla opravována také roku 1887. Účet za pokrývačskou práci uvádí „mistru Fukovi z Dobrovice“ za práci 7 zl. 50 kr., za hmotu 3 zl. 80 kr. (100 tašek za 1 zl. 70 kr., 30 háků 90 kr., 100 kg vápna 1 zl. 20 kr.), celkem 11 zl. 30 kr. K tomu dle výtahu z kostelního počtu zapláceno za 200 tašek a 2 metrické centy vápna 4 zl. 60 kr.²¹⁶

Roku 1889 byla v kostele položena nová cementová dlažba. Práce provedl Václav Nosakovič z Mladé Boleslavi za celkem 500 zl.²¹⁷

Z roku 1890 pochází inventář loučenského kostela, kde je uvedeno, že kostel byl vystavěn roku 1713, je součástí zámku, nachází se na sever od fary, krytý je taškami, má 6 oken, nalevo od hlavního oltáře sakristii, napravo dvě oratoře nad sebou, vstupy k jihu a západu, na západě kruchta, vše v dobrém stavu, podlaha dlážděna z cementových ploten, věž přistavěná, roku 1848 pokryta plechem. Věž je postavena z kamene, nachází se v dobrém stavu, na ní 4 zvony.²¹⁸

Ve výtahu z kostelních počtů z roku 1890 jsou uvedeny opravy a drobné stavební úpravy za 106 zl. 1 kr. Bohužel není uvedena žádná podrobnější informace, částka se může týkat jak kostela, tak fary, stejně tak je tomu v následujících letech, kdykoli se údaj týká pouze výtahu z počtu kostela.²¹⁹

Ve výtahu z kostelních počtů z roku 1891 jsou uvedeny opravy a drobné stavební úpravy za 17 zl. 25 kr.²²⁰

Ve výtahu z kostelních počtů z roku 1892 jsou uvedeny opravy a drobné stavební úpravy za 80 zl. 27 kr.²²¹ Dle udání v Pamětní knize záduší loučenského byla v tomto roce natřena bání kostela, nejprve nazeleno, poté načerveno.²²²

Ve výtahu z kostelních počtů z roku 1893 jsou uvedeny opravy a drobné stavební úpravy za 187 zl. 73 kr.²²³

²¹⁵ SOKA Nymurk, fond Farní úřad Loučeň, Pamětní kniha loučenského kostela, 1882-1900, fol. 59.

²¹⁶ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 148, sg. IV-1, inv. č. 915, Kostelní účty, Loučeň, 1887.

²¹⁷ SOKA Nymurk, fond Farní úřad Loučeň, Pamětní kniha loučenského kostela, 1882-1900, fol. 72.

²¹⁸ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 76, inv. č. 2283, Inventární účty kostela Loučeň, 1890

²¹⁹ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 149, sg. IV-1, inv. č. 917, Kostelní účty, Loučeň, 1890.

²²⁰ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 149, sg. IV-1, inv. č. 918, Kostelní účty, Loučeň, 1891.

²²¹ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 149, sg. IV-1, inv. č. 919, Kostelní účty, Loučeň, 1892.

²²² SOKA Nymurk, fond Farní úřad Loučeň, Pamětní kniha loučenského kostela, 1882-1900, bez fol.

²²³ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 149, sg. IV-1, inv. č. 920, Kostelní účty, Loučeň, 1893.

Ve výtahu z kostelních počtů z roku 1894 jsou uvedeny opravy a drobné stavební úpravy za 99 zl. 42 kr.²²⁴

Ve výtahu z kostelních počtů z roku 1895 jsou uvedeny opravy a drobné stavební úpravy za 82 zl. 90 kr.²²⁵

Ve výtahu z kostelních počtu z roku 1896 jsou uvedeny opravy a drobné stavební úpravy za 96 zl. 82 kr.²²⁶

Výtah z počtu kostela pro rok 1897 zmiňuje opravu kostelní střechy za 16 zl. 80 kr.²²⁷

V roce 1898 uvádí účet za sklenářskou práci: „*Od správy oken nad hlavním oltářem a druhé okna opravené*“ 1 zl. 20 kr. Podepsán Karel Strýček. Dále jsou ve výtahu z počtu kostela zmíněny stavební práce na kostele a faře za celkem 3 zl. 33 kr.²²⁸

Rokem 1899 počínají velké úpravy celého loučenského kostela. Vše začíná úpravou omítek, výmalbou a pořízením několika nových oken, jak je možné se přesvědčit na následujících řádcích:

Účet za zednickou práci včetně zhotovení lešení v kostele uvádí, že „*dle předběžného rozpočtu osmýčení prachu ze stěn, omytí staré malby, vyspárování trhlin a říms s jejich vytřením jemnou omítkou, s opačkováním celé plochy, jakož i za postavení lešení (prvního) se zapůjčením potřebných prken (bez dříví na lešení), s dodáním potřebných kramlí a hřebíků s dodáním vápna a písku pronajato zaplaceno 200 zl., jelikož malíř žádal na již postavené lešení ještě jedno vyšší lešení do kopule, které se zhotovilo a mimo tohoto se celé lešení rozbouralo, znova dvakrát níže přestavělo, dále veškeré stěny se znova škrábaly, vyspravily štukovou maltou a znova hladily, což vyžadovalo mnohem více práce a většího nákladu než se očekávalo – zkrátka muselo se vše dělat a připravovat tak, jak malíř nařizoval, aby plocha omítky k jeho malbě způsobilá byla, přičemž se kozy předělávaly, prkna rozřezala, více hřebíků se vytlouklo a kramlí upotřebilo, na kteréžto mimořádné práci pracovalo se i s opravou omítky a obarvením schodů na chór a věž 97 ½ zed. a tes. dnů á 1 zl. 50 kr.... 146 zl. 25 kr.; Za 4 pakle hřebíků podlažních do lešení 14 zl.; Odškodnění za rozřezaná prkna a latě 10 zl.“; celkem 370 zl. 25 kr. Podepsán A. Cibulka.*

²²⁴ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 149, sg. IV-1, inv. č. 921, Kostelní účty, Loučeň, 1894.

²²⁵ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 149, sg. IV-1, inv. č. 922, Kostelní účty, Loučeň, 1895.

²²⁶ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 149, sg. IV-1, inv. č. 923, Kostelní účty, Loučeň, 1896.

²²⁷ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 149, sg. IV-1, inv. č. 924, Kostelní účty, Loučeň, 1897.

²²⁸ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 149, sg. IV-1, inv. č. 925, Kostelní účty, Loučeň, 1898.

V předchozím odstavci zmíněnou malbu osvětluje účet za vymalování loučeňského kostela dle předloženého návrhu v ceně 1 200 zl. Uhrazeno bylo 1 000 zl. Podepsán Vilém Vondřejc akademický a dekorační malíř, K. Vinohrady, Vávrova třída č. 14.²²⁹ Pamětní kniha záduší loučeňského dále uvádí, že původně se měl v kopuli nacházet knížecí znak, ale kníže to nedovolil, proto malíř Vondřejc tento vyhotovil na plech, který se nachází pod horní oratoří. Zmíněno je ještě vysekání 4 vzdušníku v kopuli a výměna oken v kostelní lodi, v „*kobce*“ a na kruchtě zůstala stará.²³⁰

Právě výměna oken byla v roce 1899 dalším významným nákladem. Účet na sklenářskou práci uvádí „*Zhotovení pěti nových oken ze silného skla, vázané do olova gotického, po obou stranách pocínované se 2 železnými pruty, á 5,40m² = 27 m² á zl. 8... 216 zl.; za hlavní oltář 1 kulaté okno na tentýž způsob, 1,5 m² á zl. 8... 12 zl.; vybarvení a vytmelení 5 oken á 3, 50 zl... 17 zl. 50 kr.; do věže za obarvení 2 oken se mřížemi á 3 zl... 6 zl.*“ celkem 251 zl. 50 kr. Podepsán Josef Bohouš. Nakonec účet za truhlářskou práci na loučeňském kostele zmiňuje částku 3 zl. 50 kr. za opravu oken.²³¹

Za tesařskou práci na kostele a faře bylo dle výtahu z kostelních počtů zapláceno celkem 22 zl. 8 kr.

Za materiály a dopravu bylo celkem zapláceno v roce 1899 dle výtahu z kostelního počtu 85 zl. 1 kr., z toho zapláceno dle účtu 15 zl. 60 kr. za dřevo na lešení do kostela.

Vysoké výdaje na opravy kostela pokračují v roce 1900.

Dle účtu na opravu fasády loučeňského kostela bylo zapláceno za železniční dopravu vápna 2 K, za kufsteinské vápno 10 K, za písek 2 K 40 h, za zednické práce I. Handlovi 343 K 24 h, za hřebíky 2 K 34 h, za bednářské práce 2 K 80 h, za potahy 59 K 20 h, za vyhledání dřeva 1 K, za pokrývačskou práci 42 K 20 h, sekání říms 45 K, baumistru Cibulkovi 27 K, celkem 597 K 18 h.

Následuje výčet dalších útrat dle dohledaných účtů:

Dle účtu za osekání omítky a římsy na věži zapláceno 7 K, za zapůjčení náčiní 20 K, celkem 27 K. Podepsán A. Cibulka.

Fasádníku Jirsovi celkem 3 účty, dohromady za 413 K 24 h

²²⁹ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 149, sg. IV-1, inv. č. 926, Kostelní účty, Loučeň, 1899.

²³⁰ SOKA Nymurk, fond Farní úřad Loučeň, Pamětní kniha loučeňského kostela, 1882-1900, bez fol.

²³¹ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 149, sg. IV-1, inv. č. 926, Kostelní účty, Loučeň, 1899.

Dle účtu za dříví a písek zaplaceno 21 K 20 h.

Účet za pokrývačské práce za 62 K 20 h. Podepsán pokrývač František Proft.

Dle účtu za odebrané materiály z cihelny v Dalovicích zaplaceno 65 K.

Dle účtu za lešení a plech zaplaceno 2 K 34 h

Dle účtu za dovezení dříví z Jabkenic ke kostelu 5 K a za 294 kg vápna 14 K 70 h

Dále je ve výtahu z počtu kostela zaznamenán výdaj 24 K 70 h za barvy k natření kostelní budovy.

Opravena byla také střecha věže. Účet za klempířskou práci zmiňuje 2,75m zinkových vodních rour za 7 K 15 h, správa starých rour v délce 22m za 3 K 84 h, 2m okapů nových z pozinkovaného plechu s přiděláním a nátěrem za 4 K 80 h, správa 8m starých okapních žlabů za 3 K 20 h, správa 3,25m okapní roury od kaple za 97 h, celkem za 19K 96h. Podepsán Václav Možner, klempíř z Mladé Boleslavi.

Také bylo dle výtahu z počtu kostela doplaceno jeho vymalování v loňském roce částkou 400 K, celková suma tak dle kvitace činí 2 400 K.

A dle účtu za truhlářské práce bylo zaplaceno za zhotovení svlakových dvoukřídlých dveří do kostela s usazením a obarvením 8 K, za zhotovení dvoukřídlé branky 5 K, celkem 13 K. Podepsán L. Šulc.²³²

Opravy kostela pokračují i v roce 1901, jak je vidět z následujících údajů:

Účet na klempířskou práci uvádí „*plechování tří stran u dřevocementové střechy zinkovým plechem, 15,6 bm i s hřebíčky a háčky 32 K 76 h, 5 bm akroterie ze zinku i s podkrývkou komplet 17 K 50 h, 5 bm okapního žlabu menšího druhu i s přiděláním a dvojítm nátěrem 8K 50h.*“ Podepsán Václav Možner.

Výtah z počtu kostela zmiňuje 1 K 12 h zaplacených Richterovi za barvu.

Dle účtu za zednické opravy v sakristii a kostele zaplaceno za 4 dny práce zedníka 9 K 60 h, za 4 dny práce učedníka 4 K 80 h, k tomu 25% režijní přírážka 3 K 60 h, celkem 18 K. Podepsán architekt a stavitel Václav Uher.

²³² SOA Praha, fond Velkostatek Dobruvice-Loučeň, kt. 149, sg. IV-1, inv. č. 927, Kostelní účty, Loučeň, 1900.

Dále účet za zhotovení vazby nad sakristií „svázání vazby nad sakristií 11 K 40 h, šalování střechy 5 K 50 h, za snesení tašek, utrhání latí a snesení staré vazby od práce 4 K, za svázání vazby v roce 1900, která byla pod střechou asfaltovou připravena, nyní se musela převázat pod krytinu dřevocementovou, dvakrát s uložením v Jabkenicích a zase naložit, od práce 5 K,“ celkem 25 K 90 h. Podepsán L. Šulc.

Výtah z počtu kostela zmiňuje ještě dřevo na střechu sakristie za 42 K 16 h, pokrývačský materiál za 35 K 30 h a dřevo-cement za 46 K 35 h.²³³

Posledním rokem v řadě výrazných útrat na obnovu kostela je rok 1902.

Účet za klempířskou práci uvádí: „Úžlabí z pozinkovaného plechu v délce 11m 10cm, úžlabí v délce 5m 50cm 39 K 84 h, nátěr 4 úžlabí, každé v délce 11m dobrou fermežovou červenou barvou 8 K 80 h,“ celkem 48 K 64 h. Podepsán Václav Možner.

Dle účtu na truhlářské práce byl do kostela pořízen „Jeden rám nade dveře“ za 1 K 40 h. Podepsán truhlář Josef Spěšný

Účet na práci pokrývačskou na kostele v Loučeni: Přeložení dvou úžlabí na opravu kostela – 3 dny... 10 K 80 h; 9 dní... 28 K 80 h; 6 dní za 8 K 40 h; za vynesení rumu na kostele - 3 dny... 10 K 80 h; 6 dní... 19 K 20 h; 6 dní za 8 K 40 h, celkem 86 K 40 h. Podepsán pokrývač František Proft.

Účet za 21 povozů rumu od kostela... 16 K 80 h; podepsán Václav Šáral.

Výtah z počtu kostela uvádí ještě cenu 31 K 70 h za pokrývačský materiál od O. Rentera a 16 K 40 h za dopravu různého materiálu.²³⁴

Ve výtahu z kostelních počtů z roku 1904 jsou uvedeny opravy a drobné stavební úpravy za 728 K 29 h, bohužel bez přesnějšího rozvedení, lze ovšem předpokládat, že mohla pokračovat stavební činnost z předchozích let a zmíněné jsou také velké stavby s částkou 2440 K. U této se nachází dopsaná poznámka: „Nové varhany díky vysokorodému patronovi.“ Právě k nim a k nutným stavebním úpravám kruchty by se mohla vztahovat výše uvedená částka za opravy a drobné stavební úpravy.²³⁵

Rok 1905 se vrací k drobným dodělkům a běžným udržovacím pracem na kostele.

²³³ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 149, sg. IV-1, inv. č. 928, Kostelní účty, Loučeň, 1901.

²³⁴ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 149, sg. IV-1, inv. č. 929, Kostelní účty, Loučeň, 1902.

²³⁵ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 149, sg. IV-1, inv. č. 930, Kostelní účty, Loučeň, 1904.

Účet za opravu střechy kostela a fary zmiňuje 1 den práce za 3 K 60 h, 3 dny za 9 K 60 h a 3 dny za 4 K 80 h, celkem 18 K. Podepsán pokrývač František Proft.

Dle účtu za malířskou opravu v kostele stála samotná oprava 16 K a čištění 10 K, celkem 26 K. Podepsán malíř Josef Volf z Loučeň.

Účet za zřízení nového prahu u kostela uvádí: „Nový práh žulový 13 K 85 h, za vysekání starého prahu, osazení nového, opětne osazení starého k druhému (u kruchty) vchodu – za 4 dny zednické 10 K, za 2 dny přidavačské 3 K 20 h, 25% z vyplacené mzdy, akcidence nemocenské a úrazové pojištění ze sumy 13 K 20 h... 3 K 30 h, za 22 kg cementu 1 K 76 h,“ celkem 32 K 11 h. Podepsán stavitel Hübner.

Účet za opravy v kostele udává: „V kostele na kůru obarvení zábradlí, dřívě zatmelovat, olejovou barvou natřít, strana do kostela se musela obarvit ze žebříku 3 K 92 h, též tam u dveří zadělávání podlahy a polštáře, od práce s hmotou a dodání na místo 3 K,“ celkem 6 K 92 h. Podepsán L. Šulc

Výtah z kostelních počtů ještě zmiňuje 33 K za dopravu na opravy.²³⁶

Ve výtahu z kostelních počtů z roku 1906 jsou uvedeny opravy a drobné stavební úpravy za 146 K 99 h.²³⁷

V roce 1908 byly vyměněny a opraveny okapy a nabarvena střecha kostelní věže.

Účet za klempířskou práci na loučenském kostele uvádí: „Dodání na celou severní stranu 23bm okapních žlabů, samé z pozinkovaného silného plechu se silnými dlouhými železnými háky s přiděláním a dvojitým nátěrem 57 K 50 h, 1 trychtýřový kotlík ze zinkového plechu 2 K 40 h, dodání ku samému žlabu 9, 90bm i s koleny odpadové roury ze zinkového i pozinkovaného plechu s přiděláním a dvojitým nátěrem 23 K 76 h, za přebarvení kostelní věže za barvu (nečítáním práce) 41 K,“ celkem 124 K 66 h. Podepsán Václav Možner.

Dle účtu za pokrývačskou byla za 12 K 25 h na kostele kvůli klempířské práci odkryta a znovu přikryta část střechy. Podepsán pokrývač František Proft.

Dle dalšího účtu na pokrývačskou práci byla na kostele spravena střecha za 64 K 30 h. Podepsán pokrývač František Proft.

²³⁶ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 149, sg. IV-1, inv. č. 931, Kostelní účty, Loučeň, 1905.

²³⁷ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 149, sg. IV-1, inv. č. 932, Kostelní účty, Loučeň, 1906.

Kostelní střecha byla také poničena větrem. Za její opravu bylo dle účtu vydáno 11 K 70 h. Podepsán pokrývač František Proft.

Další účet zmiňuje útratu 10 K za 4 kg vápna do loučenského kostela. Podepsán Alois Knespl z Čachovic.

Poslední účet za opravu kostela zmiňuje za ½ dne zednické práce 9K 37h. Podepsán stavitel Josef Novotný.²³⁸

Inventář fary a kostela na Loučeni z roku 1909 udává, že kostel byl vystavěn z kamene roku 1713, je krytý taškami, má 6 oken, nalevo od hlavního oltáře sakristie, napravo dvě knížecí oratoře nad sebou. Hlavní dveře vedou k jihu a západu. Kostel má půdorys kříže, dlažbu z cementových ploten. Věž byla přistavěna roku 1848. Dále jsou uvedeny dvojce nové „křvadlové“ dveře k zamezení průvanu, na kruchtě varhany, na věži hodiny a 3 zvony.²³⁹

Účet za zhotovení dveří v loučenském kostele v roce 1909 uvádí: „*U hlavního vchodu proti zámku zhotovené pohyblivé dvoukřídlé náplňové dveře, horní díl též s náplněmi, panty patent Chigago, u dveří knoflíky, uvnitř kostela šalování ze 40mm silných prken, též rám prkenný na zed', hoření díl s okrasou a uvnitř spodek prkny vyšalovaný, od práce s hmotou a 3krátě olejovou barvou natřené 140K, u druhého vchodu pod kůrem též nové pohyblivé náplňové dvoukřídlé dveře, hoření díl okny vyplněný, přes okna mosazné dráty, kolem dveří prkenný rám, panty patent Chigago, knoflíky, vše obarvit 3krátě olejovou barvou i s hořením dílem, od práce kompletně... 70K,*“ celkem 210K. Podepsán L. Šulc.²⁴⁰

Zajímavým dokladem o stavu kostela je „*Výpočet stavební ceny k účelu pojištění proti škodám z ohně, Záduš v Loučeni, 19.8.1910.*“ V hlavičce textu je uveden Václav Uher, stavitel v Nymburce, na konci se nachází razítko „*Josef Novotný, stavitel v Nymburce*“ a Josef Novotný je na konci také podepsán. Jedná se o obsáhlou tabulku, ve které jsou uvedeny rozměry hořlavých předmětů, trámů, dveří, atd, včetně jejich objemu a ceny. Pro značný rozsah zde není možné uvést přepis této tabulky, jsou tedy vypsány pouze některé položky, dokládající stav budovy kostela a některých jeho prvků:

Věž zvonová

Střecha s krovem

²³⁸ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 149, sg. IV-1, inv. č. 934, Kostelní účty, Loučeň, 1908.

²³⁹ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, inv.č. 159, sg. 3/G, Stavební záležitosti kostelů, 1832-1854.

²⁴⁰ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 149, sg. IV-1, inv. č. 935, Kostelní účty, Loučeň, 1909.

s. 1: Krytina plechová s podbedněním

s. 2: Hrotnice s pozlacenou makovicí; hromosvod s měděným vodičem; zřízení padáku ve střeše

Hořlavé části spodku

s. 3: Podbednění stropů, podlahy; bedněný obklad na zdích s lištami přes spáry a kostrou; příplatek na zřízení a okování jedněch dveří jednokřídlých; příplatek na jedno okno jednoduché dvoukřídlé; hodinový stroj se třemi ciferníky se zašalováním, jakož i se zařízením k odbíjení; jedno okno jednoduché s okováním a nátěrem, jakož i se zasklením katedrálním sklem.

s. 4: Tři okenice žaluziové s okováním a nátěrem; jedny dveře do půdy nad kostelem dvoukřídlé, svlakové; schodové ližiny, 17 schodů, laťové madlo; jeden žebřík k půdě nad věží; příplatek na zřízení padacích dveří ve stropě; dubová kostra stolice.

s. 5: Tři velké zvony, jeden sanktusový.

Porušení zdiva

s. 5: Hlavní římsa; porušení obvodových zdí na dvou místech; porušení vnitřní omítky na dvou místech; porušení vnější omítky na jednom místě.

Lod' chrámová

Střecha s krovem

s. 6: Krytina dvojitá tašková, plechová úžlabí.

s. 7: Hromosvod s měděným svodičem.

s. 8: Visací žlaby střešní s ozdobnými háky; sedm odpadních plechových rour.

Hořlavé části spodku

s. 8: Jedny hlavní dveře dvoukřídlé, žaluziové, dubové, s ozdobným kováním a pobytím hlavatými nýty; jedny dveře dtto; náplňová stěna předdveřní, poloskleněná, s okováním a nátěrem; příplatek za dvoje

dveře dvoukřídlové ve stěnách i s okováním; jedny dveře jednokřídlé náplňové, měkké s okováním, nátěrem; jedny dveře jednokřídlé dvojité, prvně dubové, druhé dvoukřídlé, náplňové, měkké.

s. 9: jedny dveře jednokřídlé dubové s ozdobným kováním a nátěrem; jedny dveře jednokřídlé svlakové na chór s okováním; jedny dveře na schody zvenčí, dubové, žaluziové i s kamenným futrem; jedny dveře svlakové s okováním i s futrem dřevěným; pět kusů oken se zasklením katedrálním sklem; jedno kulaté okno zasklené katedrálním sklem; poloskleněná stěna u oratoře; parapet u dolní oratoře; rákosová omítka stropů, podbednění stropů.

s. 10: Záklopová podlaha; záklop nad schody; 2x hoblovaná podlaha; 1x nehoblovaná podlaha; dubová frýzková podlaha oratoře; schodové ližiny, 10 kusů schodů; 49 schodů plných dubových s vřetenem dubovým; prkenná podlaha na chóru; parapet kúru.

Porušení zdiva

s. 11: Hlavní římsa; zdivo štítů; obvodové zdivo na 3 místech; klenba kopule; omítka klenby na 3 místech; vnější omítky na 3 místech; vnitřní omítky na 2 místech; poškození malby kopule.

Sakristie

Střecha s krovem

s. 12: Dvojitá tašková krytina korunová; dva střešní žlaby, odpadní roury; dveře jednokřídlé, dubové, s ozdobným kováním; jedno okno dvojité dvoukřídlé s okováním a nátěrem.

s. 13: Jedna okenice svlaková i s okováním; jedna mříž železná i s okováním

Porušení zdiva

s. 13: Obvodové zdivo na 1 místě; vnější omítka na 3 místech; zdivo římsy.

Celková hodnota kostela pro účely pojištění odhadnuta na 23 476 K 39 h.²⁴¹

V roce 1911 probíhají v loučenském kostele běžné opravy.

Dle účtu za pokrývačskou práci byla zhotovena 3 úžlabí a dále byla odkryta střecha kvůli klempířům, vyneseny tašky a vyčištěna půda. Za 10 1/2 dne práce bylo zaplaceno 48 K 30 h, za 19 dní 83 K 60 h, celkem 131 K 90 h. Podepsán pokrývač František Proft.

Zmíněnou klempířskou práci uvádí účet za dodání úžlabí ze silného pozinkovaného plechu, 28,3bm za 73 K 58 h. Podepsán Václav Možner.

Dle dalšího účtu byla do střechy kostela zasazena 2 skla za celkem 3 K 60 h; podepsán pokrývač František Proft.

Účet na zámečnickou práci udává opravu 3 zámků na kruchtě za 25 h.²⁴²

Drobné opravy přichází také v roce 1912.

Za „čištění kostela, opravu, na kůru dvě nové strany a schodiště na kůr barvený“ bylo dle účtu zaplaceno 32 K. Podepsán malíř Josef Volf.

Dále bylo dle účtu zaplaceno „zrychtování“ dveří u kostela za 80 h. Podepsán Karel Filikar.²⁴³

Dle literatury je v roce 1912 bání na věži pobita červeným plechem, pod oknem oratoře v presbytáři je zmíněna kaple, ve věži jsou 3 velké zvony a 1 malý.²⁴⁴

Roku 1913 byl opraven hromosvod na kostele. Účet uvádí: „I hrot na kostelní věž se silnou platinovou špičkou 30 K, 10m měděného drátu sedmipramenného 10 K, vyzkoušení hromosvodu, stavění žebříku, jich sundávání a jiné práce na věži kostelní 25 K, různé: šroubky, hřebíky a podobné 3 K,“ celkem 68 K. Podepsán c.k. telegrafní dělmistr František Tomášek.

Dále proběhla větší oprava střechy kostela:

Dle účtu za pokrývačskou práci bylo za opravu taškové střechy nad presbyteriem zaplaceno 4 K 80 h. Podepsán pokrývač František Proft.

²⁴¹ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 139, inv.č. 719, Stavební popisy kostelů Loučeň, Dobrovice, Rejšice, Sýčina, Semčice, Struhy, Všejanya, Žerčice, 1908-1910.

²⁴² SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 149, sg. IV-1, inv. č. 936, Kostelní účty, Loučeň, 1910.

²⁴³ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 149, sg. IV-1, inv. č. 938, Kostelní účty, Loučeň, 1912.

²⁴⁴ KOŽÍŠEK, Karel. *Místopis okresu Nymburského II*. Brno, 2014, s. 250.

Další účet za pokrývačskou práci uvádí opravu střechy na kostele, za 1 den práce zapláceno 5 K 60 h; za 1 den 2 K 80 h a za 1 den 2 K 40 h. K tomu 87 tašek za 4 K 35 h, za vápno 1 K 60 h, dále „*odkrytí střechy panu Rychtrovi kvůli přidělení šňůry na poznání vody a znovu zakrytí*“ 3 K 60 h, celkem 20 K 35 h. Podepsán pokrývač František Proft.

Účet za pokrývačskou práci udává: „*Skládka hákové střechy okolo věže – celkem 24m 30cm 97 K 20 h, správa taškové střechy na kostele, snesení 400 tašek a 400 háků a prežů, 8 dní 46K 40h; 8 dní 28 K 80 h; 8 dní 22 K 40 h, za skládání tašek a háků 80h, sklo do střechy 1 K 60 h,*“ celkem 197 K 20 h. Podepsán pokrývač František Proft.

Dle účtu za sklenářské práce bylo na zasklení jednoho okna do kostela vydáno 40 h. Podepsán Josef Spěšný.

Jako zajímavý se může jevit také účet společnosti Ericsson, Malé náměstí 1, Praha 1 - za elektrifikaci fary vydáno 57 K 12 h.²⁴⁵

Dále hovoří literatura: Za I. světové války byly zabaveny dva zvony. V roce 1923 byl na věži vztyčen tesařem Františkem Klabanem nový krov a bání byla pobita červeným plechem klempířským mistrem Václavem Možným²⁴⁶ z Dobrovice, byly pořízeny nové hodinové ciferníky, vše v celkové ceně 15 977 Kčs. Po roce 1948, kdy zámek získalo ministerstvo dopravy měl být kostel převeden na Náboženskou obec loučenskou, k tomu ovšem nedošlo.²⁴⁷ Od roku 1968 je loučenský kostel pouze administrován.²⁴⁸ Zámek vlastnily ve 2. polovině 20. století Československé státní dráhy a ústřední dopravní institut.²⁴⁹ Dnes je přístupný veřejnosti.

V projektu rekonstrukce fasád loučenského zámku z roku 1984, jehož investorem byly Československé dráhy a projektanten SUDOP Hradec Králové, je ve 2. části technické zprávy popsána barevnost fasády zámku objevená v sondě: S průzkumem současná barevnost je jednoduchá okrová. Původní štuková vápenná omítka je okrová, spolu s odstínem terakoty, v pozdějších vrstvách se objevuje lahvově zelená. Navrženou kombinací barev pro nastávající rekonstrukci je bílá a okrová barva.²⁵⁰

²⁴⁵ SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 149, sg. IV-1, inv. č. 939, Kostelní účty, Loučeň, 1913.

²⁴⁶ Mohlo by se jednat o zkomolené nebo autorem publikace chybně přečtené jméno klempíře Václava Možnera, v kostelních účtech naposledy zmíněného roku 1911.

²⁴⁷ MAREČEK, *Loučeň a Thurn Taxisové*, s. 57.

²⁴⁸ Tamtéž, s. 58.

²⁴⁹ ANDĚL, Rudolf a kol. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku III: Severní Čechy*. Praha, 1984, s. 288.

²⁵⁰ Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg 2133, Loučeň – zámek – Ústřední dopravní institut – rekonstrukce, oprava fasád v nádvoří, 1984, s. 2.

Ve svazku Loučeň – zámecký kostel Nanebevzetí Panny Marie: rekonstrukce krovu při věži je uchována technická zpráva a komunikace mezi farářem Jurajem Bronšiakem a projektantem Ing. Miroslavem Fuchsem z firmy Rekonstrukce historických budov ohledně prací na rekonstrukci kostela.

V technické zprávě z roku 1996 je popisován návrh na rekonstrukci krovu nad západní částí lodi. Dle zprávy se v její severní části nad kruhovým otvorem naproti vstupnímu schodišti nachází zbytek dna nádrže na vodu. Kvůli jejímu osazení byla v minulosti k vyříznuta část trámů a doplněna tak, že nádobu překrývala, čímž vznikla pultová střecha s dřevěnou stěnou na severní straně. Tím byl narušen systém krovu. Dále byl v 1. vazbě nalezen z části ohořelý vazný trám a spojka. Je navrženo obnovení systému krovu, výměna prvků napadených hnilobou, přeložení části střechy, nové oplechování styku střechy s věží a štíty, oprava hlavní římsy na věži, která již byla provedena, ale nekvalitně – prejzy byly jen přilícované ke zdi a omítka nezasahovala přes ně.

V rámci komunikace mezi farářem a projektantem je uveden návrh, aby byly tesařské práce provedeny v roce 1997, zbytek oprav střechy v roce následujícím. V dalším dopisu z roku 1998 je vyjádřeno doručení opravy severního štítu u věže, který je v havarijním stavu – v rámci oprav krytiny jej bude nutné stáhnout táhly. Poslední zpráva z roku 1998 obsahuje vyjádření projektanta a odhad nákladů na opravu hlavní římsy na kostelní věži a bočních trojúhelníkových štítech. Navrhuje rozebrání krytiny na římsu na hrubé zdivo, poté vytvoření nadezdívky a zapuštění prejzů do soklu stěny nad římsou. Oprava samotné římsy se nepředpokládá. Rozpočet prací je odhadnut na 112 500 Kč.²⁵¹

Restaurátorský průzkum fasád zámku Loučeň z roku 2007, jehož autorem je Lubomír Zeman zmiňuje, že v nejstarší barevné vrstvě jižní a západní fasády jsou plastické prvky světlé, plochy tmavší v barvách okrové a šedé.²⁵²

Roku 2007 vypracoval Ing. Vladimír Buřt Návrh na dokončení opravy střechy a krovu kostela na Loučeni. Předpokládaná stavební akce měla navazovat na dříve provedené opravy. Popis dává představu o dobovém stavu kostelního krovu. Uvedeni jsou ojedinělí lokální škůdci (dřevomorka), bobrovky na střeše různého stáří a kvality, někde pokládané na sucho, někde na maltu, některé posunuty, některé chybí, chybí také část hřebenáčů, latě jsou prohnuté.

²⁵¹ Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg. 2546, Loučeň – zámecký kostel Nanebevzetí Panny Marie: rekonstrukce krovu při věži, 1995/6.

²⁵² Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg 4316, Restaurátorský průzkum zámek Loučeň – fasáda, 2007.

Plánovaná oprava se má týkat jen poškozených prvků, nové má být řídké laťování, krytina pokládána na sucho přibitá hřebíky, hřebenáče a při úžlabí do malty, uvádí se možnost návratu volských ok. Dále je navržena oprava štítů – odstranění vegetace, přezdění havarijních stavů a nahrazení havarijních omítek, doporučena je oprava korunní římsy.²⁵³

Závěrečná restaurátorská zpráva ohledně restaurování atikových koulí, váz a vstupního portálu s erbem, vytvořená roku 2012 firmou PRACOM s. r. o., rekonstrukce a obnova kulturních památek, zmiňuje velmi degradované kamenné pískovcové prvky vysoce exponované povětrnostním podmínkám, nevhodné opravy v minulosti na cementové bázi. Prvky jsou zašpiněné, zvětralé, navrhuje se odstranění předchozích úprav, zpevnění povrchu, jeho doplnění a retuš.²⁵⁴

Restaurátorský záměr na opravu a částečnou rekonstrukci pláště kostela vypracovaný firmou PRACOM s.r.o. z roku 2012 uvádí špatný stav fasád, vlivem podnebí z části degradované omítky a novodobé nevhodné zásahy na cementové bázi. Omítky na kostele jsou vápenné, přetažení jemným vápenným štukem.²⁵⁵

²⁵³ Archiv stavebního odboru Biskupství litoměřického, Loučeň, kostel Nanebevzetí Panny Marie: Návrh opravy střechy, dokončení opravy krovu, 2007.

²⁵⁴ Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg 4405, Závěrečná restaurátorská zpráva: Restaurování atikových koulí, váz a vstupního portálu s erbem, 2012.

²⁵⁵ Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg. 6601, Restaurátorský záměr: Oprava a částečná rekonstrukce fasádního pláště kostela zámku Loučeň, 2012.

3.5 Popis stavby

3.5.1 Urbanistická situace

Obec Loučeň se nachází na hraně hřbetu, oddělující Luštěnickou kotlinu od Křinecké tabule. Historické jádro osady se nachází pod tímto hřbetem a na jeho úbočích.

Kostel Nanebevzetí Panny Marie je součástí budovy barokního zámku, konkrétně jeho severovýchodního křídla. Zámek byl vystavěn na počátku 18. století²⁵⁶ na návrší, tvořícím hranu Loučeňského hřbetu, nad obcí Loučeň. Kostel nahradil starší, situovaný pravděpodobně v centru obce. Se stavbou šlechtického sídla a kostela souvisí jistě terénní úpravy návrší, jehož vrchol je dnes zcela plochý a má podobu anglického parku. Zmíněné návrší je ohraničeno z jihovýchodu příkrým svahem směřujícím do krajiny, ze severovýchodu a jihozápadu stržemi. K severozápadu se táhne přístupová šíje.

Strže obklopující zámek s kostelem v minulosti fungovaly jako přístupové komunikace, spojující vesnici s areálem zámku²⁵⁷ a také s významnou cestou, od Prahy k Jičínu, která měla vést po hraně Loučeňského hřbetu.²⁵⁸

Při pohledu z obce je kostel z velké části skrytý ať už za vzrostlými stromy zámeckého parku, nebo za budovou zámku. Jako dominanta se uplatňuje pouze jeho věž, a to především při pohledech z větší vzdálenosti od jihu a východu. Pohledu z jiných světových stran brání rozlehlé lesy pokrývající velkou část zmíněného hřbetu.

Ve svahu pod zámkem se nachází bývalý hospodářský dvůr, další budovy spojené s provozem šlechtického sídla a bývalá fara. S funkcí kostela souvisí také výstavba různých drobných sakrálních staveb nejen na katastru obce Loučeň, ale také na katastrech obcí přífařených. Přímo v katastru Loučeně se nachází následující: Na křižovatce cest poblíž kostela na okraji areálu zámku se dle map stabilního katastru nacházela zděná kaplička, další kapličku je stále možné nalézt na okraji obce při silnici na Vlkavu. V obci se nachází tři barokní sochy světců a několik křížů. Za zmínku stojí socha sv. Jana Nepomuckého, na jejímž podstavci jsou v reliéfech znázorněny scény ze světceva života.

²⁵⁶ Viz předchozí kapitoly

²⁵⁷ Viz Indikační skici stabilního katastru. Archiv ČUZK [cit. 20.1.2024]. URL: <<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=BOL266018420>>.

²⁵⁸ Viz Müllerovo mapování. Laboratoř geoinformatiky [cit. 20.1.2024]. URL: <http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?lang=cs&map_root=mul&map_region=ce&map_list=c008>.

3.5.2 Základní charakteristika objektu

Kostel je vystavěn ze smíšeného zdiva s převahou lomového kamene. Pouze z cihel jsou zpravidla klenby a záklenky oken a nik. Stavba je centrální, ve tvaru rovnoramenného kříže, orientovaná. Střecha lodi a presbytáře je valbová, krytá bobrovkami. K západnímu průčelí lodi přiléhá věž o dvě patra převyšující zbytek kostela, zakončená cibulovou bání, pobitou plechem s makovicí a křížem. K severní straně presbytáře přiléhá přízemní sakristie s pultovou střechou krytou plechem. Východní část kostela je stavebně spojena se severním křídlem zámku. V patře tohoto křídla je situovaná panská oratoř. V západním rameni lodi se nachází kruchta, přístupná po vřetenovém schodišti v síle její jižní stěny. Pod věží je umístěn hlavní vstup do kostela. Boční vstup se nachází na jižní straně lodi, další potom vede od severu do sakristie. V západní stěně kostela, napravo od věže, je situován malý vstup ke schodišti na kruchtu a půdu.

3.5.3 Exteriér

Severní průčelí

Severní průčelí kostela lze rozdělit do čtyř částí – severní průčelí presbytáře, severní průčelí jižního ramene lodi, severní průčelí západního ramene lodi a severní průčelí věže. Věž bude popsána samostatně, tato část popisu se bude týkat pouze zbylých tří průčelí. Všechna jsou obdélná, jednoosá, průčelí presbytáře je do úrovně oken zakryto sakristií. Severní průčelí sakristie je jednoosé, v dolní části se nachází nízký sokl, na nárožích lizény, navrchu fabionová římsa a trojúhelný štít, určující sklon pultové střechy. V ose vstup rámovaný ostěním s páskem. Průčelí lodi jsou vespod členěna soklem, který je na nárožích mohutnější, na severozápadním nároží lodi je sokl nahrazen patkou pilastru. Všechna nároží jsou členěna lizénami, pouze na severozápadním nároží z patky vybíhá pilastr zakončený dóorskou hlavicí, pokračující výš jako lizéna. Lizény jsou na vrcholu obemknuty bohatě profilovanou korunní římsou, která obíhá po celém obvodu kostela. V každém průčelí se nachází vpadlé pole. V ose průčelí presbytáře a severního ramene lodi je prolomeno vysoké obdélné okno s půlkruhovým záklenkem, které je rámované pásovou šambránou s profilovanou nadokenní římsou. Pod oknem v průčelí severního ramene lodi se ještě nachází profilovaný portál, možná pozůstatek zazděného vstupu. Průčelí západní části lodi je z části vypouklé. Za touto nerovností se nachází prázdný tubus vřetenového schodiště. V horní části osy průčelí se nachází malé oválné okénko.

Jižní průčelí

Jižní průčelí je téměř totožné jako severní. Níže popsané jsou tedy jen rozdíly: Jižní průčelí presbytáře je zcela zakryto budovou zámku, která zde na kostel navazuje. V dolní části jižního ramene lodi se v ose nachází vstup do kostela rámovaný profilovaným ostěním, totožným jako v případě severního průčelí. V ose průčelí západního ramene lodi se ve čtyřech úrovních nachází malá obdélná okénka osvětlující vřetenové schodiště.

Východní průčelí

Východní průčelí kostela je z velké části zakryté budovou zámku. Ta zcela překrývá východní průčelí jižního ramene lodi a z části jižní průčelí presbytáře. Dolní část východního průčelí severního ramene lodi je zakryta sakristií. Všechna viditelná průčelí jsou obdélná, jednoosá. Průčelí sakristie je obdélné, členěné nízkým soklem, v nárožích lizénami a fabionovou římsou. V jeho ose je prolomeno obdélné okno s provlékanou mříží, rámované šambránou s páskem. Průčelí severního ramene lodi je členěno vpadlým polem, v nárožích lizény, které jsou na vrcholu obemknuty bohatě profilovanou korunní římsou, která obíhá po celém obvodu kostela. Totožné je průčelí presbytáře. V jeho spodní části je navíc viditelný sokl a v ose vysoká obdélná nika s půlkruhovým záklenkem, s kruhovým oknem v horní části.

Západní průčelí

Střední část západního průčelí kostela zakrývá věž. Ta bude popsána samostatně, zbylé průčelí lze rozdělit do tří částí – západní průčelí severního, jižního a západního ramene lodi. Průčelí severního ramene lodi je obdélné, jednoosé, členěné soklem, vpadlým polem, na nároží se nachází lizéna. Ta je na vrcholu obemknuta bohatě profilovanou korunní římsou, která obíhá po celém obvodu kostela. V ose je prolomeno obdélné vysoké okno s půlkruhovým záklenkem, rámované pásovou šambránou s nadokenní římsou. Totožné, zrcadlově překlopené, je průčelí jižního ramene lodi. Průčelí západního ramene lodi je z velké části zakryto věží, která jej dělí na dvě totožné, zrcadlově převrácené části. Průčelí je obdélné, dvouosé, členěné nízkým soklem, v nárožích pilastry s mohutnou patkou a dórskými hlavicemi. Hlavice zde nesou profilované kladí a pilastry pokračují výše v podobě lizén, které jsou na vrcholu obemknuty bohatě profilovanou korunní římsou, obíhající po celém obvodu kostela. Korunní římsa je kryta prejzy. Nad ní se nachází trojúhelný štít stoupající k věži, v jehož patách jsou na podstavcích osazeny kamenné koule. V osách průčelí se nachází dvě niky zaklenuté konchou rámované odstupňovanou šambránou s klenákem a pásem v patě konchy. V nikách jsou umístěny kamenné vázy.

Průčelí věže

Věž má tři zcela viditelná průčelí, pouze východní je do výšky druhého patra zakryto lodí kostela. Průčelí jsou obdélná, třítážová, jednoosá, téměř totožná, se zaoblenými nárožními. Jsou členěna nízkým soklem, v nárožích pilastry s mohutnými patkami a dórskými hlavicemi. Hlavice nesou profilované kladí a pilastry pokračují výše v podobě lizén, které jsou na vrcholu obemknuty bohatě profilovanou korunní římsou, obíhající po celém obvodu kostela. Korunní římsa je krytá prejzy. Celé řešení pilastrů, kladí a korunní římsy navazuje na západní průčelí západního ramene lodi. Výše se nachází ještě druhé patro věže, vystupující nad střechu lodi, členěné nízkým soklem, vpadlým polem, v nárožích pilastry s iónskými hlavicemi nesoucími bohatě členěnou korunní římsu. V první etáži západního průčelí se nachází portál hlavního vstupu do kostela. Portál má půlkruhový záklenek s mohutným klenákem, tvořen je dvěma iónskými sloupy, nesoucími prolamovanou římsu, pod ní kartuše s vystupujícím kamenným valdštejnským erbem. Ve druhé etáži na římsu nad portálem navazuje parapetní výplň. V ose je prolomeno okno se segmentovým záklenkem, rámované podokenní římsou, šambránou s klenákem a suprafenestrou. Severní a jižní průčelí věže jsou totožná, v první etáži prolomena obdélným oknem, rámovaným podokenní římsou a šambránou s uchy a páskem. V okenním otvoru se nachází barokní vlnovková mříž. Ve druhé etáži se v ose nachází segmentově zaklenutá nika, rámovaná parapetní výplní, podokenní římsou a šambránou s klenákem. Třetí etáž severního, jižního a západního průčelí věže je v ose shodně prolomena oknem se segmentovým záklenkem, rámovaným podokenní římsou, šambránou s uchy a nadokenní římsou. Nad tímto otvorem se ještě nachází hodinový ciferník. Východní průčelí třetí etáže věže je prolomeno malým obdélným oknem.

3.5.4 Interiér

Přízemí věže

Přízemní prostor věže slouží jako předsín kostela. Je téměř čtvercového půdorysu, zaklenutý křížovou klenbou, ve které je proraženo několik otvorů pro lana k rozpohybování zvonů. Na západě se nachází nika hlavního vstupu z exteriéru kostela se segmentovým záklenkem, na východě vstup do lodi, do prostoru pod kruchtou. Tento je rámován bohatě členěným barokním portálem se supraportou, částečně zakrytým patrně později vloženou klenbou. Na severní a jižní straně místnosti se nachází niky se segmentovými záklenky v nichž jsou prolomena okna. Podlaha je tvořena cementovými dlaždicemi, černými ve tvaru čtverce a bílými ve tvaru pětiúhelníku.

Dveře hlavního vstupu do kostela mají půlkruhový záklenek. Jsou dvoukřídlé, kombinované konstrukce, patrně již barokního stáří. Jejich exteriérová strana, je členěna do čtyř rámových polí s výplňovými kazetami, tvořenými klasovitě skládanými prkny s profilovanými okraji, interiérová strana je konstrukce svlakové. Celý otvor předěluje nade dveřmi dřevěná římsa, v části otvoru nad římsou vějířovitě skládaná výplň z profilovaných prken s mušlí uprostřed. Kování dveří je barokní, bohatě zdobené. Závěsy s dvoudílným perem, pásové, zámeček krabicový, bohatě zdobený, na vnější straně klika, štítky a terčové držadlo.

Dveře mezi podvěžím a lodí kostela jsou dvoukřídlé, čtyřdílné, dolní dva díly otevíravé. Jedná se o kyvné dveře z přelomu 19. a 20. století rámové konstrukce, v horní části každého křídla se nachází otevíravé okénko, rozdělené čtyřmi skleněnými tabulkami. Dolní část členěna vždy jednou vodorovnou a dvěma svislými obdélnými výplněmi. Horní dva díly dveří jsou barokní, rámové konstrukce. Každé křídlo se skládá z jednoho pole s jednoduchou obdélnou výplní, na příčnicích jsou vyryté obdélníky s vykrojenými rohy. Ve středu vyřezávaná klapačka s motivem akantových listů, navazuje na klenák portálu, po stranách vyřezávané svislé lišty s motivem listů se stuhou, totožným jako na klapačce vstupních dveří z nádvoří. Kování má podobu esovitých svislých závěsů s dvoudílným perem, v horní části levého křídla zástrčka.

Okna jsou obdélná, mají přímý záklenek. Složena jsou z malých šestibokých tabulek skla, zasazených do kovového rámu, železnými pásy členěného do čtyř polí, přičemž vždy jedno pole je otevíravé. Závěsy mají půlkulatou hlavu.

Lod'

Lod' kostela včetně presbytáře má tvar rovnoramenného kříže, přičemž její východní rameno s kruchtou je v interiéru užší, v síle stěn po stranách kruchtly se nachází tubusy pro vřetenová schodiště. Kouty centrální části lodi jsou zkosené, ve zkosených částech niky zaklenuté konchou. Prostor je v bočních ramenech lodi a nad presbytářem zaklenut křížovou klenbou vybíhající z pilastrů s výraznou patkou. Hlavice nesou kladí, nad nimi pokračuje pilastr dál v podobě lizény, v patě klenby obepnuté bohatě profilovanou římsou. Nad centrální částí se klene česká placka. Na jihu se v nice se segmentovým záklenkem nachází vstup do kostela z nádvoří se zádveřím, na západě taktéž v nice se segmentovým záklenkem vstup do lodi z podvěží, pod kruchtou na severu a jihu portálky tvořené kamenným ostěním s páskem, severní z části zazděný, jižní úplně. V presbytáři na jihu novodobý vstup do bývalé dolní oratoře zasahující do barokního okna směřujícího tamtéž, které narušuje starší situaci otvoru, rámovaného šambránou s uchy a páskem. Na severu dveře do sakristie orámované kamenným

ostěním s páskem. Vysoké obdélné niky oken se sešikmeným bankálem jsou zakončeny půlkruhovými záklenky. Podlaha lodi kostela a presbytáře je pokryta cementovou dlažbou. Ta je tvořena černými a bílými šestibokými dlaždicemi skládanými do vzorů, v presbytáři jsou dlaždice menší a podlaha je vyvýšena. Stupeň je dřevěný, loď kostela je od presbytáře oddělena dřevěnou balustrádou.

Dveře vedoucí do kostela z nádvoří zámku jsou patrně barokní, dvoukřídlé, rámové konstrukce. Jsou rozčleněny do čtyř polí s jednoduchými výplňovými kazetami. Vyřezávaná klapačka má motiv listů se stuhou. Kování dveří je barokní, bohatě zdobené. Závěsy s dvoudílným perem, svislé, esovité, zámek krabicový, zdobený, na vnější straně štítek a obdélné držadlo, na vnitřní straně samostatně provedená klika a táhla zpevňující konstrukci dveří. Stylově totožné se spodní částí dveří mezi přízemím věže a lodí kostela je zádveří vstupu do kostela z nádvoří, osazené taktéž kyvnými dveřmi.

Pod kruchtou se nachází z části zazděné dveře rámové konstrukce s kováním různého stáří. Dveře do sakristie jsou dvojité. Vnější dveře otevíravé do lodi jsou dvoukřídlé, rámové konstrukce. Levé křídlo je širší, v horní části se nachází šest skleněných tabulek, v dolní výplňová kazeta. V horní části užšího křídla tři skleněné tabulky, v dolní stejně jako u předchozího obdélná výplňová kazeta. Křídla těchto dveří jsou spojena skříňovými závěsy, pravé křídlo potom s kamenným ostěním závěsy tvaru vlaštovčího ocasu. Veškeré kování pochází z 2. poloviny 19. století. Druhé dveře otevíravé do sakristie jsou součástí popisu sakristie.

Okna lodi jsou obdélná s půlkruhovým záklenkem. Složena jsou z malých šestibokých tabulek skla, zasazených do kovového rámu. Železnými jsou pásy členěna do šesti polí, přičemž vždy jedno pole je otevíravé. Závěsy mají půlkulatou hlavu. Za hlavním oltářem v horní části vysoké obdélné niky s půlkruhovým záklenkem kruhové okno s barevnou vitráží.

Okno dolní oratoře je barokní, s profilovanou zárubní, tvořené původně patrně 12 obdélnými skleněnými tabulkami spojenými olověnými pásky, rozdělené do tří dílů. Pravý díl byl zničen pozdějším vložením dveří, dvě tabulky ve středním dílu chybí z téhož důvodu. Otevírání okna nejasné, nad i pod oknem táflování. Nad tímto je prolomeno okno horní oratoře, dvoukřídlé, barokní, tvořené obdélnými skleněnými tabulkami spojenými olověnými pásky. Každé křídlo se skládá ze tří dílů po čtyřech tabulkách. Dolní část je možné vysunout. Součástí tohoto okna je také táflování celé okenní niky. Nad tímto oknem se nachází půlkruhový záklenek, zřejmě pozůstatek starší situace před vložením okna oratoře.

Sakristie

Sakristie má čtvercový půdorys, zaklenuta je křížovou klenbou, vybíhající z polopilířů v rozích místnosti. Na severu, jihu a východě niky se segmentovým záklenkem. V severní nise vstup do sakristie z exteriéru, v jižní vstup do lodi kostela, ve východní okno.

Vstupní dveře do sakristie jsou jednokřídlé, rámové konstrukce, rozdělené do čtyřech polí s jednoduchými výplňovými kazetami. Z vnější části kolem dveří dřevěná profilovaná lišta. Zámek krabicový, klika samostatná, obdélné držadlo, kování barokní. Vnitřní dveře mezi sakristií a presbytářem téměř totožné, horní závěs vylomen z ostění, dveře proto nefunkční. Ve východní stěně sakristie se nachází čtyřdílné okno. Horní dva díly tvoří vždy jedna skleněná tabulka, dolní díly jsou vyplněny každý čtyřmi menšími tabulkami, z interiéru v okenním otvoru vložené okenice s pásovými závěsy.

Schodiště

V kostele se nachází jedno vřetenové schodiště. Situováno je v síle jižní stěny kruchty. Umožňuje přístup na kruchtou a půdu kostela, odkud je možné vstoupit také na věž. Od tohoto schodiště pravidelně vybíhají niky se segmentovým záklenkem do síly zdiva, pravděpodobně pro úsporu stavebního materiálu a odlehčení celé konstrukce. Jedná se o levotočivé vřetenové schodiště, složené z masivních dřevěných stupňů, které na jedné straně tvoří vřeteno, na straně druhé jsou vetknuté do stěny. Přístup je možný pouze z exteriéru kostela chodbičkou v síle zdiva, vstup z interiéru, z prostoru pod kruchtou je zazděný. Ke schodišti je nutné vystoupat po dvou pískovcových stupních. V přístupové chodbičce je podlaha tvořena menšími topinkami, podlaha nik na schodišti dlážděna cihlami. Prostor schodiště je osvětlen malými jednokřídlými okénky.

Dveře k vřetenovému schodišti z exteriéru jsou svlakové konstrukce, přední strana pobita šikmo kladenými prkny s profilovanými hranami. Závěsy pásové s dvoudílným perem, zámek krabicový, částečně zapuštěný, samostatná klika, všechno kování z 19. století.

V síle severní stěny kruchty se nachází prázdný tubus vřetenového schodiště, spojujícího přízemí kostela s kruchtou. Přístup k tomuto tubusu byl z prostoru pod kruchtou, který je dnes částečně zazděný, dále na varhanní kruchtě nízkými dvířky. Prostor je shora zakončen částečně zřícenou kopulovou klenbou. V tubusu je možné sledovat výklenky, podobné jako v případě existujícího schodiště. V úrovni kruchty se nachází segmentově zaklenutý výklenek s dveřmi vedoucími na kruchtou.

Kruchta

Kruchta má obdélný půdorys, v rozích s pilastry, ze kterých vybíhá křížová klenba. Velkou část prostoru zabírají varhany. Na jihu se nachází vstup na vřetenové schodiště, rámovaný mírně odstupňovaným portálkem, na severu v totožném portálku nízká dvoukřídlá dvířka do tubusu zaniklého schodiště. Ve východní stěně je proražen vysoký obdélný otvor s půlkruhovým záklenkem, umožňující přístup do prvního patra věže. Na kruchtě se nachází zděné zábradlí. Jeho horní část tvoří profilovaný trám a k němu po celé délce připevněný dřevěný notový pult s elektrickými lampami. Podlaha je pobita dlouhými a širokými fošnami, na jižní straně ke vstupu od schodiště sestupují dva stupně.

S vřetenovým schodištěm je kruchta spojena jednoduchými dveřmi svlakové konstrukce, s pásovými závěsy, krabicovým zámkem a madlem, kování patrně z 19. století. O něco mladší jsou dvoukřídlá dvířka svlakové konstrukce s pásovými závěsy zpřístupňující prázdný tubus vřetenového schodiště.

První patro věže

Místnost v prvním patře věže je téměř čtvercového půdorysu, zaklenutá křížovou klenbou, v jejím jihozápadním rohu se nachází patrně vestavěná šachta pro závaží hodinového stroje, která na této úrovni dosahuje svého dna. Malý vstup do ní je obdélný se segmentovým záklenkem, dvířka jsou svlakové konstrukce s pásovými závěsy. Ve východní stěně místnosti se nachází výše popsáný vstup na kruchtu, v západní potom segmentově zaklenutá nika s oknem. Toto okno je vysoké, obdélné, se segmentovým záklenkem, složené z malých šestibokých tabulek skla, zasazených do kovového rámu, železnými pásy členěné do šesti polí, přičemž jedno pole je otevíravé. Závěsy mají půlkulatou hlavu. Podlaha je dlážděna cihlami ve vzoru stromeček. V klenbě i v podlaze jsou proraženy otvory pro lana, uvádějící do pohybu o patro výš se nacházející zvony.

Zvonové patro věže

Zvonové patro věže má čtvercový půdorys, trámový strop se záklopem a podlahu tvořenou zčásti prkny přibítenými ke spodní části konstrukce zvonové stolice a zčásti zásypanou klenbou prvního patra věže. Do všech světových stran míří segmentově zaklenuté niky. Ve východní se nachází vstup na půdu kostela, v ostatních jsou prolomena okna. Na cihlách, jimiž je vyzděn bankál oken se nachází vyražená písmena T.T.D. označující lokalitu cihelny a jejího majitele, tedy Thurn Taxis Dobrovice. Okenní otvory jsou vyplněny dřevěnými

žaluziemi. Téměř celý prostor zabírá zvonová stolice. K východní stěně přiléhají úzké žebříkové schody do hodinového patra věže. Jejich zábradlí je tvořené latí.

Zvonová stolice je vzpěradlové konstrukce, tvořená třemi sloupky, každý podepřený dvěma páry šikmých vzpěr sevřených kleštinami. V horní části jsou sloupky spojeny vodorovným trámem a zpevněny pásky. V dolní části se nachází šikmé vzpěry, svázané s konstrukcí pod podlahou. Dolní část konstrukce zvonové stolice je z části zakryta prkennou podlahou. V současné době se zde nachází dva zvony (Ježíš a Petr) připevněné k pohyblivým traverzám, menší v její jižní části, větší uprostřed. Umístít je zde však možné celkem čtyři zvony. Prázdné místo pro třetí zvon se nachází v severní části zvonové stolice, místo pro čtvrtý, menší, je vytvořeno dvěma trámy spojenými se zvonovou stolicí v severozápadním koutu místnosti.

Hodinové patro věže

Hodinové patro věže má čtvercový půdorys, je ovšem dřevěnou příčkou rámové konstrukce pobitou prkny rozděleno na dvě části. Příčka je prolomena otvorem přivádějícím světlo k hodinovému stroji a u ústí schodiště také dveřmi svlakové konstrukce. V celém patře se nachází prkenná podlaha, strop je též podbitý prkny. Menší místnost je dlouhá, úzká, obdélná, ústí sem výše popsané žebříkové schody ze zvonového patra věže, ve stropě se nachází otvor do krovu báně. Ve východní stěně v segmentově zaklenuté nice prolomeno malé okno bez výplně. Na severní zdi při otvoru do krovu věže žlutou barvou provedený nápis „*VM 10/8 1894. Dobrov.*“ Druhá místnost je větší, obdélná, obložená dřevem. V severní, jižní a západní stěně jsou prolomeny segmentově zaklenuté otvory, z exteriéru zakryté hodinovými ciferníky. Z interiéru je možné tyto otvory zakrýt dřevěnými posuvnými okenicemi. Na stěnách lze nalézt dva letopočty, vyvedené červenou barvou. První „*1880*“ je situován nalevo od severního otvoru k hodinovému ciferníku, druhý „*1881*“ napravo od téhož otvoru. V jihozápadním rohu místnosti se v podlaze nachází ústí šachy pro závaží hodinového stroje. Hodinový stroj spočívá téměř ve středu prostoru, usazený je na rybinou roubeném podstavci. Na jednom z ozubených kol se nachází nápis, týkající se pořízení tohoto stroje Marii Isabelou Thurn Taxis v roce 1853.

Prostor krovu

Krov nad lodí kostela tvoří jeden objemný prostor. Jediným narušením je klenba v centrální části kostela, vystupující nad úroveň obvodového zdiva. Krov je přístupný již zmíněným vřetenovým schodištěm, které se do jeho prostoru přímo otevírá ještě pod korunou zdiva. Odtud vede jednoramenné schodiště ke dveřím do zvonového patra věže. Část tohoto

schodiště je vedena po zdivu kostela, stupně jsou tvořené prkny, zbytek schodiště tvoří dřevěné bočnice se stupni. V prostoru krovu se ve zdivu těsně pod jeho korunou nalézají od sebe pravidelně vzdálené otvory, skrze které je viditelný trámový věnec ztužující celou stavbu. Dveře oddělující prostor krovu od zvonového patra věže jsou dvoukřídlé, rámové konstrukce, se čtyřmi jednoduchými výplněmi, z nichž jedna zcela chybí.

Krov nad lodí a presbytářem pochází asi z poloviny 19. století. Typologicky se jedná o Rankův krov. Krokve spočívají ve většině případů na krátkatech, zakončených výměnou. V krovu lodi a presbytáře je na trámech černou barvou provedeno několik nápisů. Nad severní částí lodi na šikmém sloupku letopočet 1848, na krátketi vybíhajícím ze severovýchodního rohu presbytáře nápis „*K.K.1876*“, na krátketi nad středem presbytáře nečitelný nápis s letopočtem 1848, na vazném trámu nad presbytářem nápis „*Fr. Fuka J.H F.Hecl. Pokriwacy z Dobrawice 1848.*“ Vzhledem k časovému vymezení používání Rankova krovu je pravděpodobné, že nápisy odkazující na roku 1848 vznikly krátce po jeho vybudování.

Úpravy povrchů

Základními barvami exteriéru jsou okrová, použitá na detaily a bílá, použitá na plochy průčelí. Nad hlavním vstupem se nachází erb rodiny Valdštejnů se zbytky barevnosti. Dolní pravé a horní levé pole mají modrou barvu, na rostlinných motivech je možné nalézt zbytky zelené. Výmalba interiéru pochází z přelomu 19. a 20. století. Některé detaily byly malovány ručně, například postavy na kopuli nebo imitace mramoru na pilastrech, některé pomocí šablon nebo válečků. Zbylá část interiérů kostela je vymalována bílou, případně okrovou barvou. V interiéru se nachází několik míst, kde byla omítka poničena rytím písmen a obrazců. V prvním patře věže jsou tyto rytiny doprovázeny letopočty odkazujícímu převážně na 30. léta 20. století, v prostoru krovu při vstupu do věže jsou to letopočty od konce 19. do počátku 21. století a konečně ve zvonovém patře lze nalézt nápisy ze století 20.

3.5.5 Ostatní stavby

Pro kontext je nutné popsat alespoň stručně podobu zámku, na východě přímo navazujícího na kostel. Zámek na Loučeni je trojkřídlá jednopatrová budova na půdorysu ve tvaru písmene U. Na západním křídle se nachází mansardová střecha, na postranních křídlech jde o střechy valbové, všechny kryté bobrovkami. Nad úroveň střechy vystupuje množství komínů, na východním a západním průčelí středního křídla pokaždé tři arkýře, po stranách středního krátké atiky, na severní a jižní straně vždy jeden arkýř. I přes složitý stavební vývoj mají průčelí celého objektu jednotný ráz.

3.6 Stavební dějiny objektu

O nejstarším kostele na Loučeni nemáme příliš informací. První zmínky o něm pochází ze 14. století, zasvěcený byl již v této době Nanebevzetí Panny Marie. Na počátku 18. století jeho funkci zastal nový, starý pak úplně zanikl kolem roku 1780. Tuto událost lze spojit s kostelními účty, týkajícími se „dolní kaple,“ které ustávají roku 1779. V takovém případě by daný kostel stál v dolní části obce, kde se nacházelo také její středověké jádro. Polohu kostela může nastínit I. vojenské mapování, kde se jihovýchodně od vrchnostenského dvora nachází sakrální stavba, kterou nelze ztotožnit se žádnou stavbou z mladších mapových děl, ani pozorováním v terénu. Již v mapách stabilního katastru daná sakrální stavba není, a proto můžeme její zánik datovat před rok 1842. Starý loučeňský kostel se tak pravděpodobně mohl nacházet na pozemku v mapách stabilního katastru označeném číslem 39, tedy v místě dnešního č.p. 94.

Současný loučeňský kostel, téhož zasvěcení jako starý, byl vystavěn v letech 1710-1713 Karlem Arnoštem z Valdštejna v sousedství v té době budovaného zámku. Dokončovací práce, hlavně co se týká jeho zařizování, však trvaly alespoň do roku 1718. V této době, konkrétně roku 1720 je na Loučeni zmíněn architekt František Maxmilián Kaňka.

Na loučeňském kostele můžeme vyzorovat dvě prameny nedoložené barokní fáze stavby. V první byla vystavěna loď s presbytářem, sakristií a dolní oratoří. Ve druhé, která ji těsně následovala, byla přistavěna věž a křídlo spojující kostel se zámkem spolu s horní oratoří. Že je věž kostela mladší, lze usoudit z podoby portálu v jejím přízemí, jehož dimenze ve stísněném prostoru nedávají smysl a architektura je z části zakryta klenutím místnosti, věž vykazuje ve velké míře od kostela odlišné architektonické členění a detaily – ze západního průčelí přejímá pouze členění patek a hlavic pilastrů a profilaci říms. Dále různé kostelní inventáře uvádí, že věž byla ke kostelu přistavěna.²⁵⁹ Teorii dvou fází stavby ovšem z části vyvrací opis stavebních výdajů z Pamětní knihy loučeňského kostela pro rok 1713, zmiňující kostel a zvonici, ve kterém lze ovšem nalézt řadu nesrovnalostí. Kostel je zde uveden vyšší než zvonice, podivná je informace o „*veži nad zvonici,*“ stavěné tesaři a nakonec o „*malování dvou měděných bání... a barvení věže na zvonici.*“ Předpokládejme, že jedna z bání byla osazena na sanktusníku, druhá na zvonici. Proč tedy byla ještě barvena věž nad zvonici? Řešením otázky by bylo připuštění existence jakéhosi provizoria, zvonice stojící v těsné blízkosti současného

²⁵⁹ V kostelních inventářích lze najít zmínky že se tak stalo roku 1848. Jedná se však o omyl, poprvé uvedený roku 1874, který, další inventáře nekriticky přebraly. Roku 1848 byla věž pouze významně rekonstruována, dřívější inventáře zmiňují věž jako přístavek bez konkrétní datace.

kostela v podobě přízemní zděné stavby a nad ní ze dřeva zhotovené nevysoké věže s bání. Této teorii nasvědčují také rozměry nového kostela, uvedené v témže zápisu farní kroniky – informace o výšce 20 loktů (asi 12m) a délce a šířce 36 loktů (asi 21m) odpovídají skutečným rozměrům kostela bez věže a střechy.

Součástí druhé fáze stavby bylo patrně zřízení horní oratoře, která byla vložena do okna s půlkruhovým záklenkem, záklenek okna oratoře byl zarovnan, avšak zbytek půlkruhového záklenku kostelního okna je nad ním stále zřetelný. Dolní oratoř byla v této době pouze upravena, široký portál s uchy byl převrstven mladším oknem s táflováním, stylově totožným s oknem horní oratoře.

Nejstarší podoba kostela je zachycena na vedutě J. Venuta z roku 1804, „*Zámek Loučeň v Boleslavském kraji zaznamenaný od J.J.D. 1725.*“ Pokud bychom uvěřili, že zámek s kostelem takto v roce 1725 opravdu vypadaly, měl již kostel na rozdíl od zámku téměř současnou podobu.

Na zmíněné vedutě již stojí kostelní věž i křídlo propojující kostel se zámkem, vzniknout tedy musely v letech 1713-1725. Dataci druhé fáze výstavby kostela by mohla osvětlit ještě nedatovaná německy psaná tabulka patrně z 2. poloviny 18. století, kde je za dobu výstavby kostela považován rok 1717. Je možné, že právě v tomto roce byla druhá fáze dokončena, avšak je otázkou, do jaké míry lze uvedenému letopočtu věřit. Z textu, který předchází tomuto SHP vyplývá, že autorem první fáze byl pravděpodobně Mikuláš Raimondi, druhé potom F. M. Kaňka.

Zajímavé je ještě zobrazení Loučeň na Müllerově mapě, Čech, kde je zachycena jako vesnice se zámkem a samostatně opodál je v mapě vyznačen kostel.

Velkou neznámou ve vývoji kostela je sanktusník. Doložený je na výše zmíněné vedutě i dalších ikonografických pramenech z počátku 19. století, písemné prameny jej však zmiňují pouze v roce 1713 a 1768. Zaniknout musel nejpozději roku 1848 v souvislosti s pravděpodobným vztyčením nového krovu na kostele.

V roce 1770 byl upravován krov a krytina věže. Roku 1783 a 1839 byla opravována podlaha kostela. I přes neustálou drobnou údržbu, kterou dokládají prameny, začíná být v polovině 30. let 19. století neuspokojivý stav jeho střech. Až do roku 1846 se objevují zprávy, které tento stav potvrzují.

V roce 1841 začala významná oprava celého kostela. V tomto roce proběhly zednické práce, které kostelní účty popisují jako opravu omítek, případně přezdění celých, blíže nespecifikovaných částí zdiva. Vyměněny byly také kamenné prahy hlavních dveří. V následující roce práce pokračují. Krom jiných nespecifikovaných zednických prací byla vybílána sakristie, dále jsou zmíněny práce pokrývačské, i když ne ve velkém rozsahu, práce klempířské a zámečnické, byla opravena okna a dveře.

V roce 1843 je ve Zprávě o stavu patronátních budov kostel uveden v dobrém stavu, až na krytinu z plechu, nacházející se na věži. Hned v následujícím roce je už jako poškozená uvedena nejen krytina věže, ale také krov a krytina kostela. Stav střech na kostele se dále zhoršoval a ve zprávě z roku 1846 je jak na kostele, tak na věži uváděno hodnocení „na spadnutí.“ Zároveň je však zmíněno povolení ke stavbě. Dle kostelních účtů však probíhají pouze drobné udržovací práce. V dopisu vikariátnímu úřadu v Nymburce je v roce 1847 opět zmíněno povolení k opravě krytiny, krovů i plechů, ovšem práce v tomto roce v účtech zachycené, mají opět pouze udržovací charakter.

Změna přichází roku 1848. Právě v tomto roce došlo k opravě střechy věže, která je celkem detailně zaznamenána v Knize počtů loučeňského kostela i v Pamětní knize záduší loučeňského. Uváděny jsou výdaje na tesařské, zednické, pokrývačské, klempířské, zámečnické, sklenářské i kovářské práce, k tomu další výdaje za materiály. Vyskytují se také vysoká vydání na pokrývačské práce. Přesněji víme jen, že byl kostel vybílán a opraveny oltáře, dále byla přeložena dlažba ve zvonici. Kostel byl zvenčí oškrabán a nabílen. Nejasné je zřízení nového krovu kostela. O tomto svědčí krom vysokých účtů za tesaře pro rok 1848 také nápisy v krovech samotných. Je jisté, i když v kostelních účtech ani pamětní knize není přímo zmíněna stavba nového krovu kostela, že nejdříve roku 1847 a nejpozději roku 1848 tento vznikl.

Je otázkou, zda při této, nebo při předchozí stavební činnosti v roce 1841 byla zazděna okna prvního patra věže, případně zda se původně o okna vůbec jednalo a niky na stranách věže nebyly slepé již od počátku existence stavby. Veduta A. Venuta by nasvědčovala verzi, podle které se zde okna původně nacházela. Prameny také přináší vysvětlení, proč nejsou na Venutově veduté zřetelné hodinové ciferníky na kostelní věži – veduta má zobrazovat stav v roce 1725, zatímco na ciferníku měl být během oprav roku 1848 objeven letopočet 1780 a 1726. Hodiny ani ciferníky tedy na věži v době vzniku veduty ještě pravděpodobně nebyly.

Na tesařské a zámečnické práce a materiály je ještě v roce 1849 vydána poměrně vysoká suma. Pokrývačské práce se však nejen roku 1849, ale i v roce následujícím omezují dle uvedených účtů pouze na opravy střechy poškozené povětrností.

V roce 1850 je zmíněn hodinář, kterému byla zaplácena poměrně vysoká suma. Vysoké útraty pokračují dále rokem 1851, zde ale není krom výdajů na hodináře doložitelné, zda řemeslníci pracovali na budově kostela, případně lokálie. Zmínky o práci hodináře končí v kostelních účtech rokem 1851. Na jednom z velkých ozubených kol hodin umístěných na kostelní věži se nalézá německý nápis, který říká, že tyto hodiny nechala vyrobit Marie Isabela Thurn Taxis roku 1753. Nepochybně se jedná o tytéž hodiny. Je možné, že platby hodináři v následujících letech již nehradila kostelní pokladna, nýbrž přímo kněžna Isabela Thurn Taxis.

Dále téměř každý rok probíhaly opravy střechy, roku 1856 drobná oprava dlažby v kostele a vyšší částka je zaznamenána v roce 1860 v účtech sklenářských za opravu v předešlém roce kroupami vytlučených oken. Roku 1863 byla na kostelní střeše zřízena dvě „kulatá okna“. Pravděpodobně jsou myšlena volská oka, později zaniklá, doložitelná na historických fotografiích.

Roku 1868 bylo vydáno množství peněz na zednické práce na loučeňském kostele. Zmíněno je zadělání nového prahu u hlavních dveří, práce s tím spojené a také bílení sakristie. Významná je z téhož roku ještě zmínka o rozebrání „točitých schodů“ ze „starého vchodu na kůr“. Nepochybně se jedná o dnes již neexistující schodiště, které se nacházelo v severní části západního ramene kostelní lodi, po němž dodnes zůstal prázdný tubus. Dále je zmíněno: „Dveře od starého vchodu na kůr odklidit a plentu dát.“ To ovšem nebylo zcela realizováno. Pokud jde o dveře do prostoru tohoto schodiště pod kruchtou, byly ponechány na místě, zazděny byly jen z části a dveře z kůru byly patrně později nahrazeny menšími, umožňujícími přístup do jinak nevyužitého prostoru. Důvody, z jakých bylo schodiště zrušeno nejsou známy. Se zánikem tohoto schodiště může souviset zazdění vstupu na druhé schodiště z prostoru pod kruchtou a proražení přístupové chodbičky z exteriéru v síle zdiva kostela. Tato úprava může být ovšem staršího data, nebyla ale jistě součástí barokních fází stavby kostela.

V dalších letech jsou známé informace pouze o běžných udržovacích pracech, povětšinou pokrývačských a sklenářských. Výjimkou je zmínka o nových pantech, hácích, zámku a klíče do dveří na kruchtě, které je možné spojit se současným kováním těchto dveří

a také zmínka o umístění nádrže na vodu na kostelní věž roku 1870 v souvislosti se zprovozněním vodotrysku v zámeckém parku.

Dveří se týká také další informace, tentokrát z roku 1872, kdy byl podle kostelních účtů „*vysekán falc pro dveře u sakristie*.“ Další účet na zámečnické práce popisuje dodané kování a na tyto účty navazují další z roku 1873 za sklenáře a truhláře. Nelze zpochybnit, že jsou zde zmíněny současné dveře z presbytáře do sakristie, osazené na straně zárubně do presbytáře, zatímco jejich předchůdce – dveře barokní spočívají stále na svém místě, osazené na straně zárubně do sakristie. V truhlářském účtu jsou zmíněny ještě nové dvoukřídle dveře na kůr. Ztotožnit je lze pouze s dvířky vedoucími z kruchtly do výše zmíněného prostoru zrušeného vřetenového schodiště.

V roce 1873 byly do kostela pořízeny nové varhany. S jejich instalací byly spojeny významné stavební práce, dle účtů především tesařské, odehrávající se na kruchtě. Krom zboření a odvezení starých varhan je zmíněno vybudování nové podlahy na kůr a přípravné práce na usazení varhan.

Interiér kostela byl upravován roku 1880. Všechny omítky oškrabány, natřeny šedou barvou, v presbytáři potom modrou barvou se zlatými hvězdičkami. Totožný vzor se na klenbě presbytáře nachází dodnes, je ovšem otázkou, do jaké míry je možné jej spojit s úpravou z roku 1880, nebo pozdější, která bude ještě zmíněna.

Z následujících drobných účtů na opravy kostela vyčnívá vydání na klempířské a tesařské práce na kostelní věži v roce 1880, v roce 1882 byl pak na kostele zřízen hromosvod. Roku 1889 byla v celém kostele položena nová cementová dlažba.

Poslední opravdu výrazná rekonstrukce kostela proběhla v letech 1899 - 1902. Zaznamenány jsou práce všeho druhu, z nichž nejvýznamnější budou jmenovány. Tyto práce daly interiéru kostela současnou podobu. Roku 1899 byly uvnitř kostela vyspraveny stěny a klenby, do kopule proraženy 4 větrací otvory. Následně byl celý objekt vymalován malířem Vilémem Vondřejcem z Královských Vinohrad. Tentýž malíř je též autorem erbu rodiny Thurn Taxisů, který se nachází na plechové desce pod horní oratoří. Dále je doložena výměna všech oken v lodí a presbytáři, sakristii v přízemí kostelní věže a na kruchtě zůstala okna starší. V následujícím roce proběhla oprava střechy a fasády, opravena byla také střecha věže. Zhotoveny byly ještě dvoukřídle svlakové dveře a branka. Místo osazení zmíněných dveří není specifikováno. Mohlo by se jednat o dveře spojující krov kostela se zvonovým patrem věže, branku by bylo možné spojit jedině s dvířky vedoucími z kruchtly do prostoru zrušeného

vřetenového schodiště. Roku 1901 byla zřízena nová střecha nad sakristií včetně převázání krovu. Tašková střecha byla nahrazena plechovou. v klempířských účtech je hovořeno o „*plechování tří stran dřevocementové střechy*“, tedy jednalo se zřejmě o střechu valbovou, současná pultová je mladší. Práce na kostele vrcholí v roce 1902. Jde již o drobnější klempířské a pokrývačské práce, objevuje se také účet za „*vynesení rumu*“ z kostela, celkem 21 povožů.

V roce 1904 byly do loučeňského kostela pořízeny nové varhany. S jejich instalováním jistě souvisí úpravy kruchty, minimálně její podlahy, které však nejsou v pramenech doložené, uvedena je pouze vysoká částka, která byla v tomto roce vynaložena na opravy a drobné úpravy.

Roku 1905 je krom drobných údržbových prací zmíněna výměna prahu kostelních dveří, který byl poté druhotně osazen ve vstupu na kruchtu. V roce 1908 byly vyměněny nebo opraveny okapy na kostele a obarvena střecha věže.

Významným je ještě pořízení dvou kyvných dveří roku 1909. Jedny jako součást nového zádveří při vstupu do kostela z nádvoří zámku, druhé pravděpodobně nahradily dolní část barokních dvoukřídlých dveří, oddělujících loď kostela od podvěží.

Zajímavou je informace, uvedená v literatuře v roce 1912, kde je v místě dolní oratoře zmíněna jakási kaple. Pokud tato skutečně existovala, jak fungovala, jakým způsobem do ní byl zajištěn přístup z kostela (dnešní dveře zasahující do konstrukce barokního okna jsou mladší), či jakého byla zasvěcení, není jasné. Roku 1913 byla dle dostupných účtů elektrifikována fara. Do jaké míry lze tuto událost spojit s elektrifikací kostela, či zda byl elektrifikován později nelze z prostudované literatury ani pramenů určit. Také v roce 1913 jsou zmíněny pokrývačské práce kvůli „*přidělení šňůry na poznání vody*.“ Pravděpodobně se jedná systém kladek a lanka připojeného k plováku uvnitř vodní nádrže, která se nacházela na kostelní půdě. Přímo doložené je ovšem pouze její dno (viz následující odstavce). Kdy vznikla, nebo kdy zanikla, není jasné.

Během první světové války byly zkonfiskovány dva zvony (Maria a umíráček). Ze čtyř zbyly dva (Ježíš a Petr), které se na zvonové stolici nacházejí dosud. Roku 1923 byl vyměněn krov věže, bání následně pobita plechem a pořízeny byly nové hodinové ciferníky.

O dalších opravách loučeňského kostela téměř do konce 20. století prostudované prameny a literatura mlčí. Významné lze předpokládat do roku 1945, kdy byl loučeňský zámek zkonfiskován. Samotný kostel zůstal sice v rukou církve, avšak po roce 1948 nelze předpokládat významnější opravy nebo dokonce přestavby. Situace se začíná měnit v 80. letech 20. století, ze kdy pochází projekt na obnovu fasád loučeňského zámku. V návrzích

je pamatováno také na průčelí kostela. V jakém rozsahu nebo kdy přesně tato obnova proběhla, není jasné.

Pravděpodobně v letech 1997 a 1998 byla provedena rekonstrukce krovu nad západním ramenem kostelní lodi. Při této rekonstrukci bylo z půdy odstraněno dno nádrže na vodu, kvůli které bylo v minulosti narušeno několik vazeb krovu. Krov byl v těchto místech uveden do ideálního stavu, tedy pultová střecha byla zrušena a byly obnoveny původní vazby krovu.

Z roku 2007 pochází návrh na opravy střechy a krovu kostela na Loučeni. Tato oprava provedena byla, ovšem nelze doložit kdy přesně. V roce 2012 byl pak restaurován vstupní portál kostela s erbem a atikové koule nad západním průčelím západního ramene lodi kostela. Tyto práce mohou souviset s obnovou fasád kostela. Ty proběhly podle restaurátorského záměru na jejich rekonstrukci nejdříve v témže roce.

3.7 Grafické vyhodnocení stavebního vývoje kostela Nanebevzetí Panny Marie na Loučeni

Legenda

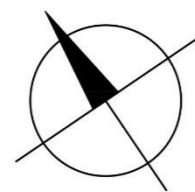
1. barokní fáze (1710-1713)	
2. barokní fáze (asi 1713- asi 1725)	
Asi 2. polovina 18. století	
1. polovina 19. století	
2. polovina 19. století	
Do roku 1945	
Po roce 1945	

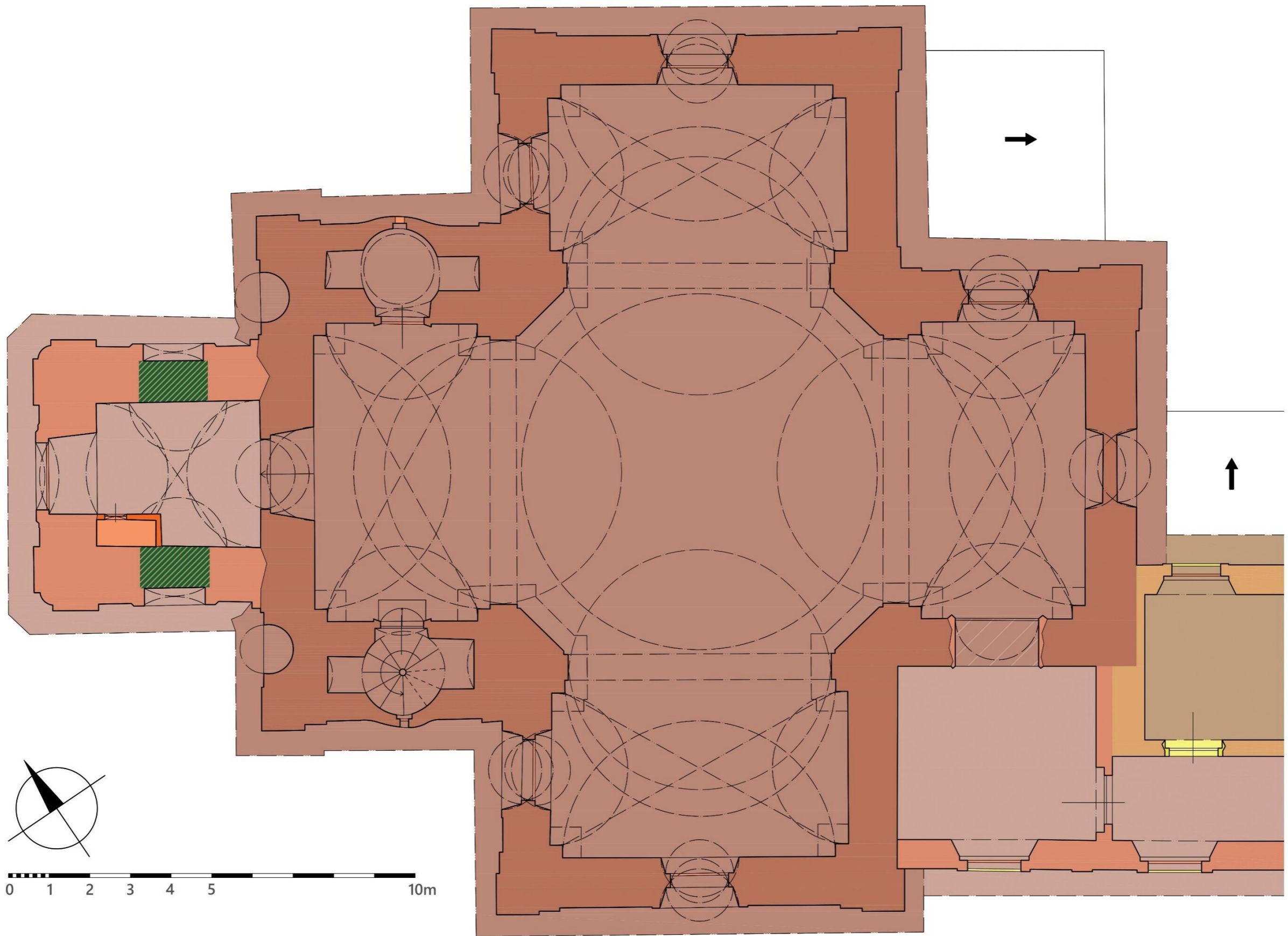

Grafické vyhodnocení
stavebního vývoje kostela
Nanebevzetí Panny Marie
na Loučeni

Půdorys přízemí

M 1:100

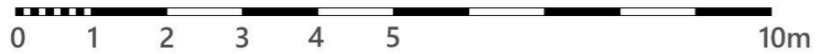
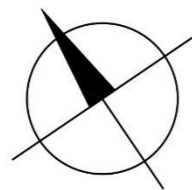

Grafické vyhodnocení
stavebního vývoje kostela
Nanebevzetí Panny Marie
na Loučeni

Půdorys v úrovni kruchty

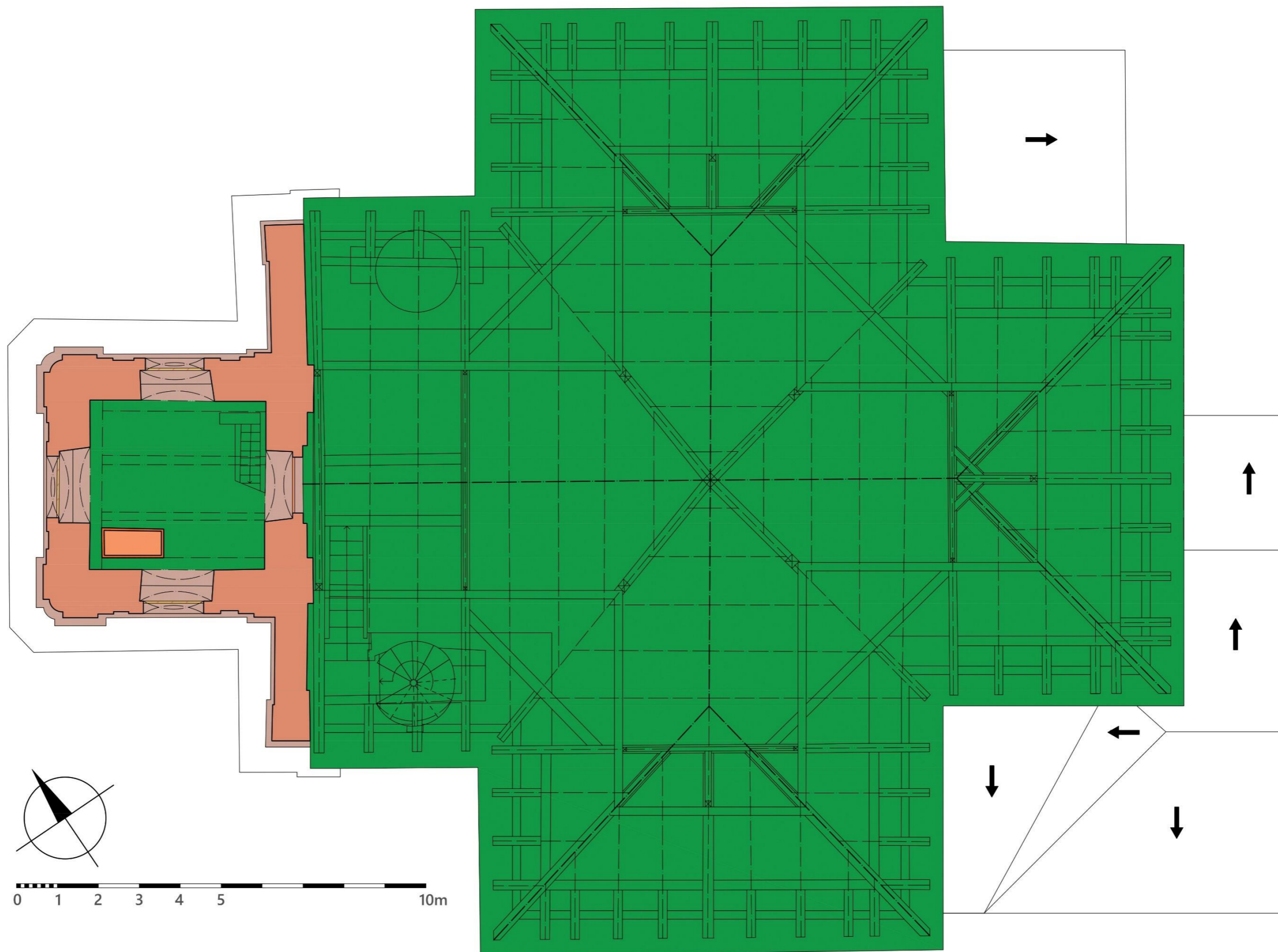
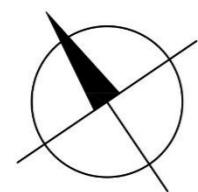
M 1:100

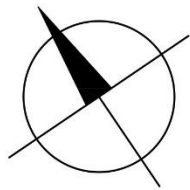
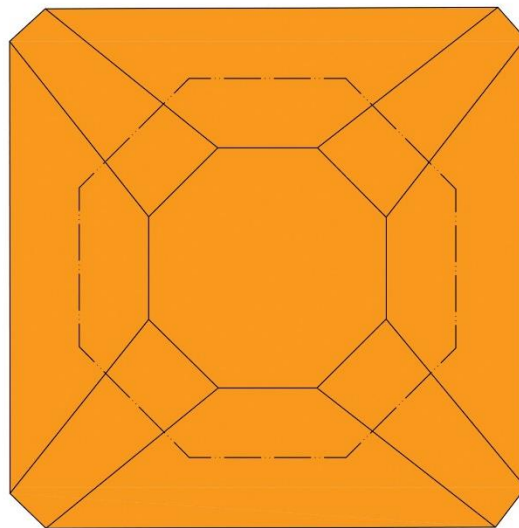
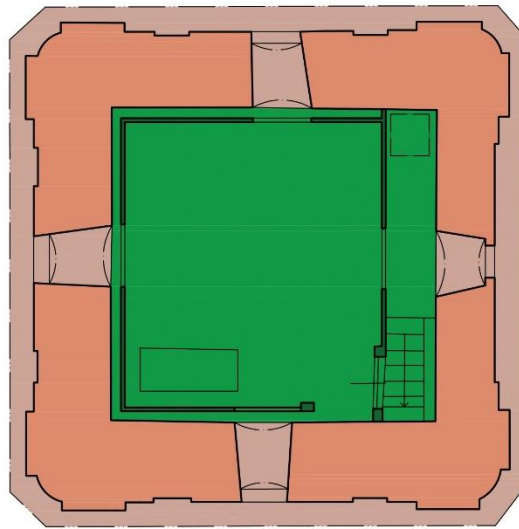

Grafické vyhodnocení
stavebního vývoje kostela
Nanebevzetí Panny Marie
na Loučeni

Půdorys zvonového patra
věže a krovu

M 1:100

Grafické vyhodnocení stavebního vývoje kostela Nanebevzetí
Panny Marie na Loučeni

Půdorys hodinového patra a střechy věže

M 1:100

3.8 Hodnocení objektu

Památkové hodnocení

Loučeňský kostel Nanebevzetí Panny Marie je nepochybně památkově hodnotnou stavbou. Za konstrukce tvořící podstatu objektu lze označit bez výjimky veškeré obvodové zdivo, a klenby, které se v kostele nachází bez ohledu na fáze výstavby kostela. Výjimkou je druhotně proražený přístup k vřetenovému schodišti z exteriéru, který lze označit pouze jako hodnotný. Jako hodnotné se jeví také výplně všech oken, a některé dveře. Dveře pocházející z barokního období je však nutné považovat za konstrukce tvořící podstatu objektu. Mezi hodnotné konstrukce lze zařadit ještě krovy, pocházející z poloviny 19. a 1. poloviny 20. století, s největší pravděpodobností respektující předchozí tvar střech a dále dřevěné konstrukce zvonového a hodinového patra věže, ať se jedná o zvonovou stolici, stropy, případně dřevěné obložení hodinového patra věže. Cenný je také hodinový stroj, pocházející z roku 1853. Hodnotná jsou všechna průčelí stavby a jejich architektonické řešení. Podobně je možné hodnotit členění interiéru, tedy podobu pilastrů, rámování nik, zkosené kouty centrální části lodi a ztvárnění rámování a táflování oken horní a dolní oratoře.

Jako neutrální lze označit konstrukce a prostory šachty pro závaží hodinového stroje. Ta prochází dvěma patry věže, je nepostradatelnou součástí hodinového stroje, a proto je nutné ji tolerovat, i přes skutečnost, že alespoň její vliv na dojem z interiéru prvního patra věže je spíše negativní. Z částečně rušivých prostor nebo konstrukcí je možné jmenovat pouze částečnou zazdítku dveří, vedoucích do tubusu zrušeného vřetenového schodiště v severní stěně prostoru pod kruchtou, za kterou se nachází starší dveře vedoucí do prostoru zmíněného schodiště. Jako zásadně rušivé lze označit pouze umístění dveří do okna dolní oratoře, které významně poškodilo toto barokní okno včetně okolního táflování.

Kulturně historické hodnocení

Jak bylo zmíněno dříve, na Loučeni stál od středověku v dolní části obce kostel obklopený hřbitovem. Se stavbou zámku byl na novém místě vystavěn také nový kostel, který převzal funkci starého. Oba kostely vedle sebe fungovaly asi do roku 1780, kdy byl starý zbořen. Nový kostel tedy naplno převzal jeho funkci, která má především duchovní rozměr. Kostel je dodnes využíván ke konání bohoslužeb, které navštěvují věřící nejen z Loučene. Navíc panská oratoř, ať horní, nebo dolní, byla nedílnou součástí života šlechtických rodin obývajících loučeňský zámek.

Uměleckohistorické hodnocení

Jak bylo zjištěno, kostel Nanebevzetí Panny Marie na Loučeni vznikl ve dvou fázích. První je patrně dílem Mikuláše Raimondiho. Toho lze charakterizovat jako architekta lokálního významu, známého především z působení pro rodinu Valdštejnů na Mnichovohradištsku. Druhá fáze je jistě dílem Františka Maxmiliána Kaňky, významného autora mnoha staveb známých nejen z Čech. Tato osobnost se významně podepsala minimálně do podoby dnešního hlavního, tedy západního průčelí kostela. Kaňka je ve službách Valdštejnů v okolí Loučeň spojován například ještě se stavbou kostelů v Týnci u Dobrovice, Žerčicích a věže kostela v Dobrovici. Podoba exteriéru je barokní a dílem zmíněných autorů, Raimondi je pravděpodobně také autorem podoby interiéru, který ve své podstatě nebyl v průběhu staletí významně upravován, některé detaily jsou však pozdější, především výplně otvorů, podlahy a výmalba, která pochází z přelomu 19. a 20. století.

Estetické hodnocení

Kostel je nedílnou součástí přilehlého zámku. Celý objekt stojí na hraně svahu nad Polabskou nížinou. Především věž kostela se uplatňuje při dálkových pohledech jak z dolní části obce Loučeň, tak ze širokého okolí, a to z jižní a východní strany. Z ostatních světových stran je zámek s kostelem skryt za anglickým parkem.

Typologické hodnocení

Typologicky se jedná o farní kostel, který zároveň plnil funkci zámecké kaple. Jde o jednodílnou centrální stavbu na půdorysu řeckého kříže. Prostorové rozvržení je v několika případech pro tuto stavbu charakteristické – vřetenová schodiště umístěná v síle severní a jižní stěny krucht, neobvyklé je také prvotní, možná provizorní umístění oratoře v přízemí a až následná nástavba horní oratoře.

Urbanistické hodnocení

Loučeňský zámek spolu s kostelem tvoří významný urbanistický celek, od zbytku obce oddělený anglickým parkem. Zpočátku byly zámek i kostel samostatnými budovami. Ve druhé polovině druhého nebo první polovině třetího desetiletí 18. století byl zámek propojen s kostelem severním zámeckým křídlem, které bylo tvořeno v přízemí arkádovou chodbou a v patře chodbou s panskou oratoří. Zámek s kostelem tak utvořili celek na půdorysu ve tvaru písmene L. V pozdější době byly zazděny arkády chodby k oratoři a k její severní straně byla připojena patrová přístavba. Dále bylo vystavěno jižní křídlo zámku, které utvořilo jakousi

protiváhu kostela. Vzniklo tak obdélné nádvoří, ze tří stran ohraničené budovou zámku a kostela. S výstavbou kostela a šlechtického sídla na hraně svahu nad obcí, se vesnice, původně umístěná pod kopcem, začala rozšiřovat na plošinu jihozápadně od nově vzniklého správního centra. Vybudování zámku s kostelem mělo tedy zásadní význam pro budoucí urbanistický rozvoj obce.

3.9 Grafické zobrazení památkového hodnocení kostela Nanebevzetí Panny Marie na Loučeni

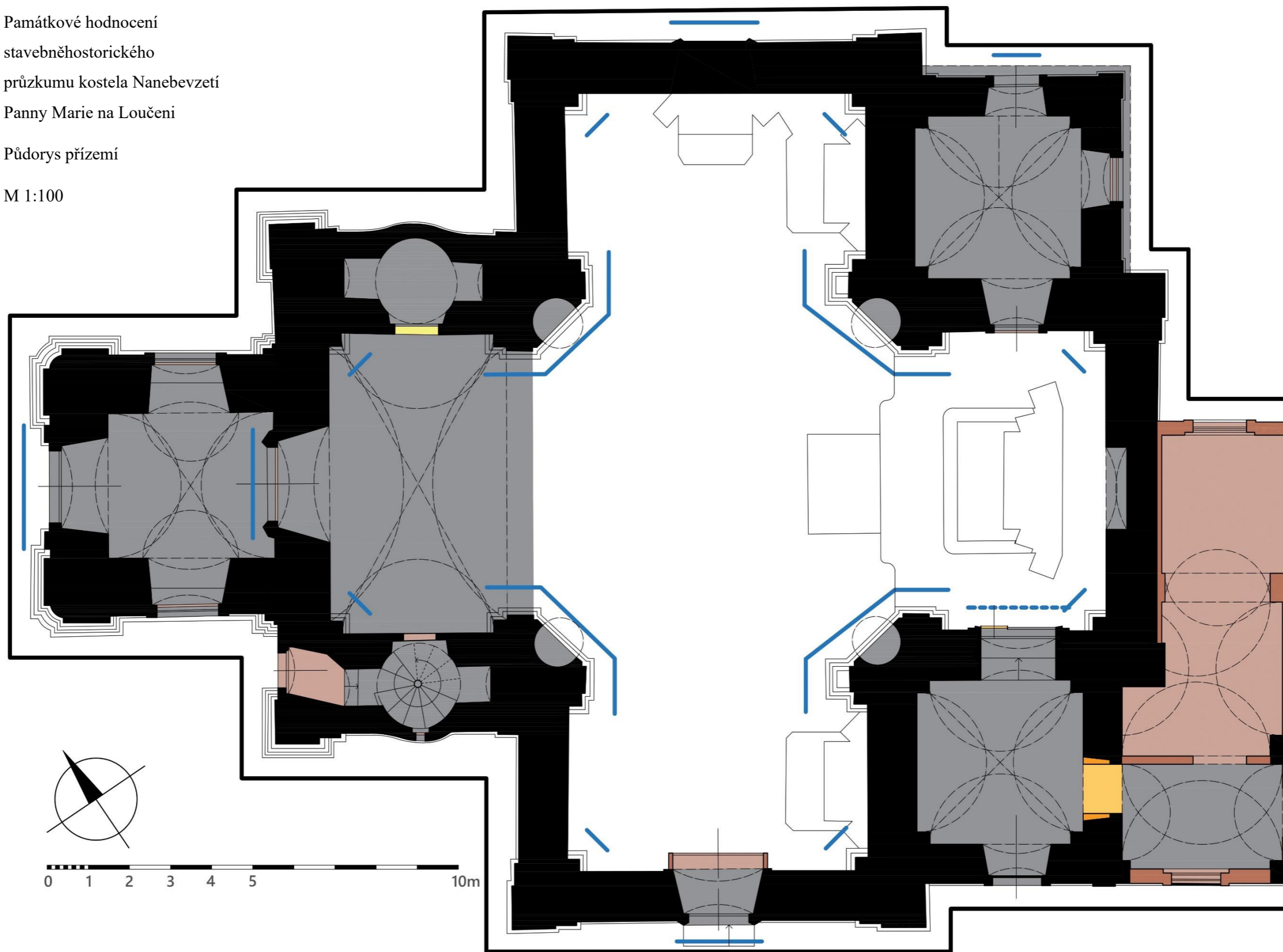
Legenda

Konstrukce a prostory tvořící podstatu objektu	
Konstrukce a prostory hodnotné	
Konstrukce a prostory neutrální	
Konstrukce a prostory částečně rušivé	
Konstrukce a prostory zásadně rušivé	
Konstrukce a prostory doporučené k obnově	
Hodnotná průčelí	
Hodnotné prvky svislých konstrukcí	
Narušené hodnotné prvky svislých konstrukcí	

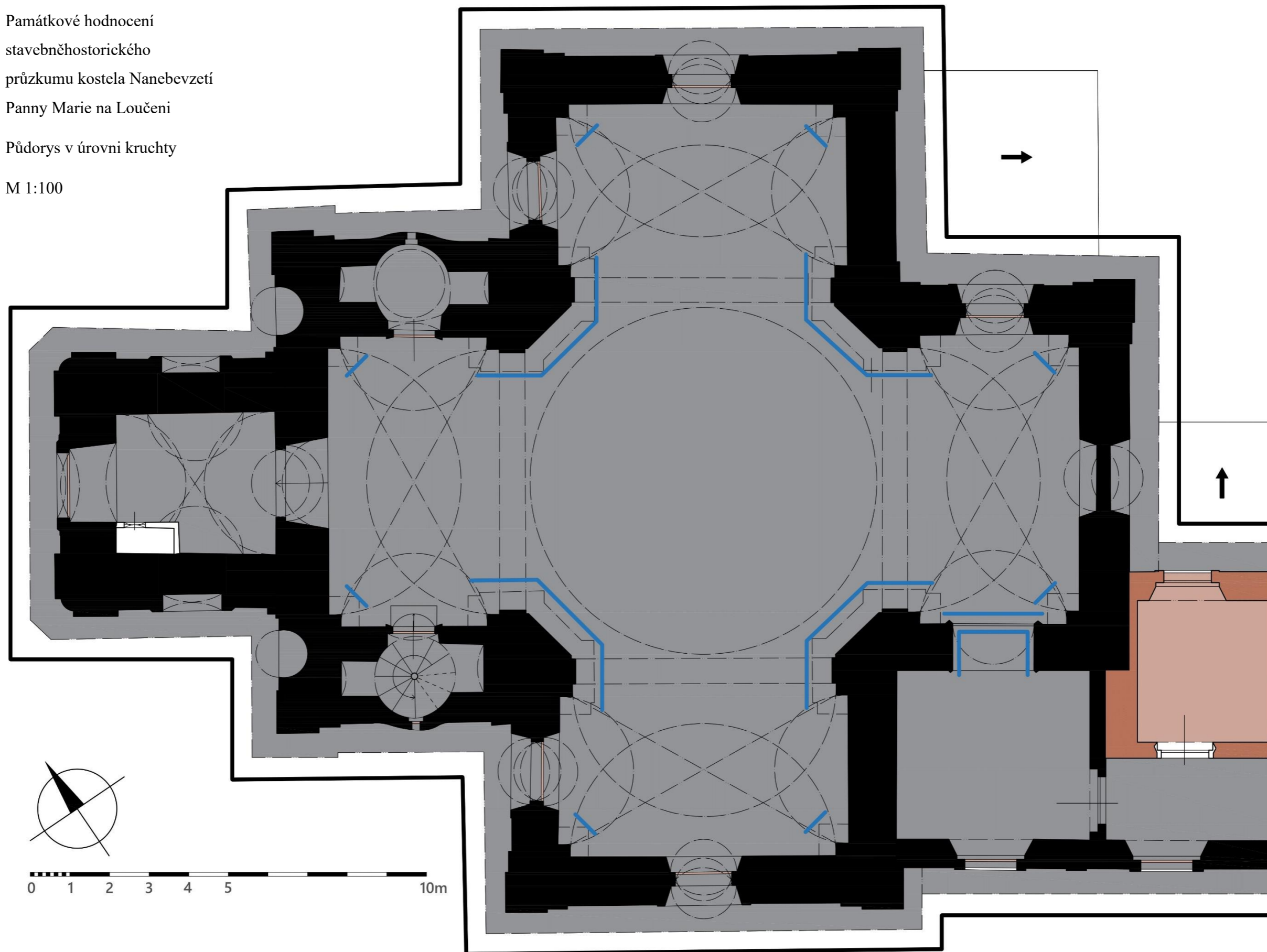
Památkové hodnocení
stavebněhistorického
průzkumu kostela Nanebevzetí
Panny Marie na Loučeni

Půdorys přízemí

M 1:100

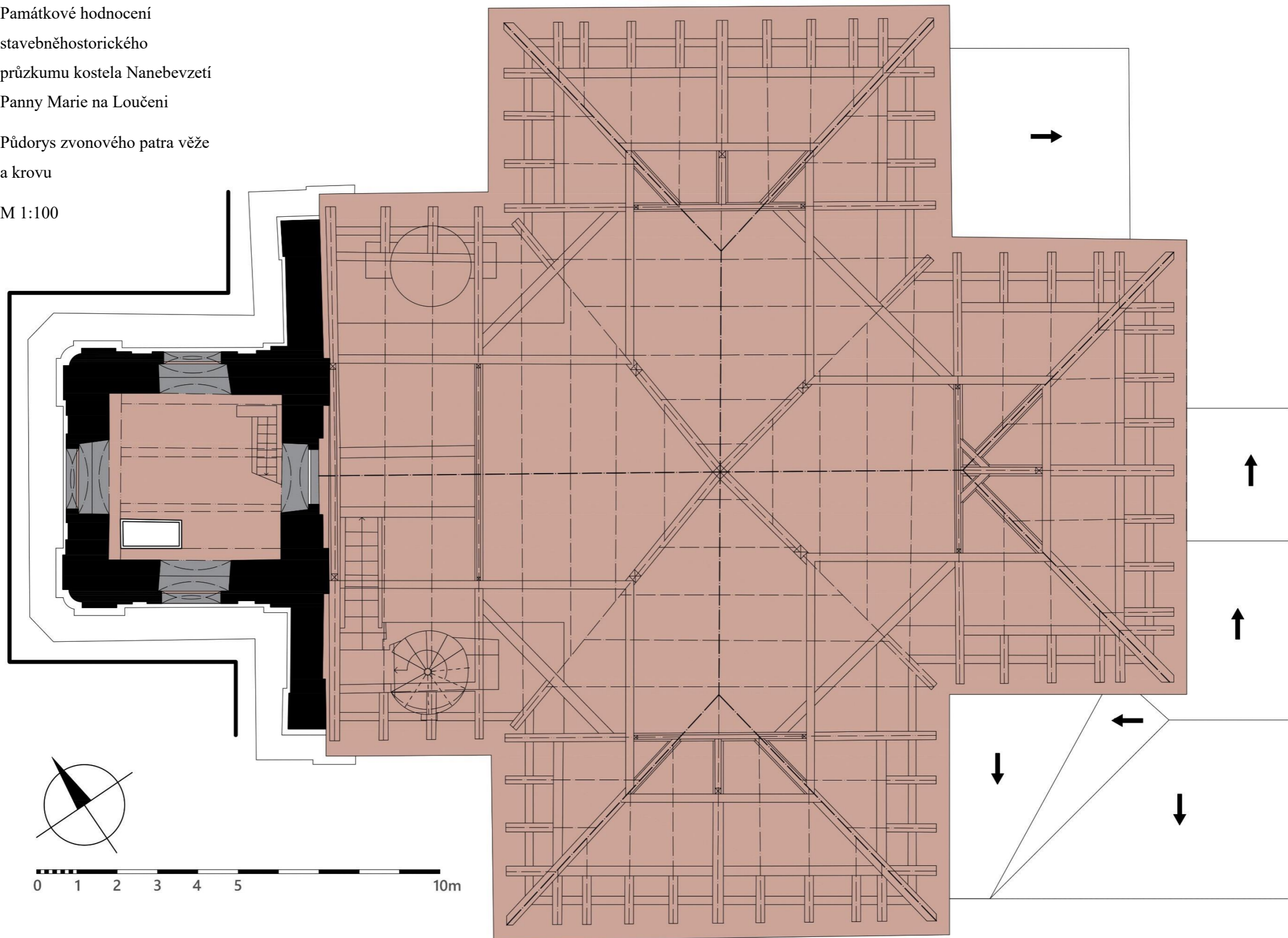
Památkové hodnocení
stavebněhistorického
průzkumu kostela Nanebevzetí
Panny Marie na Loučeni
Půdorys v úrovni kruchty
M 1:100

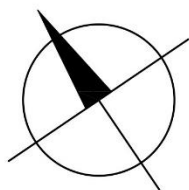
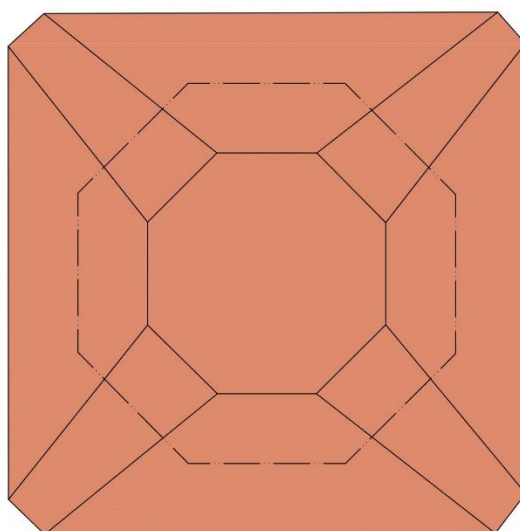
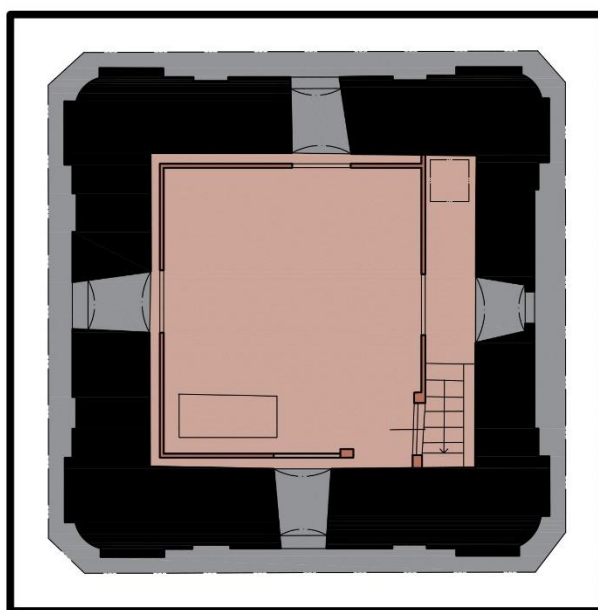

Památkové hodnocení
stavebněhistorického
průzkumu kostela Nanebevzetí
Panny Marie na Loučeni

Půdorys zvonového patra věže
a krovu

M 1:100

Památkové hodnocení stavebněhistorického průzkumu
kostela Nanebevzetí Panny Marie na Loučeni

Půdorys hodinového patra a střechy věže

M 1:100

3.10 Náměty pro potřeby památkové péče

3.10.1 Hodnotné konstrukce, prvky a detaily

V obecné rovině lze za hodnotné považovat veškeré zdivo kostela v jeho plné výšce. Dále v exteriéru veškeré architektonické členění fasád, obzvláště profilaci říms a rámování dveří, oken či nik, roviny střech včetně způsobu pokrytí. Z hodnotných detailů lze zmínit:

kamenické prvky - na západním průčelí věže erb rodiny Valdštejnů nad hlavním vstupem se stopami barevnosti, dvě vázy umístěné v nikách v západním průčelí lodi, dvě koule na podstavcích umístěné v patách štítu téhož průčelí.

architektura hlavního – západního portálu do kostela pod věží.

provlékaná mříž okna sakristie, vlnkovatá mříž v okenních otvorech v přízemí věže

okenice zvonového patra věže

hodinové ciferníky na věži kostela

podpěry okapových žlabů na severním a východním okraji střechy, tvořené stáčenými kovovými pásky

V interiéru lze v obecné rovině za hodnotné považovat jeho architektonické členění s důrazem na profilaci říms, rámování otvorů a úpravy jeho povrchů, dále okenní výplně, většinu dveří, podlahy, vybavení kostela, které z velké části pochází z doby jeho výstavby a konečně drobné prvky týkající se elektrifikace kostela v 1. polovině 20. století – zástrčky, vypínače, svítidla aj. Z hodnotných detailů lze zmínit:

lod' a presbytář

vřetenové schodiště v jižní části západního ramene lodi

dveře do nádvoří a horní část dveří z podvěží do lodi – hodnotné barokní dveře rámové konstrukce se shodnými detaily, osazené pravděpodobně již v době výstavby kostela

zadveří dveří do nádvoří a dolní část dveří z podvěží do lodi – kyvné dveře rámové konstrukce z počátku 20. století

dveře svlakové konstrukce z 19. století propojující vřetenové schodiště s exteriérem

dveře do sakristie – zajímavé řešení dvoukřídlých dveří rámové konstrukce z druhé poloviny 19. století

z části zazděné dveře rámové konstrukce do prostoru zaniklého vřetenového schodiště

dveře svlakové konstrukce propojující vřetenové schodiště a kruchtu – samotné křídlo starší, kování z 2. poloviny 19. století

podlahy z 2. poloviny 19. století, tvořené šestiúhelníkovými cementovými dlaždicemi

veškerá okna vedoucí do exteriéru – pochází z přelomu 19. a 20. století, ovšem svým členěním a způsobem zasklení jistě reagují na starší stav.

barokní okno horní a dolní oratoře včetně skleněných výplní a souvisejícího táflování

varhany na kruchtě – hudební nástroj z počátku 20. století

zábradlí kruchty zakončené notovými pulty a elektrickými svítilny

výmalba z přelomu 19. a 20. století s důrazem na detaily v klenbách, na pilastrech a stěnách presbytáře

sakristie

vstupní dveře do sakristie, barokní, rámové konstrukce, druhé, totožné propojující sakristii a presbytář

okno z 19. století

věž

barokní portál vstupu z podvěží do kostelní lodi, bohatě členěný, se supraportou, zčásti v kolizi se zaklenutím místnosti

vstupní barokní dveře z exteriéru, kombinované konstrukce

okna podobná zmíněným v lodi, podobného stáří

podlaha v přízemí, tvořená cementovými dlaždicemi a v patře tvořená cihlami
zvonová stolice, na ní dva zvony

neomítané parapety zvonového patra – viditelné cihly s vyraženou značkou TTD
(knížecí cihelna - Thurn Taxis Dobruška)

veškeré dřevěné prvky hodinového patra věže – obložení stěn, posuvné okenice,
podlaha, strop, příčka rámové konstrukce, dveře v této příčce, podstavec
hodinového stroje

hodinový stroj z roku 1853

za hodnotné lze označit alespoň z lokálního hlediska v patře věže uložené,
značně degradované náčiní určené do církevních průvodů – lucerny, prapory
apod.

podkroví

Všeobecně lze za hodnotné označit krovy z poloviny 19. století. Význam mají
také nápisy na nich, provedené černou barvou, spadající do 1. poloviny
19. století.

trámový věnec v obvodových zdech kostela, pravděpodobně z doby jeho
výstavby

krov věže z roku 1923

3.10.2 Závady

Co se týká závad ve změnách využití prostor, lze jmenovat pouze místnost v pramenech zmiňovanou jako „*dolní oratoř*“, případně „*kapli*“, do které bylo v minulosti možné vstoupit skrz jižní stěnu presbytáře. V současnosti je prostor z kostela nepřístupný, jedná se o součást budovy zámku, která slouží jako předsín obchodu se suvenýry. Co se týká barokního okna do dolní oratoře, je poškozeno vložení dveří z doby okolo poloviny 20. století.

Dále lze zmínit prostor zaniklého vřetenového schodiště přístupný pouze z kruchty. Vstup z přízemí je z části zazděný, samotný prostor do výšky několika desítek centimetrů zasypaný stavební sutí. V tomto prostoru jsou degradované téměř všechny omítky, klenba z části propadlá.

Ze statických závad je nutné zmínit poškození kleneb v presbytáři a jižním rameni lodi, kde tyto způsobují drobný opad omítek, jemné praskliny lze nalézt také na klenbě severního ramene lodi a v kopuli, na jejím styku s pasy, které ji oddělují od presbytáře a ramen lodi. Množství prasklin se objevuje ještě na západní stěně kruchty. Statické závady způsobily destrukci okna v prvním patře věže – záklenek je prasklý, okno v dolní části zkroucené, některá sklíčka roztržena.

Významně poškozena je severní stěna kruchty, jejíž značná část zcela postrádá omítky. Nad kruchtou je také zatékáním poškozena výmalba na klenbě i na části severní a západní stěny. Zde již bylo další degradaci zamezeno. Vlhkost je problémem také pro nižší partie hlavního vstupního portálu a sokl západního průčelí věže, kde lze nalézt plíseň – důvodem je vzlínání vody - při významnějších deštích se před vstupem do kostela tvoří nemalá louže, která je přímo ve styku se zdí věže. Na styku presbytáře a severního ramene lodi je vlivem vlhkosti silně degradovaná omítka korunní římsy.

Jako nevhodné se jeví vedení moderní elektroinstalace v bílých plastových lištách po stěnách kruchty.

3.10.3 Náměty pro případné stavební zásahy

V případě větších stavebních zásahů v rámci kostela se doporučuje vzít na vědomí následující náměty:

Před započítím jakýchkoli stavebních úprav objektu je nutné provést jeho statické zajištění, jemuž bude předcházet stavebně-technický průzkum. Je nutné zjistit důvody aktuálních a zabránit vzniku nových poruch kleneb a obvodových zdí. Po statickém zajištění

se doporučuje sanovat omítky jak v interiéru, tak v exteriéru. Ve velké části kostela je nutná výměna dožilé elektroinstalace a nahrazení některých nevhodných svítidel. Elektroinstalaci nejlépe vést v místech stávající. Před jinými zásahy do omítek je nutné provést restaurátorský průzkum. Při obnově elektroinstalace se doporučuje zachovat některé vypínače, zásuvky, svítidla apod. Po spravení omítek je možné restaurování stávající výmalby, pokud by v rámci restaurátorského průzkumu nebyla objevena hodnotnější vrstva, jejíž existence ale spíše není předpokládána.

Doporučuje se rehabilitace prostoru zaniklého vřetenového schodiště. Prostor je dlouhou dobu nevyužívaný a tomu odpovídá jeho špatný technický stav. V rámci zpřístupnění dolní části prostoru lze odstranit částečnou zadržku dveří, odtěžit suť v prostoru, obnovit klenutí a omítky, případně vložit vřetenové schodiště, nebo prostor předělit vodorovnou konstrukcí, čímž by v jeho horní části vznikla samostatná místnost. Vhodná je úprava okna dolní oratoře, tedy doplnění dvou chybějících skleněných tabulek a náhrada stávajících dveří vhodnější výplní, více korespondující s barokním řešením okna. V rámci stavebních úprav kostela je nutné provést odvlhčení alespoň západní průčelí věže, které trpí následky vztlínání vody.

Nakonec je nutné zmínit pokrytí střech. Plechová krytina na bání věže i na sakristii se zdá být v pořádku, ovšem bobrovky na střeše lodi a presbytáře je nutné udržovat pečlivěji – některé chybí, některé jsou zlámané. Tyto závady ovšem nemají zásadní vliv na funkčnost krytiny jako celku.

3.11 Náměty na další průzkumy

V případě významné obnovy objektu se doporučuje provést následující průzkumy: Na počátku jakýchkoli prací stavebně technický průzkum, před zahájením prací na obnově povrchů je nezbytný restaurátorský průzkum. Jako doplňková se může jevit uměleckohistorická analýza. Vhodný je také pasportizační průzkum. V průběhu prací je dále nutné v případě významných nálezů provést operativní průzkumy a dokumentaci nálezových situací. Zajímavé poznatky by mohl přinést také dendrochronologický průzkum, ať už by se týkal zjištění stáří krovu lodi a presbytáře, případně trámového věnce v koruně zdiva lodi a presbytáře, vřetenového schodiště, nebo zvonové stolice.

3.12 Seznam příloh

Historické mapy a plány

1. Výřez z Müllerovy mapy Čech, 1720, sekce VII. Dostupné z: Müllerovo mapování. Laboratoř geoinformatiky [cit. 20.1.2024]. URL:
<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?lang=cs&map_root=mul&map_region=ce&map_list=c008>.
2. Výřez z mapy I. vojenského mapování, sekce 76. Dostupné z: I. vojenského mapování. Laboratoř geoinformatiky [cit. 20.1.2024]. URL:
<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=ce&map_list=c076>.
3. Intravilán obce Loučeň na indikačních skicách stabilního katastru. Červený křížek označuje pravděpodobné umístění staršího kostela. Dostupné z: Prohlížení archiválií. Archiv ČUZK [cit. 20.1.2024]. URL:
<<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=BOL266018420>>.
4. Detail areálu zámku na Loučeni na indikačních skicách stabilního katastru. Dostupné z: Prohlížení archiválií. Archiv ČUZK [cit. 20.1.2024]. URL:
<<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=BOL266018420>>.
5. Pravděpodobně neumělý náčrtek půdorysu kostela na dokumentu z 2. poloviny 18. století. SOkA Nymburk, fond Vikariátní úřad Nymburk, kt. 21, inv.č. 103, Kostely a záduší, Popis kostelů.
6. Výřez z plánu zámku, zachycují jeho severní křídlo, propojující zámek s kostelem a dolní oratoř, přízemí. Stav k roku 1885, podle plánu z roku 1855. SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, inv.č. 2832, Stavební plány: Loučeň-zámek, Situační plán zámku podle stavu 1885, F. Hübner, 1:150, 1886.
7. Výřez z plánu zámku zachycují jeho severní křídlo, propojující zámek s kostelem a panskou oratoř, první parto. Stav k roku 1885, podle plánu z roku 1855. SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, inv.č. 2832, Stavební plány: Loučeň-zámek, Situační plán zámku podle stavu 1885, F. Hübner, 1:150, 1886.
8. Půdorys a příčný řez lodí kostela na Loučeni, 1909. Zřetelná také přilehlá část zámku s dolní oratoří. Ne zcela přesné – schodiště v severní stěně kruchty již nemá existovat, vstup na schodiště v jižní stěně kruchty není kvůli způsobu vedení tohoto schodiště možný. SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, inv.č. 2878, Stavební plány: Loučeň /mimo zámek/, Půdorys a profil kostela, J. Novotný, 15cm-20m (1909).

9. Zaměření jižního průčelí jižního ramene lodi kostela a jižního průčelí severního křídla zámku, 1984. Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg. 2133, Loučeň, Ústřední dopravní institut č.p. 1 – zámek: zaměření 2. části fasád a rekonstrukce 2. části fasád, 1984.
10. Zaměření severního průčelí kostela, 1984. Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg. 2133, Loučeň, Ústřední dopravní institut č.p. 1 – zámek: zaměření 2. části fasád a rekonstrukce 2. části fasád, 1984.
11. Zaměření východního průčelí kostela, 1984. Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg. 2133, Loučeň, Ústřední dopravní institut č.p. 1 – zámek: zaměření 2. části fasád a rekonstrukce 2. části fasád, 1984.
12. Zaměření západního průčelí jižního ramene a jižního průčelí západního ramene lodi kostela, 1984. Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg. 2133, Loučeň, Ústřední dopravní institut č.p. 1 – zámek: zaměření 2. části fasád a rekonstrukce 2. části fasád, 1984.
13. Zaměření jižního průčelí kostelní věže, 1984. Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg. 2133, Loučeň, Ústřední dopravní institut č.p. 1 – zámek: zaměření 2. části fasád a rekonstrukce 2. části fasád, 1984.
14. Zaměření západního průčelí kostela, 1984. Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg. 2133, Loučeň, Ústřední dopravní institut č.p. 1 – zámek: zaměření 2. části fasád a rekonstrukce 2. části fasád, 1984.
15. Plná vazba krovu kostela při věži, 1995/6. Napravo pultová střecha nad zaniklou nádrží na vodu, jejíž dno je naznačeno v dolní části řezu. Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg. 2546, Loučeň – zámecký kostel Nanebevzetí Panny Marie: rekonstrukce krovu při věži, 1995/6.
16. Výřez z grafického vyhodnocení stavebněhistorického průzkumu, přízemí severního a části východního křídla zámku, bez dolní oratoře, 2004. Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg. 586, Zámek Loučeň: Stavebně historický průzkum a architektonicko památkové vyhodnocení, 2004.
17. Výřez z grafického vyhodnocení stavebněhistorického průzkumu, první patro severního a části východního křídla zámku, včetně horní oratoře, 2004. Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg. 586, Zámek Loučeň: Stavebně historický průzkum a architektonicko památkové vyhodnocení, 2004.

Historická ikonografie

1. Zámek s kostelem na Loučeni podle veduty Jana Josefa Dietzlera z roku 1725, Jan Antonín Venuto, 1804. Dostupné z: ÖNB Digital. Österreichische Nationalbibliothek [cit. 20.1.2024]. URL: <<https://digital.onb.ac.at/rep/osd/?10C3EB40>>.
2. Výřez z předchozí veduty – detail zámku, kostela a jejich propojení. Dostupné z: ÖNB Digital. Österreichische Nationalbibliothek [cit. 20.1.2024]. URL: <<https://digital.onb.ac.at/rep/osd/?10C3EB40>>.
3. Zámek s kostelem na Loučeni na vedutě F. K. Wolfa a V. Bergera, 1803. Dostupné z: ÖNB Digital. Österreichische Nationalbibliothek [cit. 20.1.2024]. URL: <<https://digital.onb.ac.at/rep/osd/?10C3FF81>>.
4. Zámek s kostelem na Loučeni na grafice Josefa Zwettlera, 1840. Dostupné z: ÖNB Digital. Österreichische Nationalbibliothek [cit. 20.1.2024]. URL: <<https://digital.onb.ac.at/rep/osd/?1129A6D0>>.
5. Zámek s kostelem na Loučeni na pohlednici z počátku 20. století. MACOUNOVÁ – Zdeňka, NEZDAROVÁ – Alena. Loučeň, Patřín, Studečky, Studce: Dobové pohledy a fotografie. Nymburk, 2007. ISBN 978-80-86757-83-4.
6. Věž kostela během stavby nového krovu, 1923. MACOUNOVÁ – Zdeňka, NEZDAROVÁ – Alena. Loučeň, Patřín, Studečky, Studce: Dobové pohledy a fotografie. Nymburk, 2007. ISBN 978-80-86757-83-4.
7. Kostel na Loučeni, 2005. Zřetelná je barevnost fasád pravděpodobně po obnově roku 1984. MACOUNOVÁ – Zdeňka, NEZDAROVÁ – Alena. Loučeň Patřín Studečky Studce: Dobové pohledy a fotografie. Nymburk, 2007. ISBN 978-80-86757-83-4.

Plánová dokumentace současného stavu

1. Výřez současné katastrální mapy: tmavomodře kostel, světlemodře budova zámku. Dostupné z: Marushka. Nahlížení do katastru nemovitostí [cit. 20.1.2024]. URL: <<https://sgi-nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarWindowName=Marushka&MarQueryId=6D2BCEB5&MarQParam0=686930&MarQParamCount=1>>.
2. Půdorys přízemí, M 1:100. Vytvořil autor
3. Půdorys v úrovni kruchty, M 1:100. Vytvořil autor
4. Půdorys zvonového patra věže a krovů, M 1:100. Vytvořil autor
5. Půdorys hodinového patra věže a její střechy, M 1:100. Vytvořil autor

6. Půdorys přízemí, M 1:100. Výstup z mobilního skeneru ZEB-HORIZON (GeoSLAM). Vytvořil autor
7. Podélný řez, pohled na sever, M 1:100. Výstup z mobilního skeneru ZEB-HORIZON (GeoSLAM). Vytvořil autor
8. Příčný řez lodí, pohled na východ, M 1:100. Výstup z mobilního skeneru ZEB-HORIZON (GeoSLAM). Vytvořil autor
9. Příčný řez kruchtou, pohled na západ, M 1:100. Výstup z mobilního skeneru ZEB-HORIZON (GeoSLAM). Vytvořil autor

Současná fotodokumentace (pokud není zmíněno jinak, foto autor)

1. Kostel od severozápadu
2. Zámek a kostel na Loučeni od severozápadu
3. Kostel od severu
4. Zámek a kostel od jihu
5. Severní průčelí presbytáře a sakristie
6. Detail niky s pískovcovou vázou na západním průčelí lodi
7. Zdobné podpěry okapových žlabů na východním průčelí presbytáře
8. Korunní římsa presbytáře v prostoru půdy severního křídla zámku
9. Detail erbu Valdštejnů nad hlavním vstupem do kostela
10. Detail okna s mříží na jižním průčelí věže
11. Hlavní vstup pod věží s detaily kování
12. Vstupní portál do lodi s detaily kování
13. Vstup do sakristie
14. Okno sakristie s mříží
15. Vstup na vřetenové schodiště z exteriéru a interiéru
16. Portál v podvěží s detaily kování horního dílu
17. Loď: celkový pohled do interiéru od západu
18. Loď: celkový pohled do interiéru od východu
19. Loď: celkový pohled do interiéru od severu
20. Loď: celkový pohled do interiéru od jihu
21. Klenba presbytáře
22. Klenba jižního ramene lodi
23. Klenba nad centrální částí lodi
24. Detail podstavce sochy v lodi

25. Dveře z presbytáře do sakristie
26. Horní a dolní oratoř
27. Okno horní oratoře z jejího interiéru
28. Vestavěná skříň za hlavním oltářem
29. Polozazděný vstup pod kruchtou k zaniklému vřetenovému schodišti
30. Zazděný vstup pod kruchtou na vřetenové schodiště
31. Vřetenové schodiště
32. Nika na vřetenovém schodišti
33. Vstup na kruchtou z vřetenového schodiště
34. Celkový pohled na prostor kručky, zřetelná degradovaná omítka na severní stěně a dvířka do prostoru zaniklého vřetenového schodiště
35. Zábradlí kručky s notovými pulty a lampami
36. Hlavice pilastru při jižní stěně kručky
37. Prostor zaniklého vřetenového schodiště – pohled do přízemí, uprostřed zřejmě zazděné okénko
38. Prostor zaniklého vřetenového schodiště – pohled na destrukci klenby
39. První patro věže – pohled k západu
40. První patro věže – pohled k východu
41. Dvířka šachty pro závaží hodinového stroje
42. Detaily okna v prvním patře věže, charakteristické pro veškerá okna ve věži a lodi kostela
43. Pohled do krovu kostela od západu
44. Krov nad střední částí lodi od východu
45. Pohled do krovu nad presbytářem
46. Nápis na vazném trámu nad presbytářem: „Fr. Fuka J.H F. Hecl. Pokriwacy z Dobrowice 1848“
47. Štít západního průčelí lodi a vstup do věže
48. Klenba presbytáře a obvodové zdivo s kapsami na půdě kostela
49. Detail jedné z kapes v obvodovém zdivu kostela – zřetelný trámový věnec
50. Pohled shora na destruovanou klenbu prostoru zaniklého vřetenového schodiště
51. Vstup do zvonového patra věže s detailem kování
52. Střední část zvonové stolice
53. Severní část zvonové stolice
54. Jižní část zvonové stolice – za zvonem šachta pro závaží hodinového stroje

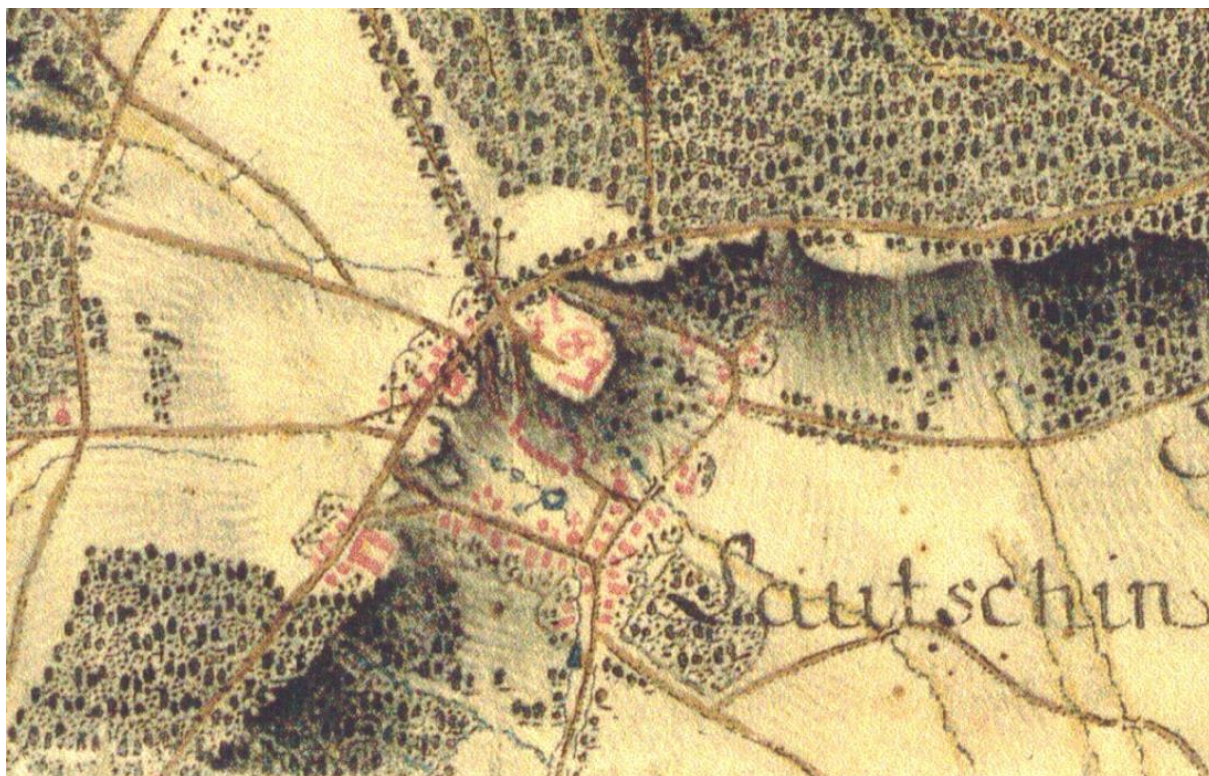
55. Severozápadní roh zvonového patra věže s prostorem pro umístění 4. zvonu
56. Detail parapetu zvonového patra věže – cihla s vyraženou značkou TTD
57. Detail obložení prostoru s hodinovým strojem - posuvné okenice
58. Zadní strana hodinového ciferníku
59. Šachta pro závaží hodinového stroje – pohled shora
60. Podstavec hodinového stroje
61. Hodinový stroj z roku 1853
62. Detail ozubeného kola hodinového stroje s nápisem

3.13 Přílohy

3.13.1 Historické mapy a plány

1. Výřez z Müllerovy mapy Čech, 1720, sekce VII.

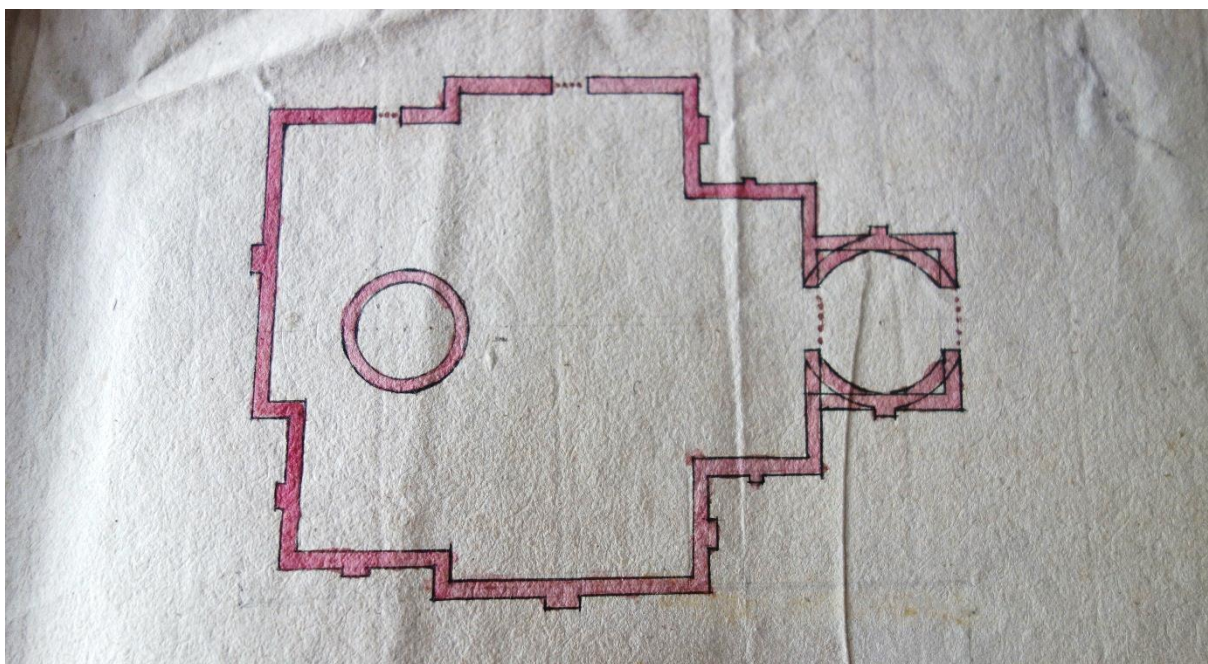
2. Výřez z mapy I. vojenského mapování, sekce 76.

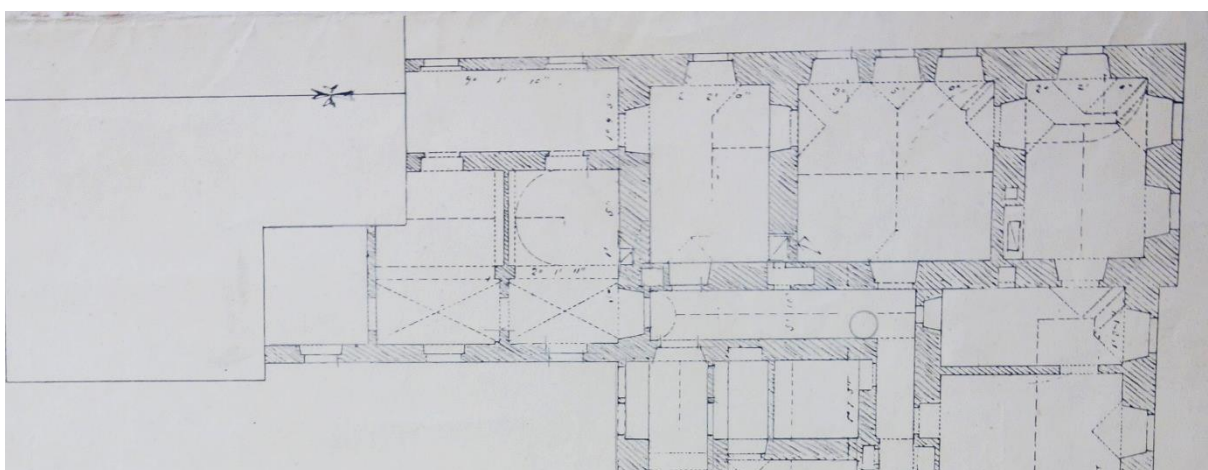
3. Intravilán obce Loučeň na indikačních skicách stabilního katastru. Červený křížek označuje pravděpodobné umístění staršího kostela.

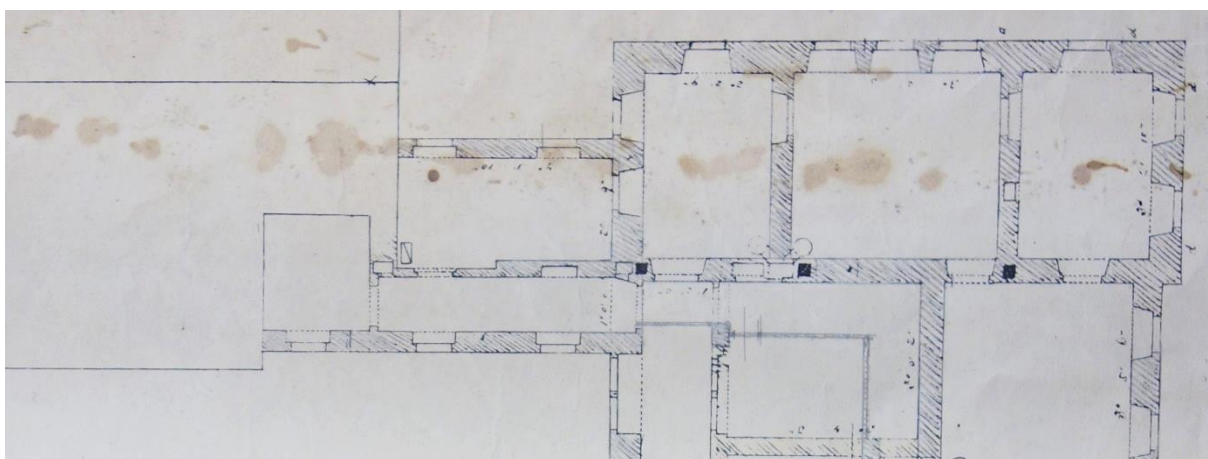
4. Detail areálu zámku na Loučeni na indikačních skicách stabilního katastru.

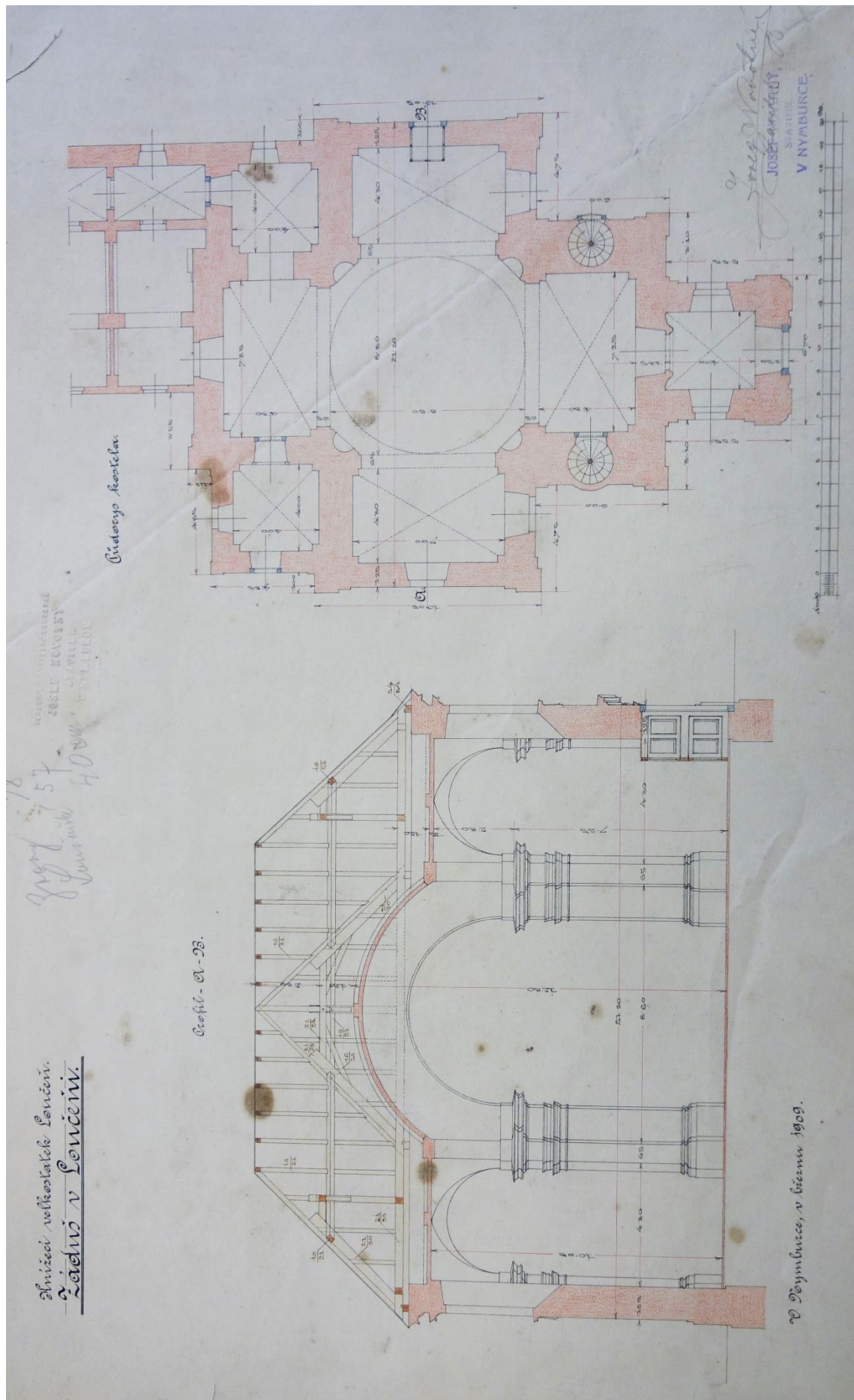
5. Pravděpodobně neumělý náčrtek půdorysu kostela na dokumentu z 2. poloviny 18. století

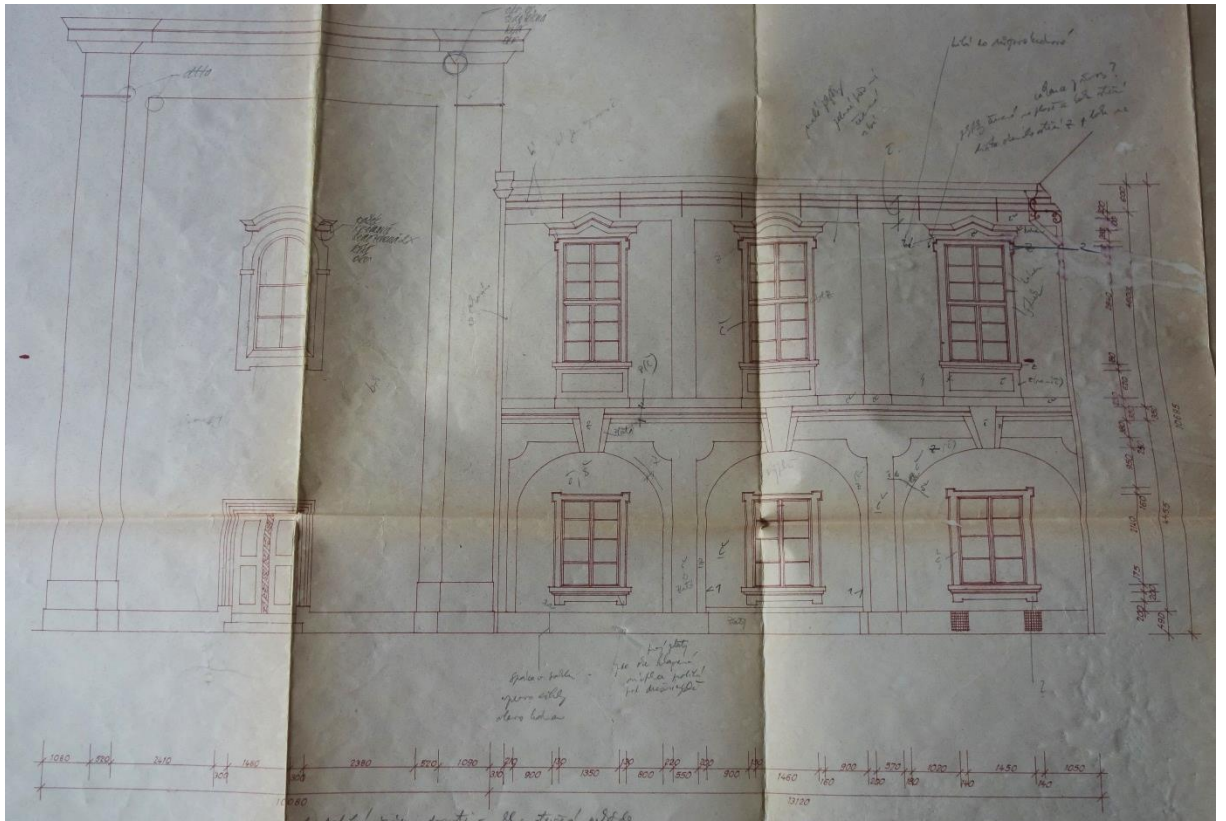
6. Výřez z plánu zámku zachycující jeho severní křídlo, propojující zámek s kostelem a dolní oratoř, přízemí. Stav k roku 1885, podle plánu z roku 1855.

7. Výřez z plánu zámku zachycující jeho severní křídlo, propojující zámek s kostelem a panskou oratoř, první patro. Stav k roku 1885, podle plánu z roku 1855.

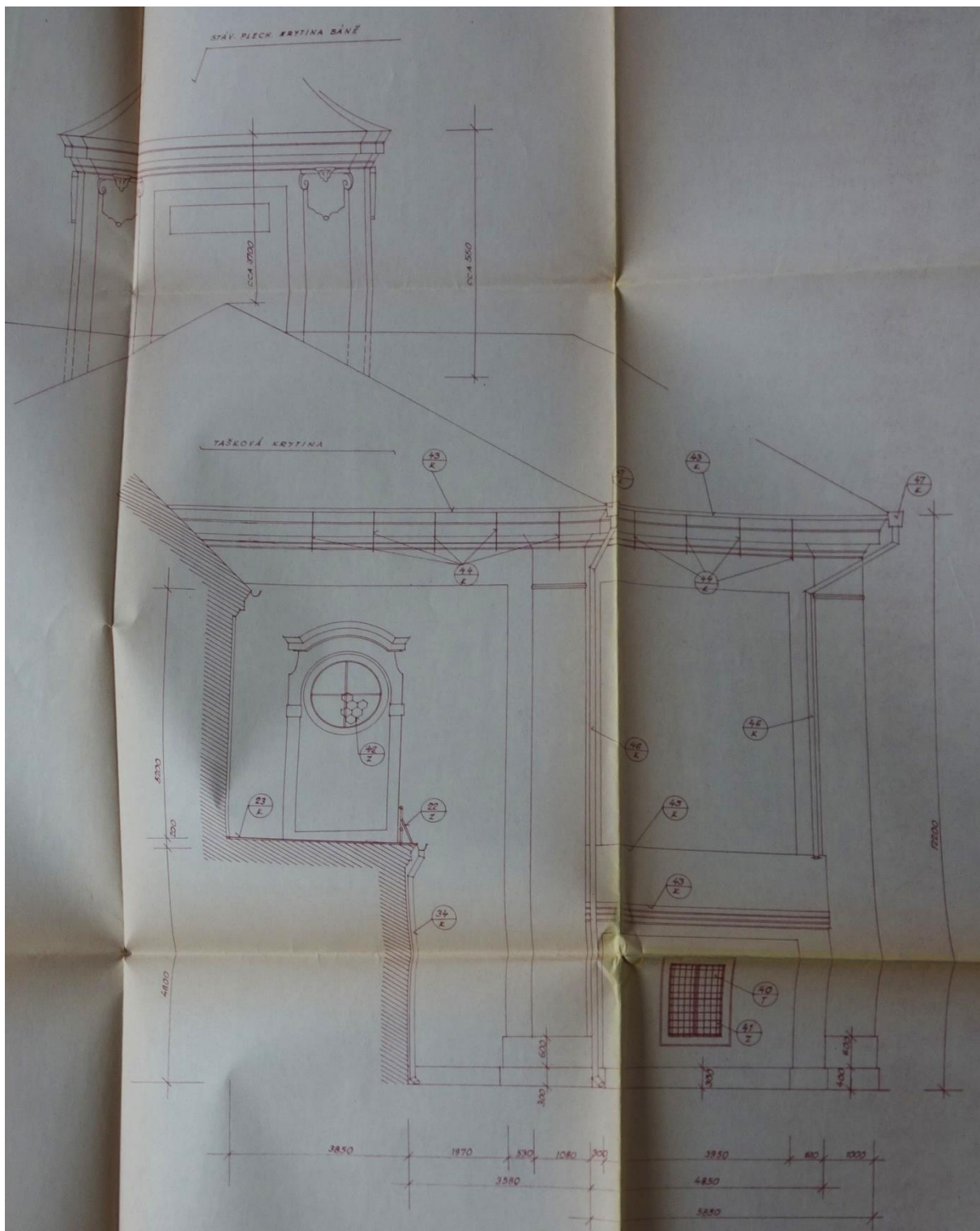
8. Půdorys a příčný řez lodí kostela na Loučeni, 1909. Zřetelná také přílehlá část zámku s dolní oratoří. Ne zcela přesné – schodiště v severní stěně kruchty již nemá existovat, vstup na schodiště v jižní stěně kruchty není kvůli způsobu vedení tohoto schodiště možný.

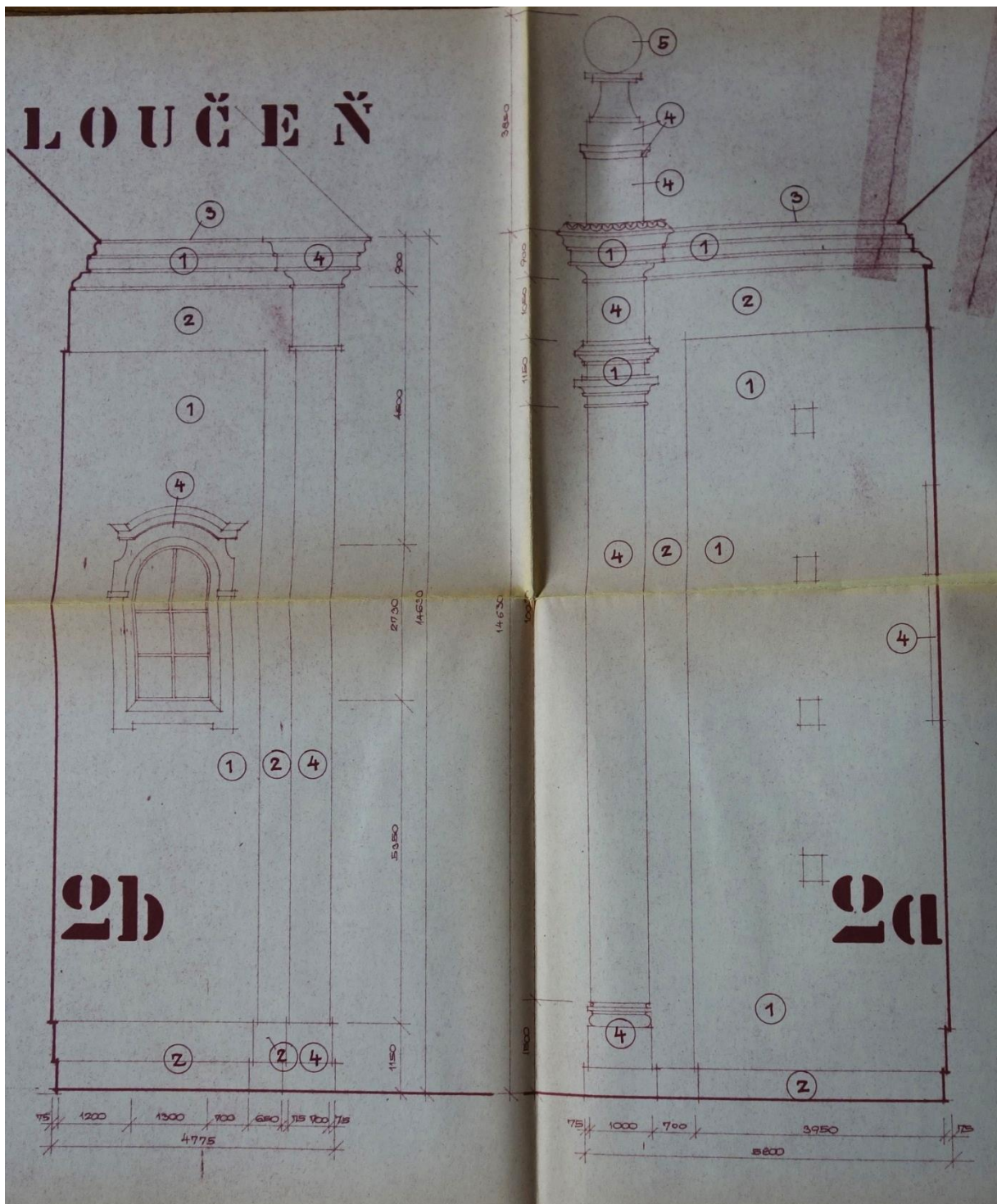
9. Zaměření jižního průčelí jižního ramene lodi kostela a jižního průčelí severního křídla zámku, 1984.

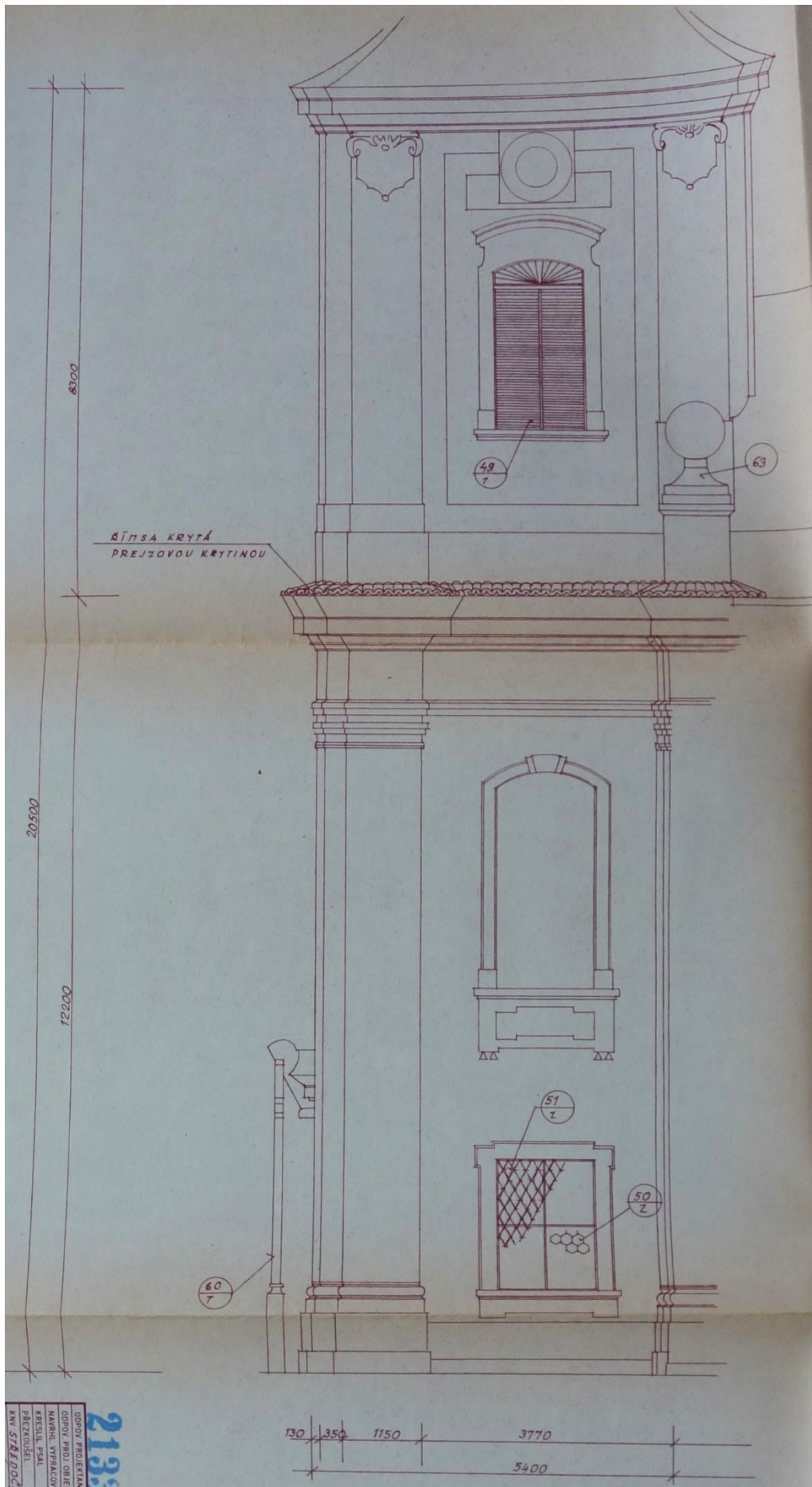
10. Zaměření severního průčelí kostela, 1984.

11. Zaměření východního průčelí kostela, 1984.

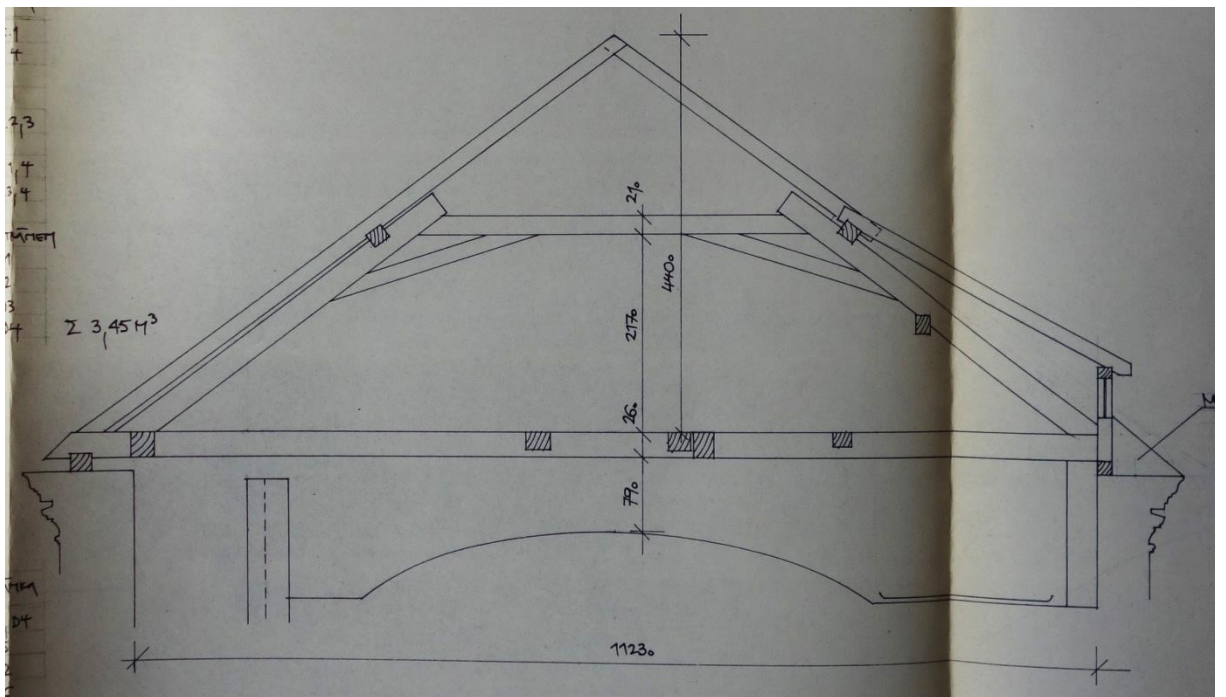
12. Zaměření západního průčelí jižního ramene a jižního průčelí západního ramene lodi kostela, 1984.

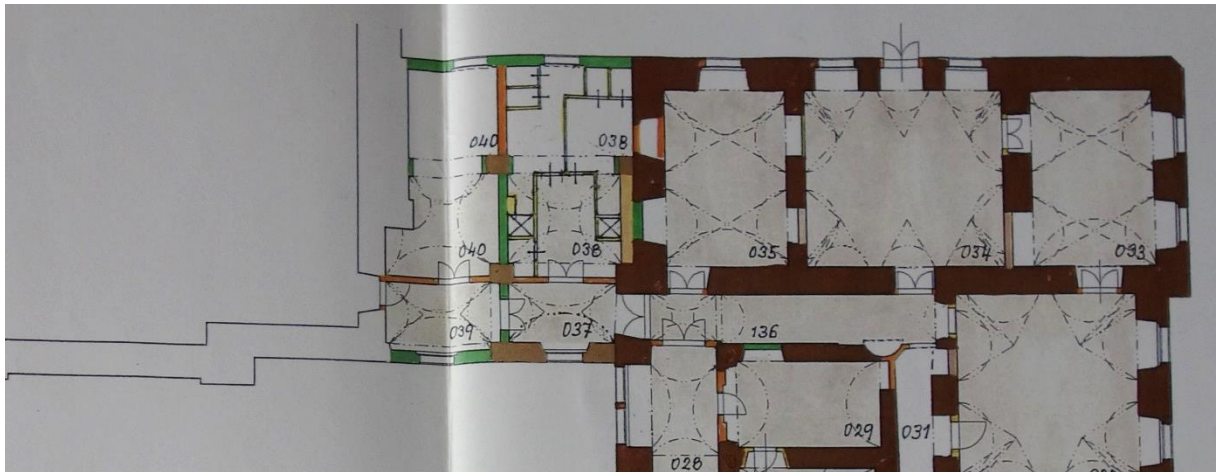
13. Zaměření jižního průčelí kostelní věže, 1984.

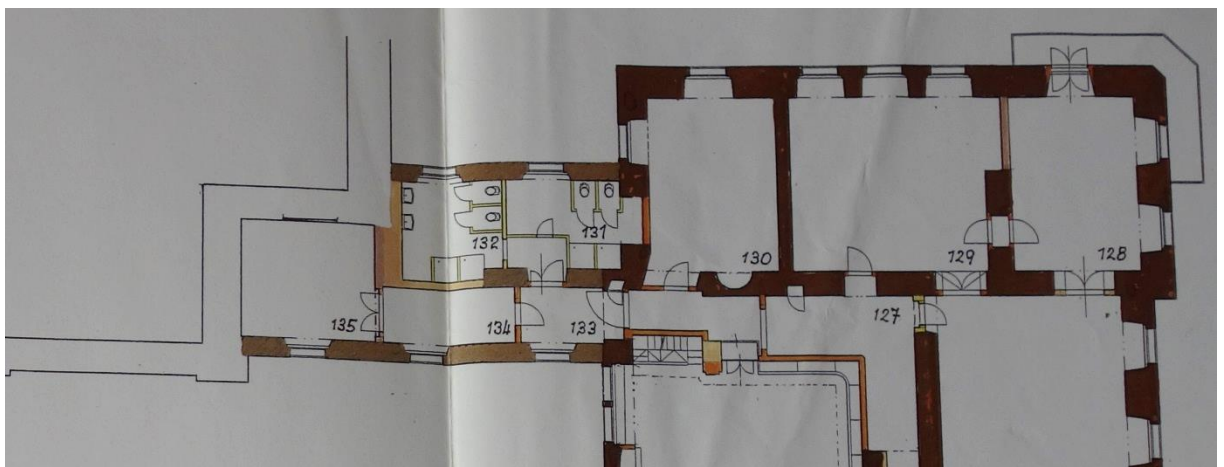
14. Zaměření západního průčelí kostela, 1984.

15. Plná vazba krovu nad západním ramenem lodi, 1995/6. Napravo již neexistující pultová střecha nad zaniklou nádrží na vodu, jejíž dno je naznačeno v dolní části řezu.

16. Výřez z grafického vyhodnocení stavebněhistorického průzkumu, přízemí severního a části východního křídla zámku, bez dolní oratoře, 2004.

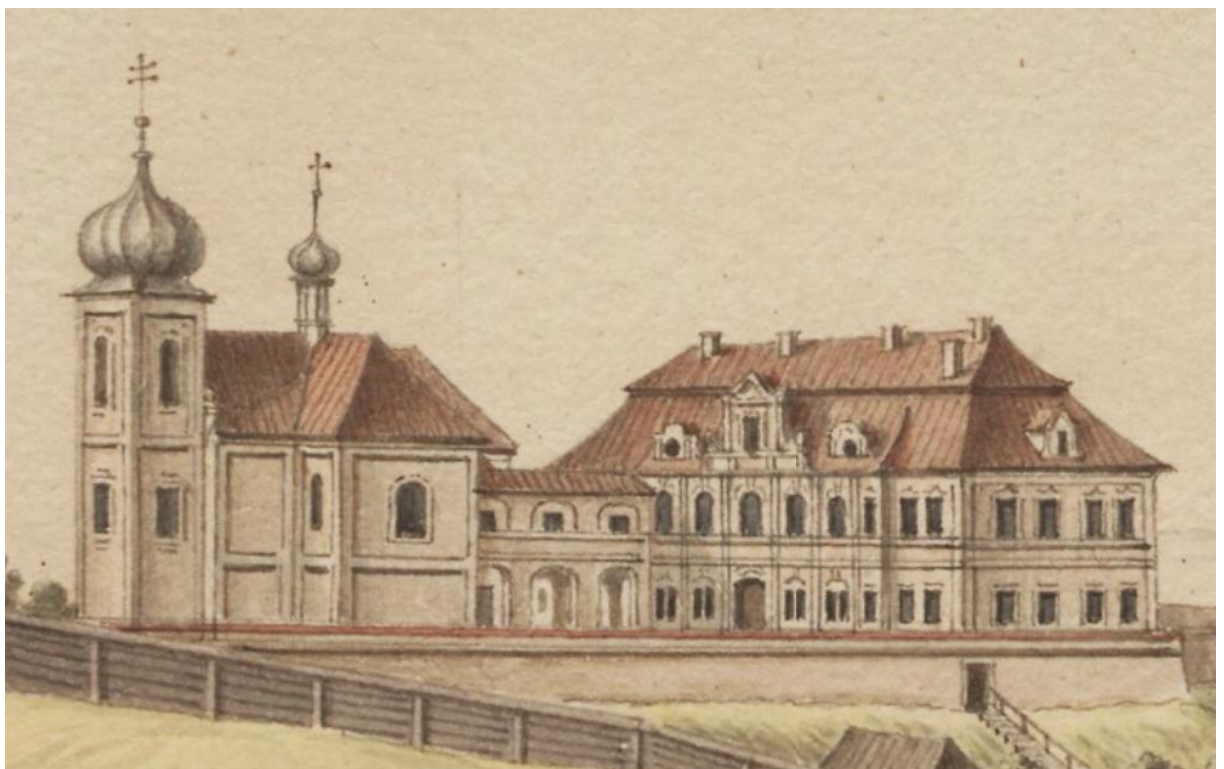

17. Výřez z grafického vyhodnocení stavebněhistorického průzkumu, první patro severního a části východního křídla zámku, včetně horní oratoře, 2004.

3.13.2 Historická ikonografie

1. Zámek s kostelem na Loučeni od jihozápadu podle veduty Jana Josefa Dietzlera z roku 1725, Jan Antonín Venuto, 1804.

2. Výřez z předchozí veduty – detail zámku, kostela a jejich propojení.

3. Zámek s kostelem na Loučeni od severu na vedutě F. K. Wolfa a V. Bergera, 1803.

4. Zámek s kostelem na Loučeni od východu podle na vedutě Josefa Zwettlera, 1840.

5. Zámek s kostelem na Loučeni na pohlednici z počátku 20. století.

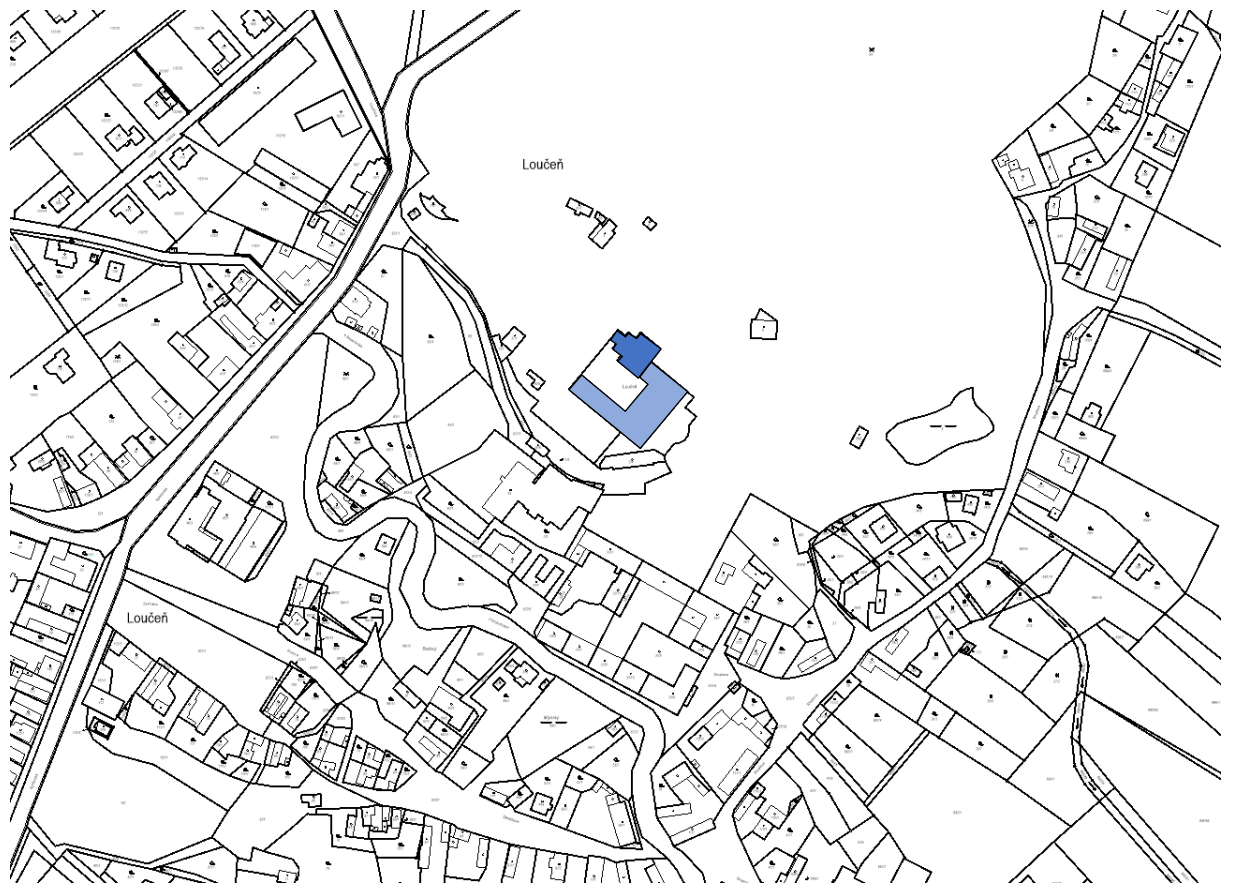

6. Věž kostela během stavby nového krovu, 1923

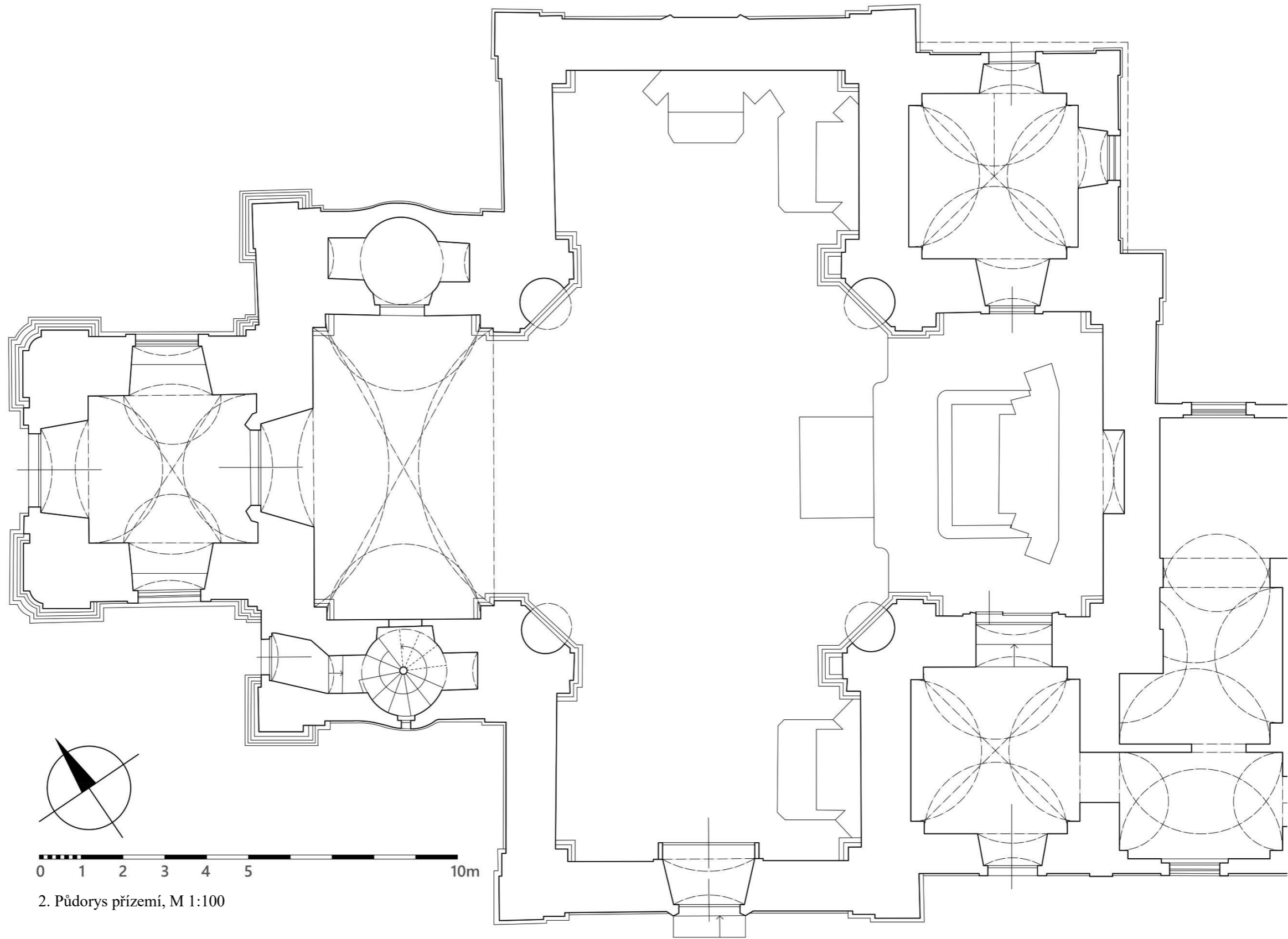

7. Kostel na Loučeni, 2005. Zřetelná je barevnost fasád pravděpodobně po obnově roku 1984.

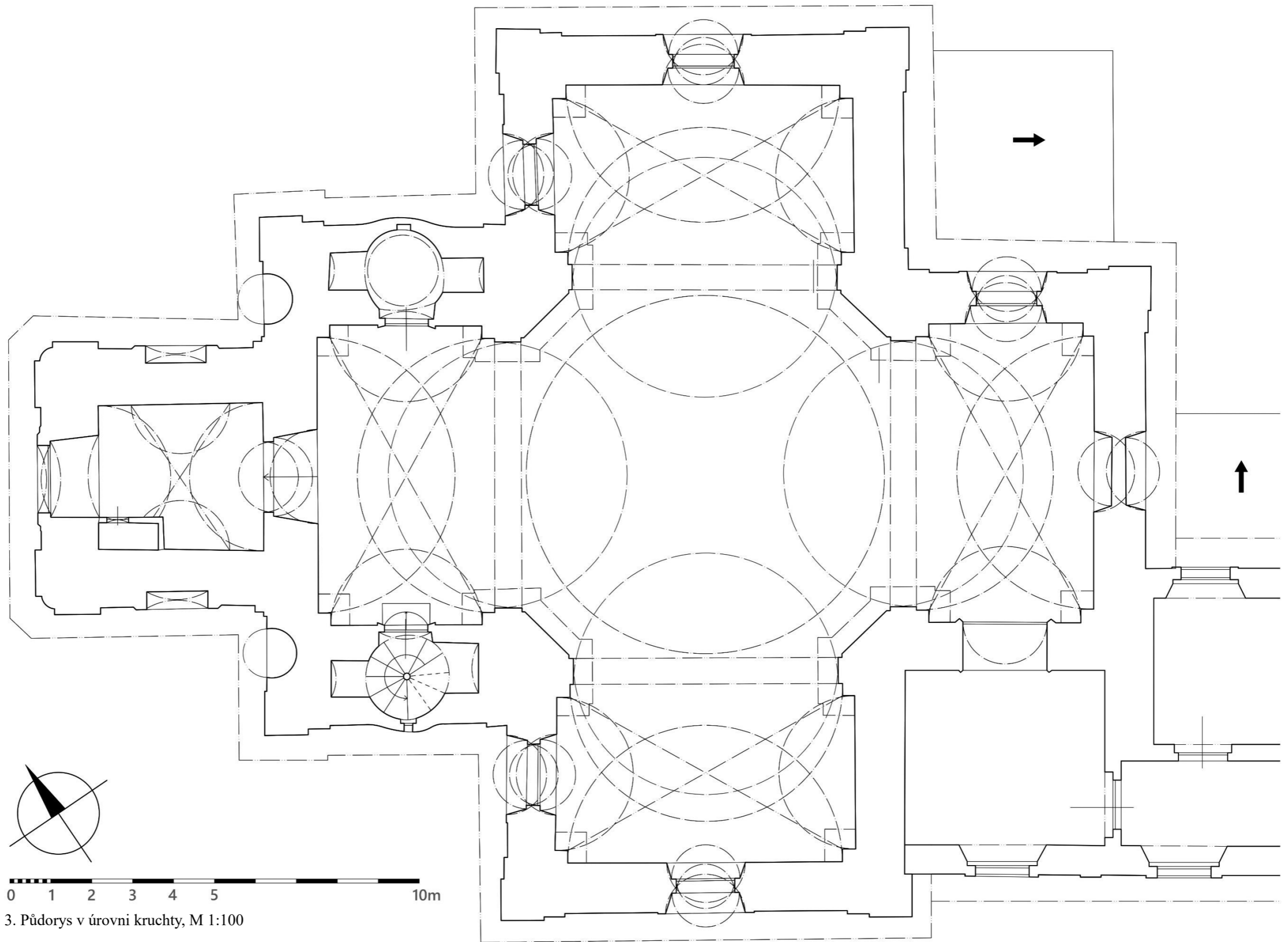
3.13.3 Dokumentace současného stavu

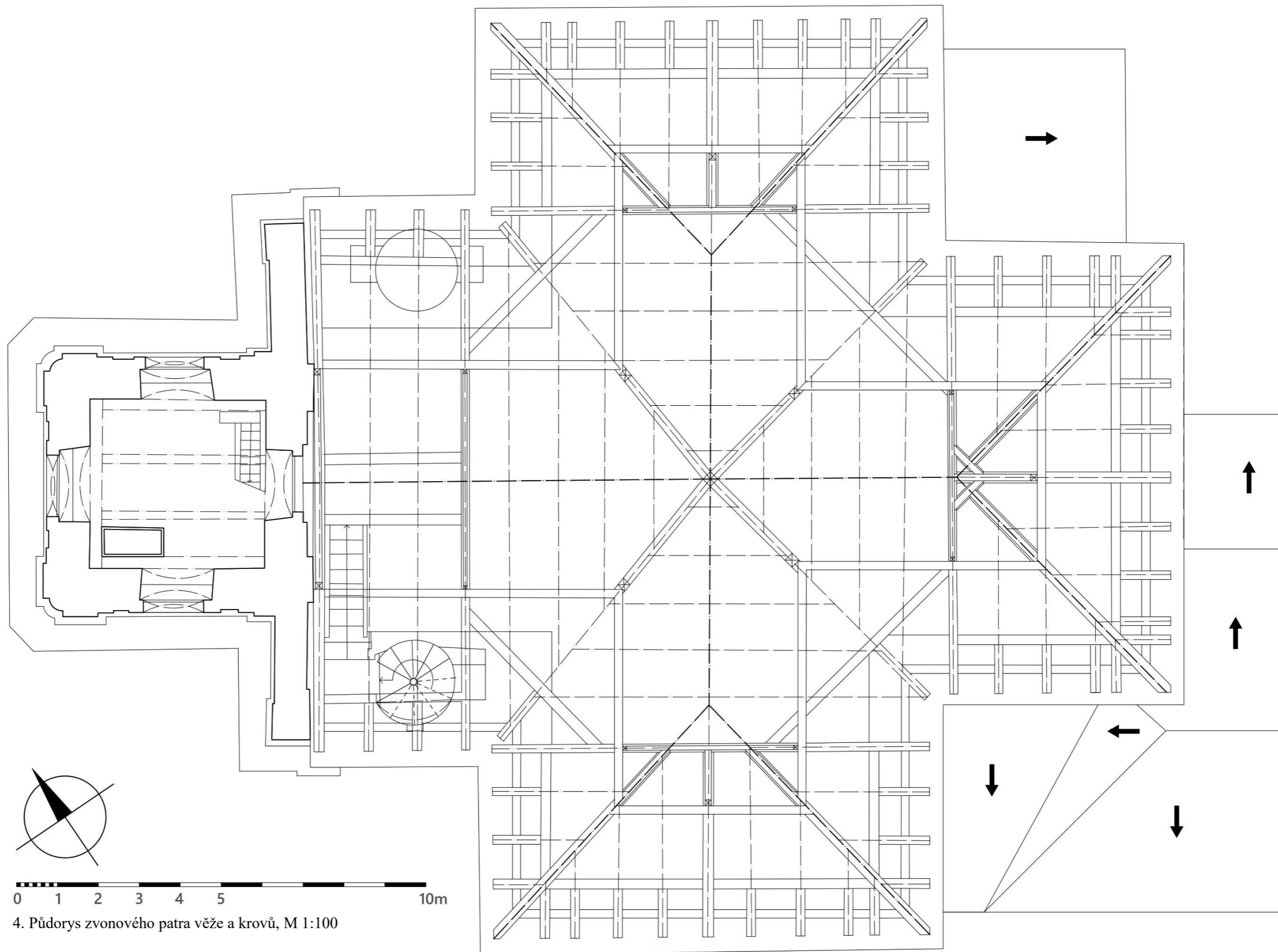
1. Výřez současné katastrální mapy: tmavomodře kostel, světlemodře budova zámku.

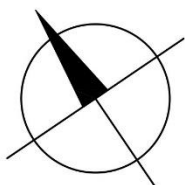
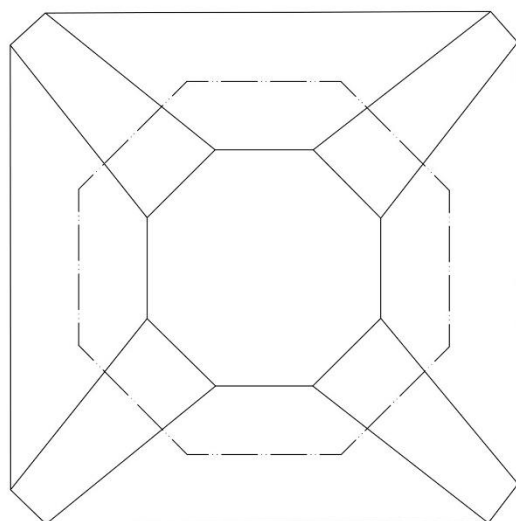
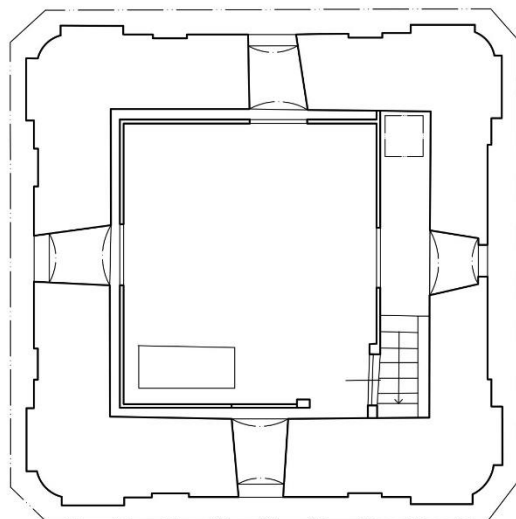

2. Půdorys přízemí, M 1:100

3. Půdorys v úrovni kruchty, M 1:100

5. Půdorys hodinového patra věže a její střechy, M 1:100

6. Půdorys přízemí, M 1:100. Výstup z mobilního skeneru ZEB-HORIZON (GeoSLAM)

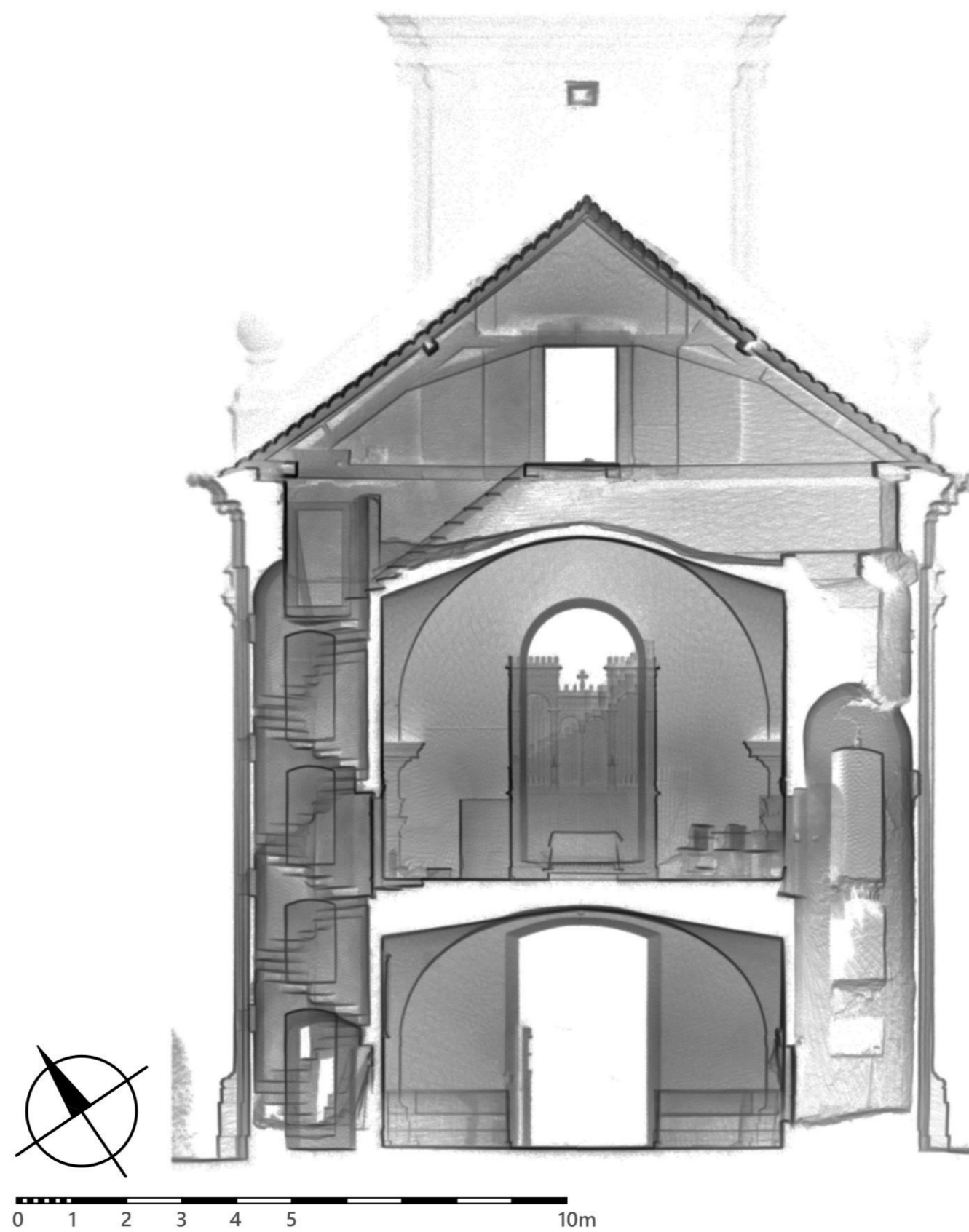

0 1 2 3 4 5 10m

7. Podélný řez, pohled na sever, M 1:100. Výstup z mobilního skeneru ZEB-HORIZON (GeoSLAM)

8. Příčný řez lodí, pohled na východ, M 1:100. Výstup z mobilního skeneru ZEB-HORIZON (GeoSLAM)

9. Příčný řez kruchtou, pohled na západ, M 1:100. Výstup z mobilního skeneru ZEB-HORIZON (GeoSLAM)

3.13.4 Současná fotodokumentace

1. Kostel od severozápadu.

2. Zámek a kostel na Loučeni od severozápadu

3. Kostel od severu.

4. Zámek a kostel od jihu

5. Severní průčelí presbytáře a sakristie

6. Detail niky s pískovcovou vázou na západním průčelí lodi

7. Zdobné podpěry okapových žlabů na východním průčelí presbytáře

8. Korunní římsa presbytáře kostela v prostoru půdy severního křídla zámku

9. Detail erbu Valdštejnů nad hlavním vstupem do kostela

10. Detail okna s mříží na jižním průčelí věže

11. Hlavní vstup pod věží s detaily kování

12. Vstupní portál do lodi s detaily kování

13. Vstup do sakristie

14. Okno sakristie s mříží

15. Vstup na vřetenové schodiště z exteriéru a interiéru

16. Portál v podvěží s detaily kování horního dílu

17. Loď: celkový pohled do interiéru od západu

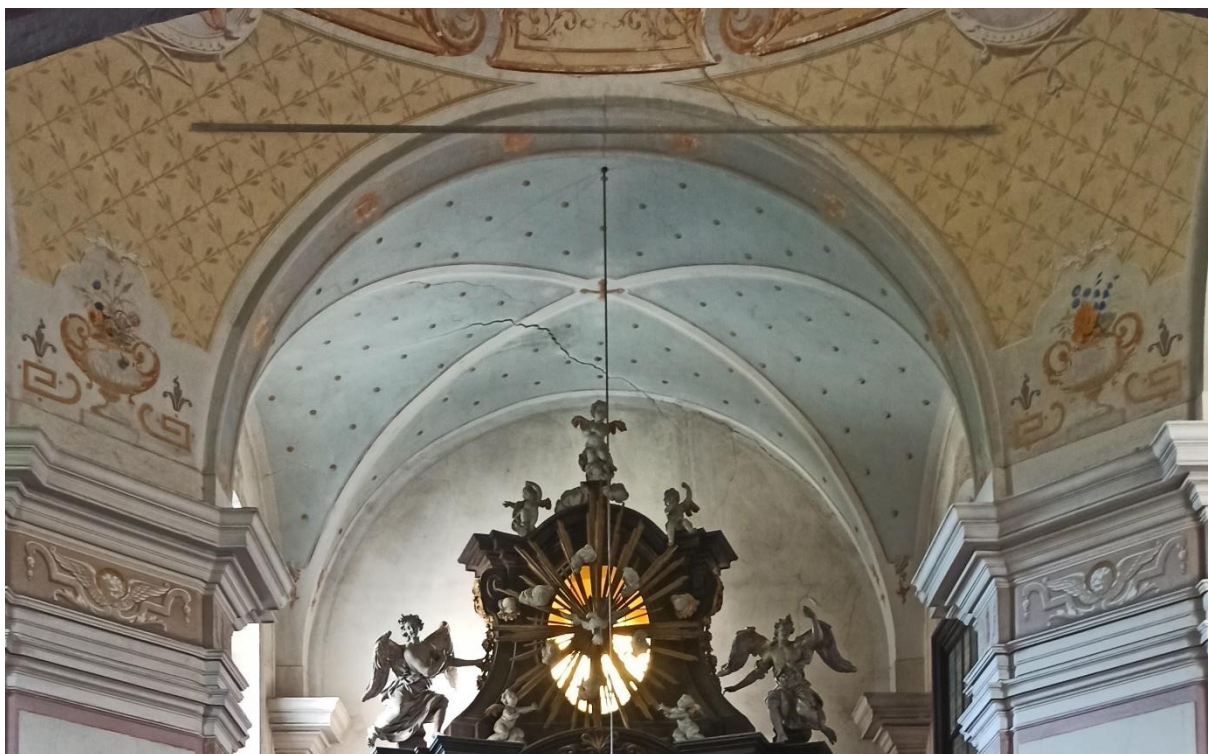
18. Loď: celkový pohled do interiéru od východu

19. Loď: celkový pohled do interiéru od severu

20. Loď: celkový pohled do interiéru od jihu

21. Klenba presbytáře

22. Klenba jižního ramene lodi

23. Klenba nad centrální částí lodi

24. Detail podstavce sochy v lodi

25. Dveře z presbytáře do sakristie

26. Horní a dolní oratoř

27. Okno horní oratoře z jejího interiéru

28. Vestavěná skříň za hlavním oltářem

29. Polozazděný vstup pod kruchtou k zaniklému vřetenovému schodišti

30. Zazděný vstup pod kruchtou na vřetenové schodiště

31. Vřetenové schodiště

32. Nika na vřetenovém schodišti

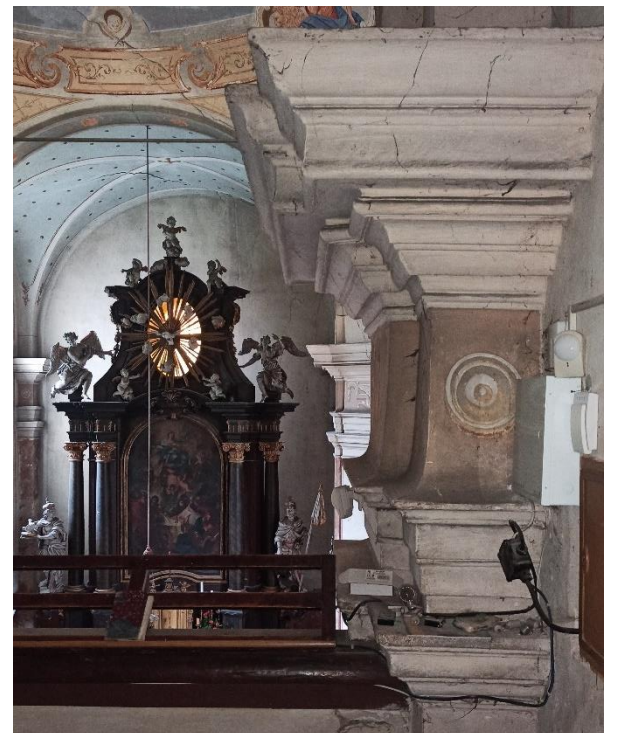
33. Vstup na kruchtu z vřetenového schodiště

34. Celkový pohled na prostor krucht, zřetelná degradovaná omítka na severní stěně a dvířka do prostoru zaniklého vřetenového schodiště

35. Zábradlí krucht s notovými pulty a lampami

36. Hlavice pilastru a další římsy při jižní stěně krucht

37. Prostor zaniklého vřetenového schodiště – pohled do přízemí, uprostřed zřejmé zazděné okénko

38. Prostor zaniklého vřetenového schodiště – pohled na destrukci klenby

39. První patro věže – pohled k západu

40. První patro věže – pohled k východu

41. Dvířka šachty pro závaží hodinového stroje

42. Detaily okna v prvním patře věže, charakteristické pro veškerá okna ve věži a lodi kostela

43. Pohled do krovu kostela od západu

44. Krov nad střední částí lodi od východu

45. Pohled do krovu nad presbytářem

46. Nápis na vazném trámu nad presbytářem: „Fr. Fuka J.H F. Hecl. Pokriwacy z Dobrawice 1848“

47. Štít západního průčelí lodi a vstup do věže

48. Klenba presbytáře a obvodové zdivo s kapsami na půdě kostela

49. Detail jedné z kaps v obvodovém zdivu kostela – zřetelný trámový věnec

50. Pohled shora na destruovanou klenbu prostoru zaniklého vřetenového schodiště

51. Vstup do zvonového patra věže s detailem kování

52. Střední část zvonové stolice

53. Severní část zvonové stolice

54. Jižní část zvonové stolice – za zvonem šachta pro závaží hodinového stroje

55. Severozápadní roh zvonového patra věže s prostorem pro umístění 4. zvonu

56. Detail parapetu zvonového patra věže – cihla s vyraženou značkou TTD

57. Detail obložení prostoru s hodinovým strojem - posuvné okenice

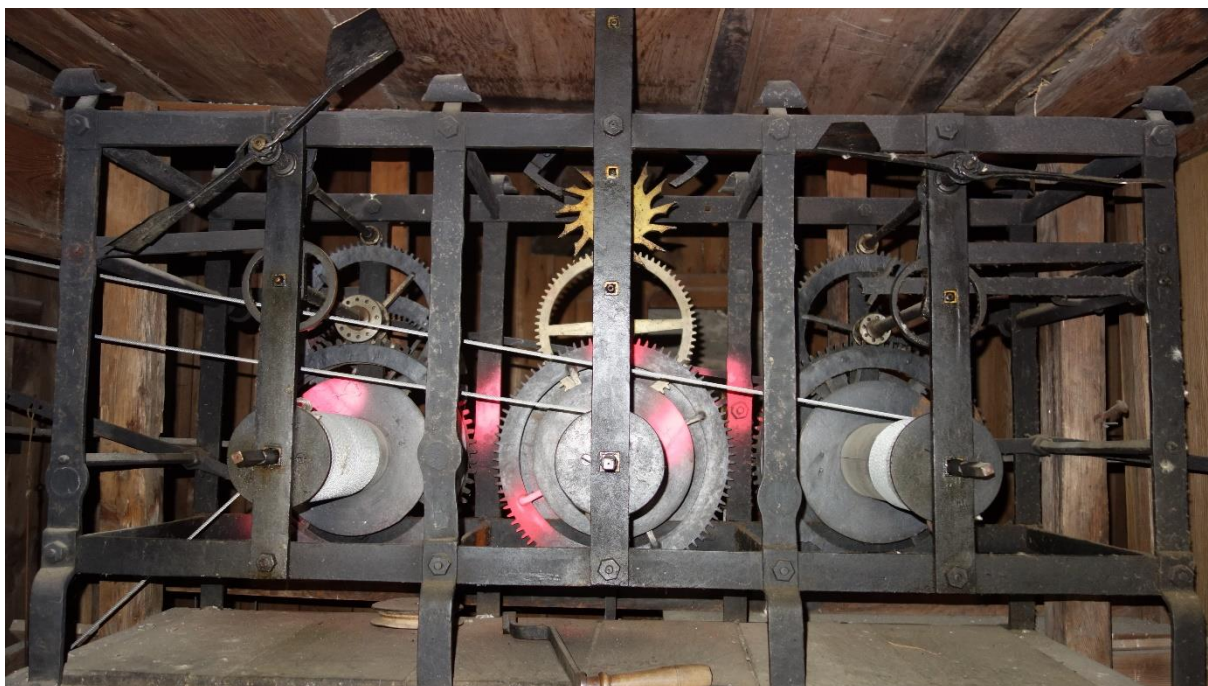
58. Zadní strana hodinového ciferníku

59. Šachta pro závaží hodinového stroje – pohled shora

60. Podstavec hodinového stroje

61. Hodinový stroj z roku 1853

62. Detail ozubeného kola hodinového stroje s nápisem

4. Závěr

Zámecký kostel Nanebevzetí Panny Marie na Loučeni má dlouhou a zajímavou historii. I přes tuto skutečnost mu však dosud nebyla věnována významnější pozornost. V úvodu této práce bylo jako její cíl vytyčeno poznání jeho autora nebo autorů a vypracování stavebněhistorického průzkumu téhož objektu. Oba cíle byly v předchozím textu splněny. Loučeňský kostel je dílem nejen Františka Maxmiliána Kaňky, jak předpokládala literatura, ale především, s největší pravděpodobností ještě Mikuláše Raimondiho. Také stavebněhistorický průzkum přinesl nové poznatky. Za jeho nejvýznamnější zjištění lze označit informaci, že byl kostel stavěn ve dvou těsně navazujících fázích, o kterých dosavadní literatura i jiné odborné texty mlčely. Přínosné je také přiblížení dalšího stavebního vývoje objektu. Obě části práce, ač tematicky odlišné, se vzájemně doplňují, výsledků jedné by nebylo možné dosáhnout bez znalosti problematiky druhé.

První část práce je zpočátku spíše syntézou poznání především díla architektů, kteří působili ve službách Valdštejnů v 1. polovině 18. století. Po dostačujícím poznání sakrálních staveb F. M. Kaňky, M. A. Canevally a M. Raimondiho bylo přikročeno k porovnání vybraných a určení nejpravděpodobnějších autorů obou fází výstavby kostela na Loučeni.

Druhá část, stavebněhistorický průzkum, byla zpracovávána podle *Metodiky stavebněhistorického průzkumu*, vydané roku 2015 Národním památkovým ústavem. SHP obsahuje rozsáhlé syntetické a popisné pasáže, ale také pasáže hodnotící. Pro jeho vytvoření bylo nutné prostudovat množství archivních pramenů, datovaných od 18. do 21. století, psaných česky a německy – především účetních knih a účtů samotných. Nedílnou součástí je bohatá fotografická a plánová dokumentace včetně grafických vyhodnocení SHP.

Samozřejmě nebylo možné se v práci věnovat každému detailu. Zůstává mnoho nezodpovězených otázek, například kdy přesně byl vztyčen krov nad lodí a presbytářem kostela, zda v severní stěně severního ramene lodí byl někdy proražen vstup, nebo je rámování jeho portálu na exteriérové straně stěny snahou architekta docílit symetričnosti budovy, případně jestli je severní křídlo loučeňského zámku a věž kostela výsledkem jedné stavební etapy. Odpovědi na tyto otázky by mohl přinést objev neznámých pramenů. Zajímavých výsledků by jistě bylo docíleno také podrobným výzkumem inventáře kostela a jeho proměn, nebo odpověď na otázku, jakým způsobem mohly fungovat dvě nad sebou umístěné panské oratoře. V úvodu bylo zmíněno, že práce měla mít původně širší záběr. Zabývat se měla celkem

pěti barokními kostely na loučeňsko-dobrovickém panství. Detaily jejich stavebněhistorického vývoje zůstávají neznámé. Na zmíněném bývalém panství se nachází i další kostely – románský ve Vinci, gotický v Jabkenicích, goticko-renesanční v Dobrovici a Sýčíně. Zajímavým námětem pro další práci by mohlo být podrobné zkoumání barokních, ale také například zasazení celé skupiny kostelů, nacházejících se na panství Loučeň-Dobrovice do širšího stavebněhistorického, uměleckohistorického, případně kulturněhistorického kontextu.

5. Resumé

The aim of this thesis, set out in the introduction, was to find out the author or authors of the Church of the Assumption of the Virgin Mary at Loučeň and to create a architectural and historical research of the same building. The first part of the thesis is initially a synthesis of the knowledge of the work of architects who worked in the service of the Wallenstein family in the early 18th century. These were F. M. Kaňka, M. A. Canevalle and M. Raimondi. Their selected buildings were compared and the most likely authors of the two phases of the construction of the church at Loučeň were identified. The second part, the architectural and historical research, contains extensive synthetic and descriptive passages, as well as evaluative passages. During its preparation, it was necessary to study a large number of archival sources - account books and accounts - dating from the 18th to the 21st century, written in Czech and German. An important part of the work is photographic and planning documentation, including graphic evaluations of the architectural and historical research.

The nave, presbytery, sacristy and lower oratory of the church in Loučeň are the work of Mikuláš Raimondi, the tower and upper sacristy of František Maxmilián Kaňka. The architectural and historical research also brought new findings. Its most significant finding was the information that the church was built in two closely related phases, about which the existing literature and other scholarly texts were silent. It is also beneficial to present the further development of the building. The two parts of the work, although thematically different, complement each other; the results of one would not have been possible without knowledge of the other.

5. Prameny a literatura

5.1 Prameny

Archiv stavebního odboru Biskupství litoměřického, Loučeň: kostel Nanebevzetí Panny Marie: Návrh opravy střechy, dokončení opravy krovu, 2007.

Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg 2133, Loučeň – zámek – Ústřední dopravní institut – rekonstrukce, oprava fasád v nádvoří, 1984.

Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg 4316, Restaurátorský průzkum zámek Loučeň – fasáda, 2007.

Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg 4405, Závěrečná restaurátorská zpráva: Restaurování atikových koulí, váz a vstupního portálu s erbem, 2012.

Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg. 2133, Loučeň Ústřední dopravní institut č.p. 1 – zámek: zaměření 2. části fasád a rekonstrukce 2. části fasád, 1984.

Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg. 2546, Loučeň - zámecký kostel Nanebevzetí Panny Marie: rekonstrukce krovu při věži, 1995/6.

Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg. 6601, Restaurátorský záměr: Oprava a částečná rekonstrukce fasádního pláště kostela zámku Loučeň, 2012.

Archiv ÚOP NPÚ Středočeského kraje v Praze, sg. P586, Zámek Loučeň: Stavebněhistorický průzkum a architektonicko památkové vyhodnocení, 2004.

SOA Praha, fond Rodinný archiv Valdštejnů, Mnichovo Hradiště, inv.č. 3488, Eleonora z Valdštejna, peněžní účty (1717-1734).

SOA Praha, fond Rodinný archiv Valdštejnů, Mnichovo Hradiště, inv.č. 3807, Zprávy a korespondence Václava Tlustého hejtmana z Dobrovice (1728-1735).

SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice – Loučeň, inv.č. 719, Stavební popisy kostelů Dobrovice, Loučeň, Rejšice, Sýčina, Semčice, Struhy, Všejan, Žerčice (1908-1910).

SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, inv.č. 2832, Stavební plány: Loučeň-zámek. Situační plán zámku podle stavu 1885, F. Hübner, 1:150, 1886.

SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, inv.č. 2852, Stavební plány: Loučeň-zámek. Půdorys a profil zámecké věže, F. Hübner, 1:150 (1924).

SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, inv.č. 2878, Stavební plány: Loučeň /mimo zámek/, Půdorys a profil kostela, J. Novotný, 15cm-20m (1909).

SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 146, sg. IV-1, inv. č. 861, Kniha počtů záduší loučenského, 1765-1791.

SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 146, sg. IV-1, inv. č. 862, Kniha počtů loučenského kostela, 1792-1816.

SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 146, sg. IV-1, inv. č. 863, Kniha počtů loučenského kostela, 1817-1866.

SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 147, sg. IV-1, inv. č. 864-892, Kostelní účty, Loučeň. 1820-1863.

SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 148, sg. IV-1, inv. č. 893-916, Kostelní účty, Loučeň. 1864-1888.

SOA Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň, kt. 149, sg. IV-1, inv. č. 917-940, Kostelní účty, Loučeň. 1864-1914.

SOkA Nymburk, fond Vikariátní úřad Nymburk, inv. č. 280, Patronát, 1883-1941.

SOkA Nymburk, fond Vikariátní úřad Nymburk, inv. č. 103, Kostely a záduší, 1713-1832.

SOkA Nymburk, fond Vikariátní úřad Nymburk, inv. č. 157, Kostelní inventáře, 1833-1852.

SOkA Nymburk, fond Vikariátní úřad Nymburk, inv. č. 159, Stavební záležitosti kostelů, 1832-1854.

SOkA Nymburk, fond Vikariátní úřad Nymburk, inv. č. 162, Pojištění kostelních a farních budov, 1835-1841.

SOkA Nymburk, fond Vikariátní úřad Nymburk, inv. č. 273, Kostely a záduší, 1867-1943.

SOkA Nymurk, fond Farní úřad Loučeň, Pamětní kniha loučeňského kostela, 1814-1882.

SOkA Nymurk, fond Farní úřad Loučeň, Pamětní kniha loučeňského kostela, 1882-1900.

5.2 Literatura

ANDĚL, Rudolf a kol. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku III: Severní Čechy*. Praha, 1984.

- BAREŠ, František. *Soupis památek historických a uměleckých v Království Českém: Politický okres Mladoboleslavský*. Praha, 1905. Dostupné z: Digitální knihovna AVČR. Kramerius [cit. 3.2.2024]. URL: <<https://kramerius.lib.cas.cz/view/uuid:748683e0-234f-11e6-8803-005056827e51?page=uuid:cdb83d00-61e5-11ea-9509-005056a2b051>>.
- BEČKOVÁ, Jana. *Valdštejnové a Třebíč: 1613-1945*. Třebíč, 2008. ISBN 978-80-86894-10-2.
- BERÁNEK, Jan – MACEK, Petr (edd). *Metodika stavebněhistorického průzkumu*. Praha, 2015. ISBN 978-80-7480-037-5. Dostupné z: E-shop. Národní památkový ústav [cit. 15.2.2024]. URL: <<https://www.npu.cz/cs/e-shop/9937-metodika-stavebnehistorickeho-pruzkumu>>.
- BLÁHA, Jiří a kol. *Operativní průzkum a dokumentace historických staveb*. Praha, 2005. ISBN 80-86516-18-0.
- HORÁK, Tomáš. *Varhany a varhanáři Mělnicka, Mladoboleslavska a Nymburska*. Brno, 2016. ISBN:978-80-904694-8-8.
- HRBEK, Jiří - Rezidenční síť členů valdštejnského rodu v 17. a 18. století. In: *Folia Historica Bohemica* 28, 2013, č. 1, s. 59-103. ISSN 0231-7494.
- HRBEK, Jiří. *Barokní Valdštejnové v Čechách: 1640-1740*. Praha, 2013. ISBN 978-80-7422-233-7.
- JIHLAVEC, Jaroslav. Mikuáš Reimondi, valdštejnský stavitel na Mnichovohradištsku v letech 1898-1701. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností* 57, 1949, s. 189-190. Dostupné z: Národní knihovna Praha. Kramerius [cit. 3.2.2024]. URL: <<https://ndk.cz/view/uuid:d75381ed-419c-4bb1-ace8-060e74086f7f?page=uuid:c33d2ba0-0c5a-11ee-9ced-0050568d9066>>.
- JIHLAVEC, Jaroslav. Příspěvky k dějinám výtvarné kultury na Mnichovohradištsku v letech 1697-1711. In: *Umění: časopis Ústavu pro teorii a dějiny umění Československé akademie věd* 8, 1960, č. 6, s. 611-616. Dostupné z: Digitální knihovna AVČR. Kramerius [cit. 3.2.2024]. URL: <<https://kramerius.lib.cas.cz/view/uuid:49491780-4224-45ee-bd27-2fe656148c8c?page=uuid:7ee2f255-4be7-4302-b68b-78bcc1200b07>>.
- KOL. autorů. *Dějiny českého výtvarného umění II*. Praha, 1989. ISBN 80-200-0069-0.
- KOŽÍŠEK, Karel. *Místopis okresu Nymburského I*. Brno, 2014.

KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, díl III. Kolí–Mi*. Praha, 1998, s. 646. ISBN 80-85983-15-X

MACEK, Petr - VLČEK, Pavel – ZAHRADNÍK, Pavel. František Maximilián Kaňka "In regno Bohemiae aedilis famosissimus". In: *Umění: časopis Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky* 40, 1992, č. 3, s. 180-227. Dostupné z: Digitální knihovna AVČR. Kramerius [cit. 3.2.2024]. URL: <<https://kramerius.lib.cas.cz/view/uuid:ee4504f5-fda1-496a-b648-92f814a6697a?page=uuid:3c33a9ca-9e4e-4bab-9781-419c29534052>>.

MACOUNOVÁ – Zdeňka, NEZDAROVÁ – Alena. *Loučeň Patřín Studečky Studce: Dobové pohledy a fotografie*. Nymburk, 2007. ISBN 978-80-86757-83-4.

MANDAŽIEV, Petr. Marginálie k barokní architektuře a Českolipsku a Mladoboleslavsku: glosy k tvorbě Mikuláše Raimondiho. In: *Bezděz: Vlastivědný sborník Českolipska* 23, 2014, s. 299-310. ISSN 1211-9172.

MAREČEK, Zdeněk. *Loučeň a Thurn Taxisové. Loučeň*, 1998.

MIKOLÁŠEK, František. *Staré paměti osad Soudního okresu Nymburského*. Brno, 2017.

NAČERADSKÁ, Petra. *Po stopách Valdštejnů*. Praha, 2020. ISBN 978-80-7480-152-5.

POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2: K-O*. Praha, 1978.

POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3: P-Š*. Praha, 1980.

POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 4: T-Ž*. Praha, 1982.

SEDLÁČEK, August, Karel LIEBSCHER a Vojtěch KRÁL Z DOBRÉ VODY. *Hrady, zámky a tvrze Království českého. Díl 10, Boleslavsko*. Praha: Argo, 1997. ISBN 80-7203-060-4.

SLÁDEČEK, Antonín. *Paměti města Dobrovice a jeho okolí*. 2. vyd. Praha, 1900. Dostupné z: Kramerius. Krajská knihovna Kladno [cit. 20.1.2024]. URL: <http://kramerius.svkkk.cz/search/i.jsp?pid=uuid:57b2e487-6214-4bd1-9638-eb1b6d8e6cc8&q=s1%C3%A1de%C4%8Dek#monograph-page_uuid:cb68c240-e1c3-11e4-962e-005056b5ed69>.

SOMMER, Gottfried. *Das Königreich Böhmen: Bunzlauer kreis*. Praha, 1834.

ŠKABRADA, Jiří. *Konstrukce historických staveb*. Praha, 2003. ISBN 80-7203-548-7.

VLČEK, Pavel. *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*. 2. vyd. Praha, 2023. ISBN 978-80-200-3261-4.

VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. Praha 2001. ISBN 80-7277-028-4

VLČEK, Pavel. *Slavné stavby Františka Maxmiliána Kaňky*. Praha, 2016. ISBN 978-80-87073-90-2.

WIRTH, Zdeněk. František Maxmilián Kaňka: náčrt k monografii barokového architekta. In: *Sborník prací k počtě šedesátých narozenin Antonína Matějčka*. Praha, 1949, s. 161-175. Dostupné z: Moravská zemská knihovna. Kramerius [cit. 3.2.2024]. URL: <<https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:3f2c6af0-8a4c-11e3-bd09-005056827e51?page=uuid:095c1010-993d-11e3-a880-5ef3fc9ae867>>.

5.3 Internetové zdroje

Císařské povinné otisky, originální mapy, indikační skici stabilního katastru, III. vojenské mapování, mapa evidence nemovitostí, letecké měřičské snímky (1938-2023): Archiv ČUZK [cit. 20.1.2024]. URL: <<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=BOL266018420>>.

Mapy I. vojenského mapování: I. vojenského mapování. Laboratoř geoinformatiky [cit. 20.1.2024]. URL: <http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=ce&map_list=c076>.

Müllerova mapa Čech: Müllerovo mapování. Laboratoř geoinformatiky [cit. 20.1.2024]. URL: <http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?lang=cs&map_root=mul&map_region=ce&map_list=c008>.

Fotografická mapa. Mapy.cz [cit. 20.1.2024]. URL: <<https://mapy.cz/fotografie?x=14.9872182&y=50.3307234&z=13>>.

ÖNB Digital. Österreichische Nationalbibliothek [cit. 20.1.2024]. URL: <<https://digital.onb.ac.at/rep/osd/?1129A6D0>>.

Rodokmen Valdštejnů. Genealogy.eu [cit. 3.2.2024]. URL: <<http://www.genealogy.euweb.cz/waldstein/waldstein5.html#AM>>.